

Załącznik
do uchwały nr DLXV/10003/2024
Zarządu Województwa Lubelskiego
z dnia 26 marca 2024 r.

**Raport z wykonania i efektów realizacji
Wojewódzkiego Programu
Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz
Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2025
w roku 2023**

Lublin, marzec 2024

Spis treści:

Wprowadzenie	4
I. Metodologia sporządzenia Raportu	6
II. Cele i działania Programu zaplanowane do realizacji w latach 2022-2025	10
III. Realizacja działań i wskaźników Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2025. Wnioski oraz rekomendacje.....	13
Efekty realizacji Programu. Podsumowanie	77

Wykaz skrótów:

CIS – Centrum Integracji Społecznej

CUS – Centrum Usług Społecznych

ESPAD (European School Survey Project on Alcohol and Drugs) – Europejski Projekt Badań Ankietowych w Szkołach na temat Alkoholu i Narkotyków

FAS (Fetal Alcohol Syndrome) – Alkoholowy Zespół Płodowy

FASD (Fetal Alcohol Spectrum Disorder) – Spektrum Poalkoholowych Uszkodzeń Płodu

JST – Jednostki Samorządu Terytorialnego

KCPU – Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom

KMP – Komenda Miejska Policji

MOPR – Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie

PARPA – Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

PROGRAM – Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2025

ROPS – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

RPDiT FAS/FASD – Regionalny Punkt Diagnostyki i Terapii FAS/FASD

SWL – Samorząd Województwa Lubelskiego

WOTUW – Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia

Wprowadzenie

Prezentowany dokument jest raportem z wykonania i osiągniętych efektów realizacji w roku 2023 Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2025.

Zrealizowane w roku 2023 zadania w obszarze profilaktyki uzależnień polegały na prowadzeniu działalności wychowawczej i informacyjnej oraz o charakterze interwencyjnym. Miały na celu ograniczenie spożycia napojów alkoholowych oraz zmianę struktury ich spożywania a przez to ograniczenie występowanie więcej niż jednego zagrożenia oraz negatywnych następstw jakie wywołuje spożywanie alkoholu, używanie narkotyków, używanie innych substancji psychoaktywnych czy preferowane w życiu jednostki zachowania zdefiniowane przez naukę jako behawioralne.

Sporządzenie raportu poprzedziły czynności polegające na wyselekcjonowaniu właściwych dokumentów, które zawierały w sobie informacje o realizacji w roku 2023 konkretnych działań przypisanych do poszczególnych celów operacyjnych.

Przed zakwalifikowaniem dokumentów do badania zostały one ocenione pod kątem wiarygodności, rzetelności i aktualności. Sporządzony raport spełnia kryteria raportu monitoringowego, który w przyszłości będzie jednym ze źródeł wiedzy do wykorzystania w badaniu ewaluacyjnym Programu, poprzedzającym opracowania jego kolejnej edycji.

Za realizację Programu odpowiedzialny był ROPS w Lublinie, a środki finansowe na pokrycie kosztów działań objętych Programem ujęte zostały w budżecie Województwa Lubelskiego w wysokości **1.952.785,38 zł**.

Realizacja Programu była uzupełnieniem i wsparciem działalności samorządów gminnych, który koncentruje swoje wysiłki organizacyjne i finansowe na zadaniach w obszarze profilaktyki i rozwiązywaniu problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu.

Podjęte w roku 2023 działania programowe dotyczyły następujących kierunków interwencji społecznej:

- Pierwszy, to przeciwdziałanie powstawaniu i usuwanie następstw spożywania alkoholu, używania substancji psychoaktywnych i obecności w życiu człowieka uzależnień behawioralnych poprzez prowadzenie wielokierunkowej działalności informacyjnej i edukacyjnej;

- Drugi, to współpraca z organizacjami pozarządowymi, których działalność statutowa polega na krzewieniu trzeźwości i abstynencji, oddziaływaniu na osoby nadużywające alkoholu i używające substancji psychoaktywnych oraz udzielaniu pomocy rodzinom, w których występuje problem uzależnień i inne problemy społeczne (przemoc w rodzinie, ubóstwo, zaniedbania w wychowaniu dzieci);
- Trzeci, to zagwarantowanie dostępności wsparcia dla dzieci z FAS/FASD i ich rodzin;
- Czwarty, to wsparcie działalności Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Lublinie.

Zrealizowane zadania zgodne były z celem operacyjnym „**Profilaktyka uzależnień**” **Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021–2025**. Przez profilaktykę uzależnień należy rozumieć „świadome działanie nastawione na jednostki lub grupy społeczne, mające na celu zapobieganie różnorodnym problemom zanim one wystąpią. Do działań profilaktycznych zalicza się również identyfikowanie jednostek lub grup zagrożonych w celu podejmowania interwencji we wczesnej fazie powstawania zachowań ryzykownych lub problemowych”.¹

Na stronach raportu w sposób usystematyzowany, zgodnie z kolejnością przyjętych celów operacyjnych, przedstawione zostały dokładne informacje o zastosowanych działaniach wraz z danymi dotyczącymi wskaźników i ich wartościami. Każdy cel operacyjny kończy się wnioskami i rekomendacjami.

Istotna rola w opracowanie niniejszego raportu przypadła pracownikom Oddziału ds. Uzależnień Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie oraz Ekspertowi Wojewódzkiemu do spraw Informacji o Narkotykach i Narkomanii, Pani dr Justynie Syroka.

---

¹ *Standardy profilaktyki*, Krajowe Biuro do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii, Warszawa, 2016, s. 3.

I. Metodologia sporządzenia Raportu

Raport został sporządzony w oparciu o informacje znajdujące się w zasoby dokumentacyjnych ROPS w Lublinie. Były to dane o charakterze ilościowym i jakościowym, które miały charakter danych zastanych. Poddane zostały analizie i ocenie pod kątem przyjętych wartości wskaźników i zakładanych rezultatów.

Przed zakwalifikowaniem dokumentów do badania zostały one ocenione pod kątem wiarygodności, rzetelności i aktualności. Takie postępowanie miało cechy badania monitoringowego realizacji Programu w drugim roku jego obowiązywania i służyło również ocenie dynamiki osiągnięcia celu głównego Programu pod nazwą „Ograniczenie zakresu występowania na terenie województwa lubelskiego problemów społecznych i zdrowotnych wynikających z używania substancji psychoaktywnych oraz występowania uzależnień behawioralnych”.

Na potrzeby niniejszego Raportu wykorzystane zostały informacje zawarte w następujących dokumentach:

- umowy zawarte w roku 2023 na wsparcie realizacji zadań publicznych Województwa Lubelskiego z zakresu zdrowia publicznego między Województwem Lubelskim, działającym poprzez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie a organizacjami pozarządowymi – 21 umów z organizacjami pozarządowymi;
- sprawozdania finansowo-merytoryczne złożone przez organizacje pozarządowe z realizacji w roku 2023 zadań publicznych z zakresu zdrowia publicznego przyjętych w ramach otwartych konkursów ofert;
- Umowa nr DZU.ES.422.1.2023 zawarta w Lublinie dnia 20 marca 2023 r. pomiędzy Województwem Lubelskim działającym poprzez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie a Szpitalem Neuropsychiatrycznym im. prof. Mieczysława Kaczyńskiego Samodzielnym Publicznym Zakładem Opieki Zdrowotnej w Lublinie na sfinansowanie w roku 2023 zadań Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia. Refundacja kosztów ośrodka dotyczyła wyłącznie zadań nieobjętych finansowaniem przez Narodowy Fundusz Zdrowia;
- Sprawozdanie z realizacji umowy zawartej między Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Lublinie a Szpitalem Neuropsychiatrycznym im. Mieczysława Kaczyńskiego Samodzielnym Publicznym Zakładem Opieki Zdrowotnej w Lublinie w roku 2023;

- Umowa nr DZU.AK.2322.33.2023 z dnia 24.04.2023 r. na organizację i obsługę dwudniowego szkolenia podnoszącego kwalifikacje zawodowe w zakresie profilaktyki i promocji zdrowia pod nazwą „Apteczka Pierwszej Pomocy Emocjonalnej”;
- Umowa nr DZU.AK.2322.32.2023 z dnia 24.04.2023 r. na organizację i obsługę dwudniowego szkolenia podnoszącego kwalifikacje zawodowe w zakresie profilaktyki i promocji zdrowia pod nazwą „Przyjaciele Zippiego”;
- Umowa nr DZU.AK.2322.34.2023 z dnia 24.04.2023 r. na organizację i obsługę jednodniowego szkolenia podnoszącego kwalifikacje zawodowe w zakresie profilaktyki i promocji zdrowia pod nazwą „Apteczka Kierunek optymizm” – I edycja;
- Umowa nr DZU.AK.2322.57.2023 z dnia 19.07.2023 r. na organizację i obsługę jednodniowego szkolenia podnoszącego kwalifikacje zawodowe w zakresie profilaktyki i promocji zdrowia pod nazwą „Apteczka Kierunek optymizm” – II edycja;
- Umowa Nr DZU.AK.2322.37.2023 zawarta w dniu 22.05.2023 r. w Lublinie pomiędzy Województwem Lubelskim, Odbiorcą Usługi Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Lublinie a Telewizją Polską S.A. z siedzibą w Warszawie, Oddziałem Terenowym w Lublinie na emisję spotu społecznego pn. „Tylko na początku bywa kolorowo”;
- Umowa Nr DZP.ALF.2322.20.2023 zawarta w dniu 08.03.2023 r. w Lublinie pomiędzy Województwem Lubelskim, Odbiorcą Usługi Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Lublinie a Telewizją Polską S.A. z siedzibą w Warszawie, Oddziałem Terenowym w Lublinie na emisję spotu społecznego pn. „Stop przemocy domowej”;
- Porozumienie nr DZU.AK.423.35.2023 zawarte w dniu 01.06.2023 r. w Lublinie, pomiędzy Komendantem Miejskim Policji w Lublinie a Województwem Lubelskim działającym poprzez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie, określające warunki i zasady współpracy w zakresie realizacji przedsięwzięć profilaktycznych w 2023 r. na terenie powiatu lubelskiego. Porozumienie dotyczyło sposobów realizacji programu „Odpal myślenie, nie wchodź w uzależnienie” oraz projektu „Trzeźwy umysł na drodze”;
- Porozumienie nr DZU.AK.423.24.2023 zawarte w dniu 17.07.2023 r. w Lublinie, pomiędzy Komendantem Powiatowym Policji w Kraśniku a Województwem Lubelskim działającym poprzez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie, określające warunki i zasady współpracy w zakresie realizacji przedsięwzięć profilaktycznych

w 2023 r. na terenie powiatu kraśnickiego. Porozumienie dotyczyło sposobów realizacji programu „Uzależnieniom mówimy NIE” oraz projektu „Kieruj Życiem trzeźwo”;

- sprawozdania Komendy Miejskiej Policji w Lublinie z realizacji w roku 2023 programu „Odpal myślenie, nie wchodź w uzależnienie” oraz projektu „Trzeźwy umysł na drodze”;
- Umowa Nr DZU.AK.2321.59.2023 z dnia 09.08.2023 r. zawarta pomiędzy Województwem Lubelskim, Odbiorcą Usługi Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Lublinie a Studio Reklamy ARTILON Artur Kijewski z siedzibą w Koninie, na wykonanie i dostarczenie: materiałów edukacyjnych (umowa dotyczy realizacji Porozumień z KMP);
- Faktura nr FV/2023/06/21 z dnia 27.06.2023 r. dotycząca zakupu pakietu materiałów profilaktyczno-edukacyjnych. Sprzedawca: Elverre Polska Sp. z o.o z siedzibą w Toruniu (dotyczy realizacji Porozumień z KMP);
- Umowa Nr DZU.AK.2321.58.2023 z dnia 02.08.2023 r. zawarta pomiędzy Województwem Lubelskim, Odbiorcą Usługi Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Lublinie a Studio Reklamy ARTILON Artur Kijewski z siedzibą w Koninie, na wykonanie i dostarczenie: pudełek śniadaniowych, notatników z długopisem, etui na karty kredytowe, zawieszek odblaskowych, worków ze sznurkiem, oraz naklejek (dotyczy akcji profilaktycznej ROPS w Lublinie „NIE! Uzależnieniom”);
- Umowa Nr DZU.AK.2322.4.2023 z dnia 12.12.2023 r. zawarta pomiędzy Województwem Lubelskim, Odbiorcą Usługi Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Lublinie a OPENGIFT.PL B2B spółka jawna z siedzibą w Poznaniu, na dostarczenie: etui na karty kredytowe (dotyczy akcji profilaktycznej ROPS w Lublinie „NIE! Uzależnieniom”);
- Faktura VAT nr FV/043/07/2023/PP z dnia 13.07.2023 r. dotycząca zakupu pakietu materiałów profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom (broszur, ulotek, planów lekcji, zakładek). Sprzedawca: UPP Reditus Sp. z o.o z siedzibą w Krakowie;
- Faktura VAT nr FVS2023/0001036/BLU z dnia 27.10.2023 r. dotycząca usługi informacyjno-promocyjnej „Otwórz się na pomoc – Dopalacze”. Sprzedawca: Polska Press Spółka z o.o. Oddział w Lublinie;

- Faktura VAT nr FVS2023/000672/BLU z dnia 06.07.2023 r. dotycząca usługi informacyjno-promocyjnej „Otwórz się na pomoc: Alkoholizm Dodatek Specjalny”. Sprzedawca: Polska Press Spółka z o.o. Oddział w Lublinie;
- Sprawozdanie z realizacji działań Eksperta Wojewódzkiego ds. Informacji o Narkotykach i Narkomanii w 2023 r.;
- informacja przekazana przez Regionalny Punkt Diagnozy i Terapii FAS/FASD działający przy Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Lublinie;
- inna dokumentacja prowadzona w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Lublinie.

Sporządzony Raport będzie jednym z wielu źródeł wiedzy dla badania ewaluacyjnego ex-post, którego przeprowadzenie poprzedzać będzie opracowanie kolejnej edycji Programu.

II. Cele i działania Programu zaplanowane do realizacji w latach 2022-2025

Celem głównym Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2025 jest ograniczenie zakresu występowania na terenie województwa lubelskiego problemów społecznych i zdrowotnych wynikających z używania substancji psychoaktywnych oraz występowania uzależnień behawioralnych. W Programie wskazano również cele operacyjne oraz przyjęto do realizacji poszczególne działania służące ich osiągnięciu, a także zdefiniowano wskaźniki pomiaru. Tabela nr 1 zawiera informacje o zaplanowanych na 2023 rok działaniach ukierunkowanych na osiągnięcie poszczególnych celów operacyjnych.

Tabela 1. Cele i działania Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2025

CELE OPERACYJNE/DZIAŁANIA
CEL OPERACYJNY 1: Zwiększenie poziomu wiedzy i umiejętności mieszkańców województwa lubelskiego w tym m.in. kadry uczestniczącej w realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom oraz przemocy w rodzinie/przemocy domowej
Działanie 1.1. Wspieranie działalności edukacyjnej i informacyjnej dotyczącej problemów uzależnień oraz przemocy w rodzinie/przemocy domowej w tym: edukacja zdrowotna, kampanie informacyjne, społeczne na temat zagrożeń związanych z uzależnieniami
Działanie 1.2. Gromadzenie i upowszechnianie informacji dotyczącej problematyki uzależnień, w tym opracowanie i/lub udostępnianie materiałów informacyjno-edukacyjnych z zakresu promocji zdrowego stylu życia
Działanie 1.3. Rozwijanie oferty szkoleniowej dotyczącej rozpoznawania zagrożeń w obszarze uzależnień oraz kształtowania umiejętności podejmowania interwencji profilaktycznej skierowanej m.in. do specjalistów pracujących w obszarze uzależnień, rodziców, opiekunów, młodych dorosłych jak również do osób zajmujących się przemocą w rodzinie/przemocą domową
Działanie 1.4. Organizacja/współorganizacja i/lub uczestnictwo w interdyscyplinarnych spotkaniach m.in.: konferencjach, seminariach, pracach grup roboczych dotyczących strategii rozwiązywania problemów związanych z uzależnieniami, skierowanych m.in. do przedstawicieli organizacji pozarządowych i JST
Działanie 1.5. Organizacja różnych form doskonalenia zawodowego podnoszącego kwalifikacje pracowników placówek leczenia uzależnienia od alkoholu i współuzależnienia

CELE OPERACYJNE/DZIAŁANIA
CEL OPERACYJNY 2: Podniesienie jakości i zasięgu działań profilaktycznych w obszarze uzależnień
Działanie 2.1. Wspieranie działalności organizacji pozarządowych i innych podmiotów w zakresie udoskonalania oferty, upowszechniania oraz wdrażania programów profilaktyki uniwersalnej o naukowych podstawach lub o potwierdzonej skuteczności w szczególności zalecanych w ramach Systemu rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego
Działanie 2.2. Wspieranie działalności organizacji pozarządowych i innych podmiotów w zakresie udoskonalania oferty, upowszechniania oraz wdrażania programów profilaktyki selektywnej i wskazującej o naukowych podstawach lub o potwierdzonej skuteczności, w tym programów w szczególności zalecanych w ramach Systemu rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego
Działanie 2.3. Wspieranie działań w zakresie pomocy psychologicznej, socjoterapeutycznej i opiekuńczo-wychowawczej dla dzieci z rodzin z problemem uzależnień i ich rodzin
CEL OPERACYJNY 3: Zwiększenie dostępności do systemu pomocy osobom uzależnionym oraz ich rodzinom
Działanie 3.1. Wspieranie realizacji programów redukcji szkód zdrowotnych i społecznych wśród osób uzależnionych oraz ich rodzin
Działanie 3.2. Wspieranie realizacji programów reintegracji oraz aktywizacji społecznej i zawodowej osób uzależnionych lub zwiększanie dostępności do istniejących form wsparcia
Działanie 3.3. Wspieranie działań leczniczych, terapeutycznych, psychoterapeutycznych, rehabilitacyjnych dla osób uzależnionych, w tym doznających przemocy w rodzinie/domowej
Działanie 3.4. Wspieranie działalności WOTUW
CEL OPERACYJNY 4: Zwiększenie skuteczności działań z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom poprzez monitorowanie i badanie sytuacji epidemiologicznej oraz dostępności substancji psychoaktywnych
Działanie 4.1. Realizacja badań ilościowych i jakościowych wśród dorosłych mieszkańców województwa lubelskiego (w zakresie m.in.: poziomu i struktury spożycia, dostępności substancji psychoaktywnych, postaw społecznych, działań instytucjonalnych)
Działanie 4.2. Realizacja badań ilościowych i jakościowych wśród młodzieży szkolnej (m.in.: ESPAD)

CELE OPERACYJNE/DZIAŁANIA
Działanie 4.3. Monitorowanie problematyki uzależnień na terenie województwa lubelskiego
Działanie 4.4. Udostępnianie raportów oraz publikacji z badań i analiz dotyczących uzależnień
CEL OPERACYJNY 5: Zwiększenie dostępności do systemowego wsparcia w zakresie FAS/FASD prowadzonego przez Regionalny Punkt Diagnostyki i Terapii FAS/FASD w Lublinie
Działanie 5.1. Organizacja i/lub uczestnictwo w interdyscyplinarnych spotkaniach m.in.: konferencjach, szkoleniach, seminariach, pracach grup roboczych dotyczących FAS/FASD dla profesjonalistów, m.in. pracowników JST, pracowników służby zdrowia, pracowników socjalnych, nauczycieli, pedagogów, pracowników świetlic z programem socjoterapeutycznym i opiekuńczo-wychowawczym
Działanie 5.2. Prowadzenie działalności edukacyjnej i informacyjnej dotyczącej problematyki FAS/ FASD zgodnie z aktualnym stanem wiedzy naukowej, w tym: profilaktyka, edukacja zdrowotna, kampanie informacyjne, społeczne na temat zagrożeń związanych z piciem alkoholu przez kobiety w ciąży
Działanie 5.3. Prowadzenie diagnozy oraz terapii FAS/FASD zgodnie z aktualnym stanem wiedzy naukowej
Działanie 5.4. Prowadzenie grup psychoedukacyjnych oraz grup wsparcia dla rodziców i opiekunów w zakresie FAS/FASD
Działanie 5.5. Wspieranie zespołu diagnostyczno-terapeutycznego RPDiT FAS/FASD

III. Realizacja działań i wskaźników Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2025. Wnioski oraz rekomendacje

CEL GŁÓWNY: Ograniczenie zakresu występowania na terenie województwa lubelskiego problemów społecznych i zdrowotnych wynikających z używania substancji psychoaktywnych oraz występowania uzależnień behawioralnych

Cel operacyjny 1: Zwiększenie poziomu wiedzy i umiejętności mieszkańców województwa lubelskiego w tym m.in. kadry uczestniczącej w realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom oraz przemocy w rodzinie/przemocy domowej

Działanie 1.1: Wspieranie działalności edukacyjnej i informacyjnej dotyczącej problemów uzależnień oraz przemocy w rodzinie/przemocy domowej w tym: edukacja zdrowotna, kampanie informacyjne, społeczne na temat zagrożeń związanych z uzależnieniami.

Działalność edukacyjna i informacyjna była skierowana do dzieci, młodzieży szkolnej, osób dorosłych jako tych grup społecznych, w których realne jest wystąpienie zagrożenia uzależnieniem od alkoholu i substancji psychoaktywnych lub pierwszych szkód zdrowotnych i społecznych. W roku 2023 Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie, w ramach współpracy z innymi jednostkami, zrealizował następujące działania:

- o w ramach porozumienia zawartego w dniu 1 czerwca 2023 r. pomiędzy Województwem Lubelskim działającym poprzez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie a Komendą Miejską Policji w Lublinie, dotyczącego współpracy w zakresie realizacji przedsięwzięć profilaktycznych w 2023 r. na terenie powiatu lubelskiego, przeprowadzono **kampanię informacyjną** o charakterze profilaktyczno-edukacyjnym pod nazwą „**Trzeźwy umysł na drodze**”. Celem kampanii była poprawa bezpieczeństwa oraz zminimalizowanie zagrożeń w ruchu drogowego. Kampanię skierowano do pieszych i zmotoryzowanych użytkowników dróg oraz kandydatów na kierowców, tj. uczniów szkół ponadpodstawowych z terenu działania KMP w Lublinie. **Przeprowadzono 29 spotkań, w których uczestniczyło 1 596 osób** (258 osób dorosłych i 1 336 młodzieży szkolnej). Uczestnikom spotkań przekazano informacje w zakresie konsekwencji prawnych i społecznych wynikających z prowadzenia pojazdu pod wpływem alkoholu czy środków odurzających. Spotkania przeprowadzono w następujących jednostkach oświatowych: VI Liceum Ogólnokształcące w Lublinie, Branżowa Szkoła Rzemieślnicza w Lublinie, Lubelskie Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Lublinie, Zespół Szkół Zawodowych w Bychawie, Państwowe Szkoły Budownictwa i Geodezji w Lublinie, VIII Liceum Ogólnokształcące w Lublinie, Zespół Szkół nr 5 w Lublinie, Zespół Szkół w Pszczelej Woli,

XIV Liceum Ogólnokształcące w Lublinie, XXX Liceum Ogólnokształcące w Lublinie, V Liceum Ogólnokształcące w Lublinie, Liceum Ogólnokształcące im. K. Wielkiego w Lublinie, Zespół Szkół Elektronicznych w Lublinie, IV Liceum Ogólnokształcące w Lublinie, Zespół Szkół nr 1 w Lublinie, Liceum Ogólnokształcące i Technikum „Lider” w Lublinie.

Podkreślono konieczność noszenia elementów odblaskowych przez pieszych, rowerzystów, osoby poruszające się na hulajnogach oraz o obowiązku przestrzegania zasad obowiązujących w ruchu drogowym. W trakcie zajęć realizowanych na terenie szkół, uczestnicy projektu korzystali z algogogli i narkogogli symulujących zachowanie człowieka będącego pod wpływem alkoholu i narkotyków, co umożliwiło poznanie skutków działania alkoholu i substancji psychoaktywnych na organizm człowieka. Równolegle funkcjonariusze Wydziału Ruchu Drogowego Komendy Miejskiej Policji w Lublinie realizowali akcje i działania o charakterze prewencyjnym. Uczestnikom spotkań edukacyjnych oraz akcji prewencyjnych przekazano opaski odblaskowe oraz zapachy samochodowe z umieszczonym logo projektu, których zakup sfinansowało Województwo Lubelskie;

- o **kolejną kampanią informacyjną** przeprowadzoną wspólnie z Komendą Miejską Policji w Lublinie była akcja pn. **„Odpal myślenie, nie wchodź w uzależnienie”**. Kampania będąca autorskim programem Wydziału Prewencji KMP w Lublinie miała na celu zwiększenie świadomości społeczeństwa w zakresie zagrożeń zdrowotnych, konsekwencji prawnych i społecznych wynikających z zażywania narkotyków, dopalaczy oraz nabytego stanu zaburzenia zachowania psychicznego i fizycznego jakim jest uzależnienie. Uczestnikami programu była młodzież ze szkół podstawowych i ponadpodstawowych oraz mieszkańcy z terenu powiatu lubelskiego. W ramach kampanii funkcjonariusze Wydziału Prewencji KMP w Lublinie przeprowadzili **19 debat dla 1 148 osób** (1 044 osób z grupy młodzieży szkolnej oraz 104 pedagogów). Przeprowadzono także **47 spotkań edukacyjnych z zakresu profilaktyki uzależnień**, w których uczestniczyły **1 375 osób**, w tym 468 osób dorosłych i 907 osób z grupy młodzieży szkolnej. Debaty oraz spotkania przeprowadzono w następujących miejscach: Szkoła Podstawowa w Nasutowie, Szkoła Podstawowa w Bystrzycy Starej, Multikino w Lublinie, Szkoła Podstawowa w Maszkach, Liceum Ogólnokształcące im. K. Wielkiego w Lublinie, Szkoła Podstawowa nr 16 w Lublinie, Szkoła Podstawowa nr 33 w Lublinie, Szkoła Podstawowa w Mętowie, Szkoła Podstawowa w Bogucinie, Szkoła Podstawowa w Przybysławicach, Dwujęzyczna Szkoła Podstawowa Europejczyk w Szerokim, Szkoła Podstawowa nr 21 w Lublinie, Liceum Ogólnokształcące i Technikum „Lider” w Lublinie, III Liceum Ogólnokształcące w Lublinie, Zespół Szkół nr 1 w Lublinie, Zespół Szkół Transportowo-Komunikacyjnych w Lublinie.

Przeprowadzono również **3 spotkania z rodzicami (230 uczestników)**. Spotkania odbyły się na terenie Szkoły Podstawowej nr 16 w Lublinie, Szkoły Podstawowej w Bogucinie i Szkoły Podstawowej w Przybysławicach.

W realizację akcji zaangażowani byli dzielnicowi Komisariatów Policji w Lublinie, pracownicy ROPS w Lublinie, Ekspert Wojewódzki ds. Informacji o Narkotykach i Narkomanii, pracownik Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Lublinie, pracownik Ośrodka Leczenia Uzależnień w Albrechtówce z Fundacji Towarzystwo Rodzin i Przyjaciół Dzieci Uzależnionych „Powrót z U”, kurator rodzinny, prokurator, sportowcy oraz psychoterapeuci. W ramach realizacji kampanii, młodzież szkolna prezentowała w trakcie debat materiały poglądowe w postaci prezentacji multimedialnych, autorskie filmiki profilaktyczne, prezentację dotyczącą sondażu przeprowadzonego wśród uczniów oraz spektakl teatralny. Podczas debat poruszano tematykę uzależnień od środków psychoaktywnych i czynników behawioralnych w zakresie aspektów prawnych, zdrowotnych i społecznych. Udział w debacie był atrakcyjną metodą prezentacji wiedzy, a zastosowana forma ich przekazu pozwoliła na jej skuteczne utrwalenie.

W ramach realizacji wymienionych inicjatyw wszystkim uczestnikom debat i spotkań przekazano materiały profilaktyczne promujące przedmiotowy program, sfinansowane przez Województwo Lubelskie.

- o Województwo Lubelskie włączyło się także w kampanię profilaktyczną realizowaną przez Komendę Powiatową Policji w Kraśniku, w ramach której realizowano 2 programy profilaktyczne. Celem pierwszego programu pn. **„Uzależnieniom mówimy NIE”** było zwiększenie świadomości młodzieży w obszarze problematyki uzależnień od narkotyków, nowych substancji psychoaktywnych, tzw. „dopalaczy”, alkoholu i wyrobów tytoniowych. Z kolei program **„Kieruj życiem trzeźwo”** miał na celu zwiększenie świadomości młodzieży w obszarze problematyki spożywania alkoholu przez uczestników ruchu drogowego i zagrożeń z tego wynikających.

W ramach programu pn. **„Uzależnieniom mówimy NIE”**, adresowanego do osób dorosłych oraz młodzieży szkół podstawowych i ponadpodstawowych z terenu powiatu kraśnickiego, realizowano **12 spotkań profilaktycznych dla 375 osób**. Spotkania przeprowadzono w następujących miejscach: Zespół szkół nr 1 im. Tadeusza Kościuszki w Kraśniku, Zespół Szkół nr 3 w Kraśniku, Zespół Placówek Oświatowych nr 1 w Kraśniku, Szkoła Podstawowa nr 3 im. A. Mickiewicza w Kraśniku, Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza nr 2 w Kraśniku.

Uczestnikom zostały przekazane informacje na temat zagrożeń społecznych, prawnych i zdrowotnych wynikających z zażywania narkotyków i innych środków psychoaktywnych.

Młodzież przedstawiła materiały poglądowe w postaci dostępnych artykułów i filmów, dokonując następnie analizy problemu.

W realizację akcji zaangażowani byli: specjalista ds. profilaktyki społecznej oraz funkcjonariusze z KPP w Kraśniku, psycholog, kurator rodzinny i dla nieletnich.

Uczestnicy spotkań otrzymali materiały informacyjno-edukacyjne, w tym workoplecaki sfinansowane przez Województwo Lubelskie. Dzięki możliwości użycia alkohogli i narkogogli (również zakupionych ze środków Województwa Lubelskiego) mogli z kolei doświadczyć, w jaki sposób substancje psychoaktywne wpływają na równowagę i zdolności psychomotoryczne.

Jeśli chodzi o program pn. „**Kieruj życiem trzeźwo**”, przeprowadzono **6 spotkań informacyjno-edukacyjnych** z młodzieżą z terenu powiatu kraśnickiego (**180 osób**), w trakcie których przekazywano informacje dotyczące zagrożeń w ruchu drogowym i zasady bezpieczeństwa uczestników ruchu. Wdrożono ćwiczenia przy wykorzystaniu alkohogli i narkogogli, przekonując o negatywnym działaniu substancji psychoaktywnych na równowagę i zdolności psychomotoryczne. Przeprowadzono trening z instruktążem użycia urządzenia do badania na zawartość alkoholu w wydychanym powietrzu.

Uczestnikom spotkań przekazano opaski odblaskowe i zawieszki zapachowe zakupione ze środków Województwa Lubelskiego.

W ramach programu zrealizowano także **2 akcje kontroli trzeźwości** kierujących pojazdami. Osobom przestrzegającym przepisów (Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym) przekazano ww. gadżety profilaktyczne (**250 osób**).

W związku z realizacją **4 powyższych kampanii profilaktycznych** Województwo Lubelskie sfinansowało zakup materiałów edukacyjno-informacyjnych na łączną kwotę **12.340,30 zł**. Zakupiono i przekazano KMP w Lublinie oraz KPP w Kraśniku łącznie **2 002 szt.** gadżetów (smycze, workoplecaki, opaski odblaskowe, zawieszki zapachowe, zawieszki odblaskowe, alkohogole i narkogogle) promujące przedmiotowe kampanie.

W realizację działalności edukacyjnej w obszarze profilaktyki uzależnień, w tym przemocy w rodzinie zaangażowały się również organizacje pozarządowe prowadzące działalność pożytku publicznego rozumianą jako działalność społecznie użyteczną. Współpracę tę prowadzono w ramach obowiązującego „**Programu współpracy Samorządu Województwa Lubelskiego z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2023 rok**”. Zakres przedmiotowy współpracy dotyczył zadania pod nazwą „**Przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym**”. Współpraca była realizowana w trybie ustawy o zdrowiu publicznym i prowadzona była z następującymi organizacjami pozarządowymi:

- **Katolickie Stowarzyszenie Pomocy Osobom Potrzebującym "AGAPE" z Lublina.** Stowarzyszenie zrealizowało zajęcia informacyjno-edukacyjne z elementami grupy wsparcia „My Rodzice/My Opiekunowie” dla **92** osób (wychowawcy, rodzice/opiekunowie, członkowie ich rodzin – dzieci i młodzież);
- **Katolickie Stowarzyszenie Pomocy Osobom Potrzebującym "AGAPE" z Lublina.** W ramach prowadzenia działań polegających na zwiększeniu dostępności do różnych form pomocy dla osób doświadczających przemocy w rodzinie z problemem alkoholowym, Stowarzyszenie przeprowadziło rozmowy informacyjno-motywacyjne oraz edukacyjne z zakresu uzależnień, z czego skorzystało **17** osób.
- **Katolickie Stowarzyszenie Pomocy Osobom Potrzebującym "AGAPE" z Lublina.** W ramach prowadzenia działań polegających na zwiększeniu dostępności do różnych form pomocy dla osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych innych niż alkohol, członków ich rodzin i osób współuzależnionych, Stowarzyszenie przeprowadziło rozmowy informacyjno-motywacyjne oraz edukacyjne z zakresu uzależnień, z czego skorzystało **35** osób.
- **Stowarzyszenie Integracji Rodzin „Przystań” z Chełma,** które zorganizowało w ramach programu rekomendowanego pn. „Środowiskowa profilaktyka uzależnień” zajęcia edukacyjno-informacyjne oraz cykl spotkań edukacyjno-informacyjnych, w których wzięło udział **65** osób (dzieci i młodzież z rodzin niewydolnych wychowawczo, członkowie rodzin niewydolnych wychowawczo, przedstawiciele instytucji współpracujących w obszarze profilaktyki uzależnień);
- **Towarzystwo Nowa Kuźnia z Lublina,** przygotowało i zrealizowało w szkołach cykl 50 spotkań informacyjnych skierowanych do rodziców, w których uczestniczyło **800** osób. Spotkania odbyły się w następujących szkołach: Lubelskie Centrum Edukacji Zawodowej w Lublinie, Zespół Szkół Budowlanych w Lublinie, Zespół Szkół Energetycznych w Lublinie, Zespół Szkół Ekonomicznych w Lublinie, Zespół Szkół Odzieżowo-Włókienniczych w Lublinie, Zespół Szkół Transportowo-Komunikacyjnych w Lublinie, IX Liceum Ogólnokształcące w Lublinie, Zespół Szkół Chemicznych i Przemysłu Spożywczego w Lublinie, Zespół Szkół Samochodowych w Lublinie, Zespół Szkół Rzemiosła i Przedsiębiorczości w Lublinie. Tematyka spotkań dotyczyła występowania zagrożeń związanych z używaniem substancji psychoaktywnych podczas imprez młodzieżowych, charakterystyki miejsc oraz zagrożeń i roli oraz możliwości rodziców w zwiększeniu bezpieczeństwa imprez młodzieżowych;

- **Fundacja Nowe Horyzonty z Warszawy** zrealizowała w lubelskich szkołach 105 warsztatów profilaktycznych dla **670** uczniów. Ich tematyka była ukierunkowana na uświadomienie problemu uzależnień od narkotyków oraz rozwijanie czynników chroniących przed uzależnieniami. Warsztaty zorganizowano dla uczniów następujących 7 szkół: Szkoła Podstawowa nr 3 im. Juliusza Słowackiego w Lublinie – 15 warsztatów, Szkoła Podstawowa nr 16 im. Fryderyka Chopina w Lublinie – 15 warsztatów, Szkoła Podstawowa nr 21 im. Królowej Jadwigi w Lublinie – 15 warsztatów, Szkoła Podstawowa nr 24 im. Partyzantów Lubelszczyzny w Lublinie – 15 warsztatów, Szkoła Podstawowa nr 27 im. Marii Montessori w Lublinie – 18 warsztatów, Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Charleżu – 12 warsztatów, Zespół Szkół nr 1 im. C. K. Norwida w Świdniku – 15 warsztatów;
- **Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci "O uśmiech dziecka" z Chełma** w ramach programu z zakresu promocji zdrowego stylu życia zrealizowało zajęcia profilaktyczne o charakterze informacyjnym i edukacyjnym dla **40** osób (dzieci i rodziców);
- **Spółdzielnia Socjalna Nowy Pomysł z Kraśnika** zrealizowała grupowe warsztaty poświęcone opracowaniu kampanii edukacyjno-informacyjnej (stworzenie scenariusza, zebranie materiałów i postprodukcja filmu o tematyce uzależnień) Zorganizowała także grupowe warsztaty pn. „Skutki prawne spożywania alkoholu przez nieletnich” dla **30** osób przebywających w pieczy zastępczej.

W celu realizacji wymienianych zadań organizacjom pozarządowym przekazano środki finansowe w wysokości **232.160,00 zł**. Oddziaływaniami edukacyjnymi i informacyjnymi organizacje pozarządowe objęły **1 749** osób.

W ramach działań medialnych o charakterze edukacyjnym skierowanych do szerokiego odbiorcy, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie podjął współpracę z Telewizją Polską SA Oddział w Lublinie, z którą wspólnie przygotowana została koncepcja opracowania, wykonania i emisji dwóch spotów telewizyjnych:

- Spot pn. „**STOP przemocy domowej**” odnosił się do problemu przemocy domowej powstającej w wyniku obecności i spożywania alkoholu w rodzinie. Był emitowany na antenie TVP3 Lublin w liczbie 80. powtórzeń, w dniach 12.03.2023 r.-30.04.2023 r., a następnie w dniach 01.09.2023 r.-31.10.2023 r. Koszt realizacji wyniósł **10.000,00 zł**.
- Spot pn. „**Tylko na początku bywa kolorowo**” odnosił się do szkód zdrowotnych i społecznych powstających w wyniku zażywania narkotyków. Był emitowany na antenie TVP3 Lublin w liczbie 90. powtórzeń, w dniach 01-30.06.2023 r., 01-30.09.2023 r., 01-30.11.2023 r. Koszt realizacji wyniósł **18.000,00 zł**.

Popularną formą wzmacniania/utrwalania skuteczności przekazu treści programowych adresowanych do osób uczestniczących w poszczególnych działaniach prowadzonych w obszarze profilaktyki uzależnień jest przekazywanie specjalnie przygotowanych na ten cel materiałów edukacyjnych. W związku z tym, w roku 2023 Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie przygotował w celu przekazania uczestnikom organizowanych działań następujące pakiety materiałów o charakterze informacyjno-edukacyjnym:

- W ramach akcji profilaktycznej ROPS w Lublinie „**NIE! Uzależnieniom**” przygotowano do dystrybucji 5 400 szt. materiałów profilaktyczno-edukacyjnych: pudełka śniadaniowe, notatniki z długopisem, etui na kartę z ochroną RFID, zawieszki odblaskowe, workoplecaki, naklejki, opracowane i wykonane przez Artilon Studio Reklamy Artur Kijewski z Konina. Koszt realizacji wyniósł **11 422,27 zł**;
- zakupiono Poradniki prasowe: „**Otwórz się na pomoc: Dopalacze**” (2 000 szt.) oraz „**Otwórz się na pomoc: Alkoholizm Dodatek Specjalny**” (2 000 szt.) wykonanych przez Polska Press Spółka z o.o. Oddział w Lublinie. Koszt realizacji wyniósł **11 150,00 zł**.
- Zakupiono 4 500 szt. **materiałów profilaktycznych dot. uzależnień dzieci i młodzieży** (brozury, ulotki, plany lekcji, zakładki), wykonanych przez UPP Reditus Sp. z o.o. z Krakowa. Koszt zakupu wyniósł **5 836,35 zł**.

Ogólny koszt realizacji powyższych działań w ramach przyjętego celu operacyjnego wyniósł **300.908.92 zł**. Bezpośrednio uczestniczyły w nich **6 903 osoby**.

Działanie 1.2: Gromadzenie i upowszechnianie informacji dotyczącej problematyki uzależnień, w tym opracowanie i/lub udostępnianie materiałów informacyjno-edukacyjnych z zakresu promocji zdrowego stylu życia.

Jedną z zasad, jakiej należało przestrzegać w procesie skutecznej profilaktyki uzależnień była stała obecność inteligentnego przekazu informacyjnego o występowaniu realnych szkód zdrowotnych i społecznych, które wywołują uzależnienia. Przekaz ten był realizowany w ramach dystrybucji materiałów informacyjno-edukacyjnych wśród uczestników wydarzeń społecznych, wpisujących się w działania należące do systemu ochrony zdrowia, w tym zdrowia psychicznego.

W roku 2023 **Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie był dysponentem materiałów edukacyjnych opracowanych** i otrzymanych od wielu organizacji społecznych i instytucji działających na rzecz profilaktyki uzależnień. Pełniły one rolę narzędzia kształtującego pozytywny wizerunek podejmowanych działań oraz wzmacniały zakres treści przekazywanych w sposób werbalny podczas szkoleń, debat, warsztatów.

- Publikacje i materiały informacyjno-edukacyjne dotyczące przeciwdziałania uzależnieniom, w tym również materiały informacyjno-edukacyjne w ramach kampanii profilaktycznych „**Trzeźwy umysł na drodze**”, „**Odpal myślenie, nie wchodź w uzależnienie**”, „**Uzależnieniom mówimy NIE**” oraz „**Kieruj życiem trzeźwo**” zostały przekazane dla:
  - **Komendy Miejskiej Policji w Lublinie** w łącznej ilości 1 350 szt. (workoplecaki, smycze, zawieszki odblaskowe, opaski odblaskowe, zawieszki zapachowe do auta);
  - **Komendy Powiatowej Policji w Kraśniku** w łącznej ilości 1 212 szt. (workoplecaki, opaski odblaskowe, zawieszki zapachowe do auta, alkoholglagle i narkogogle, materiały KCPU oraz KC ds. AIDS, ulotki „Co za dużo, to niezdrowo. Uzależnienia behawioralne” i Poradnik prasowy „Dopalacze”);
  - **młodzieży uczestniczącej w debatach ze specjalistami** z dziedziny uzależnień, w tym z przedstawicielami ROPS w Lublinie, zorganizowanych szkołach w ramach współpracy z KMP w Lublinie. Młodzieży przekazano łącznie 385 szt. materiałów (materiały z KCPU oraz KC ds. AIDS, Poradnik prasowy „Dopalacze”, ulotki i zakładki „Przyjazna profilaktyka, materiały „NIE! Uzależnieniom” - zawieszki odblaskowe, workoplecaki, pudełka śniadaniowe, etui, notesy z długopisem);
  - **ludności ukraińskiej** w związku z konfliktem zbrojnym w Ukrainie. Przekazano 500 opasek odblaskowych;
  - uczestników **spotkania z PCPRami**, zorganizowanego przez ROPS w Lublinie w dniach 23-24.02.2023 r. (łącznie 420 sztuk materiałów „Co za dużo, to niezdrowo. Uzależnienia behawioralne”);
  - uczestników **spotkania informacyjno-edukacyjnego partnerów projektu „Liderzy kooperacji”** dot. Centrów Usług Społecznych, które odbyło się w dniach 21-22.02.2023 r. w Lublinie (łącznie 60 szt. latarek i opasek odblaskowych);
  - przedstawicieli 4 gmin województwa lubelskiego (łącznie 16 szt. opasek odblaskowych, zakładek, lampek i latarek);
  - **członków Komisji Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej** Sejmiku Województwa Lubelskiego (łącznie 120 szt. opasek odblaskowych, lampek, latarek oraz materiałów „Co za dużo, to niezdrowo. Uzależnienia behawioralne”);

- **Ośrodka Pomocy Społecznej w Stężycy**, w związku z organizacją Gminnego Dnia Rodziny (160 szt. opasek odblaskowych, lampek, publikacji RPDiT FAS/FASD w Lublinie);
- **Ośrodka Pomocy Społecznej w Wólce** w celu rozdystrybuowania w trakcie dożynek gminnych. Przekazano łącznie 306 szt.: opasek odblaskowych, workoplecaków, materiałów „Przyjazna profilaktyka” (plany lekcji, zakładki, ulotki), materiałów „Co za dużo, to niezdrowo. Uzależnienia behawioralne”, Poradnika prasowego „Otwórz się na pomoc: Alkoholizm Dodatek Specjalny”, publikacji RPDiT FAS/FASD w Lublinie, materiałów KCPU i KC ds. AIDS;
- **Ośrodka Pomocy Społecznej w Biłgoraju** w celu rozdystrybuowania w trakcie dożynek gminnych oraz zajęć profilaktycznych. Przekazano łącznie 660 szt.: materiałów „Co za dużo, to niezdrowo. Uzależnienia behawioralne”, Poradnika prasowego „Otwórz się na pomoc: Alkoholizm Dodatek Specjalny”, materiałów „Przyjazna profilaktyka” (plany lekcji, zakładki, ulotki), opasek odblaskowych, publikacji RPDiT FAS/FASD w Lublinie i materiałów KCPU oraz KC ds. AIDS;
- **Koła Gospodyń Wiejskich w Zemborzycach Tereszyńskich** (w związku z wydarzeniem promującym bezpieczeństwo pieszych na drodze pn. „Odblaskowy spacer”, które miało miejsce 5 listopada 2023 r.). Przekazano łącznie 166 szt. opasek odblaskowych, lampek, materiałów „NIE! Uzależnieniom” (zawieszki odblaskowe i workoplecak), i materiałów KCPU oraz KC ds. AIDS;
- **uczestników superwizji dla rodzin zastępczych** zorganizowanej przez **PCPR w Biłgoraju** w dniu 29.09.2023 r. Przekazano 100 szt. materiałów profilaktycznych „Przyjazna profilaktyka” (plany lekcji, zakładki, ulotki) oraz publikacji KCPU;
- **Placówek opiekuńczo-wychowawczych w Krasnymstawie** na potrzeby prelekcji dot. tematyki FAS/FASD, która odbyła się w dniu 27.09.2023 r. Przekazano 150 szt. materiałów profilaktycznych „Przyjazna profilaktyka” (plany lekcji, zakładki, ulotki);
- uczestników konferencji pt. „**Proces rozwoju więzi u dziecka**”, która odbyła się w dniu 28.04.2023 r. w Lublinie. Organizatorem był ROPS w Lublinie. Przekazano łącznie 1 090 szt. lampek, opasek odblaskowych, latarek, publikacji KCPU oraz ulotek „Co za dużo, to niezdrowo. Uzależnienia behawioralne”;
- uczestników seminarium pt. „**Reakcje poseparacyjne dziecka a proces kształtowania się więzi w nowym środowisku rodzinnym**”, które odbyło się dnia

26.04.2023 r. w Lublinie. Organizatorem był ROPS w Lublinie. Przekazano łącznie 196 szt. opasek odblaskowych, kwartalnika „Uzależnienia” oraz materiałów z KCPU;

- uczestników szkolenia dotyczącego programu rekomendowanego pn. **„Przyjaciele Zippiego”**, które odbyło się 28 kwietnia 2023 r. oraz 5 maja 2023 r. w Lublinie i zorganizowane zostało przez ROPS w Lublinie. Przekazano łącznie 390 szt. lampek, opasek odblaskowych, publikacji RPDiT FAS/FASD w Lublinie, materiałów z KCPU oraz materiałów „Co za dużo, to niezdrowo. Uzależnienia behawioralne”;
- uczestników 2 edycji szkolenia pn. **„Apteczka Kierunek Optymizm”**, które odbyło się 17 maja 2023 r. oraz 3 października 2023 r. w Lublinie i zorganizowane zostało przez ROPS w Lublinie. Przekazano łącznie 1 140 szt. materiałów (lampek, opasek odblaskowych, zakładki, Poradnika prasowego „Otwórz się na pomoc: Alkoholizm Dodatek Specjalny”, materiałów ROPS w Lublinie „NIE! Uzależnieniom”: zawieszki odblaskowych i workoplecaków, publikacji RPDiT FAS/FASD w Lublinie, publikacji KCPU i KC ds. AIDS, materiałów „Co za dużo, to niezdrowo. Uzależnienia behawioralne”, kwartalnika „Uzależnienia”, zakładki i ulotki „Przyjazna Profilaktyka”);
- uczestników szkolenia dotyczącego programu rekomendowanego pn. **„Apteczka Pierwszej Pomocy Emocjonalnej”**, które odbyło się 11 maja 2023 r. oraz 18 maja 2023 r. w Lublinie i zorganizowane zostało przez ROPS w Lublinie. Przekazano łącznie 440 szt. lampek, opasek odblaskowych, publikacji RPDiT FAS/FASD w Lublinie, publikacji KCPU i KC ds. AIDS, materiałów „Co za dużo, to niezdrowo. Uzależnienia behawioralne” oraz kwartalnika „Uzależnienia”;
- uczestników szkolenia pt. **„Prawa i obowiązki mieszkańca i pracownika domu pomocy społecznej. Zasady stosowania przymusu bezpośredniego”** zorganizowanego przez ROPS w Lublinie. Przekazano łącznie 115 szt. materiałów (publikacji „Jak opiekunowie mogą pomóc dzieciom będącym świadkami traumatycznej śmierci” autorstwa Teresy Jadczyk-Szumilo, Poradnika prasowego „Otwórz się na pomoc: Alkoholizm Dodatek Specjalny”, materiałów z KCPU oraz KC ds. AIDS;
- uczestników seminarium pt. **„Więź jako czynnik chroniący rozwój człowieka”**, które odbyło się 12.05.2023 r. w Lublinie Organizatorem był ROPS w Lublinie. Przekazano łącznie 200 szt. lampek oraz materiałów „Co za dużo, to niezdrowo. Uzależnienia behawioralne”;

- seniorów (160 szt. opasek odblaskowych, lampek i materiałów „Co za dużo, to niezdrowo. Uzależnienia behawioralne”);
- uczestników konferencji pt. „**Rodzicielstwo zastępcze na drodze zmian**”, która odbyło się 22.05.2023 r. w Chełmie. Organizatorem był MOPR w Chełmie oraz PCPR w Chełmie. Przekazano 150 szt. materiałów „Co za dużo, to niezdrowo. Uzależnienia behawioralne”;
- uczestników Konferencji pn. „**Nowa perspektywa, nowe możliwości. Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027**”, zorganizowanej przez WUP w Lublinie w dniu 13 grudnia 2023 r. w Lubelskim Centrum Konferencyjnym w Lublinie. Przekazano 190 szt. materiałów: zawieszek zapachowych do auta, smyczy, opasek odblaskowych, materiałów „NIE! Uzależnieniom”, Poradnika „Otwórz się na pomoc: „Dopalacze” i Poradnika „Otwórz się na pomoc: Alkoholizm dodatek specjalny”, publikacji KCPU i KC ds. AIDS;
- **Stowarzyszenia Postis** (na rzecz projektu „Nadzieja na dobre jutro – program wsparcia uchodźców z Ukrainy”) przekazano 40 szt. publikacji autorstwa Teresy Jadczyk-Szumilo pt. „Jak opiekunowie mogą pomóc dzieciom będącym świadkami traumatycznej śmierci” pozyskanej z KCPU;
- **RPDiT FAS/FASD w Lublinie** oraz do **Oddziału projektowania oraz Funduszy Europejskich ROPS w Lublinie** w celu rozpowszechnienia przekazano 40 szt. publikacji autorstwa Teresy Jadczyk-Szumilo pt. „Jak opiekunowie mogą pomóc dzieciom będącym świadkami traumatycznej śmierci” pozyskanej z KCPU;
- **RPDiT FAS/FASD w Lublinie** w celu rozpowszechnienia przekazano 100 szt. materiałów profilaktycznych „Przyjazna profilaktyka” (plany lekcji, zakładki, ulotki);
- **pracowników RPDiT FAS/FASD w Lublinie** biorących udział w **superwizji**, zorganizowanej przez ROPS w Lublinie w dniu 12 września 2023 r. Przekazano łącznie 108 szt. materiałów: zakładek „Przyjazna profilaktyka”, Poradnika „Otwórz się na pomoc: Alkoholizm Dodatek Specjalny”, publikacji KCPU i KC ds. AIDS, materiałów „NIE! Uzależnieniom”;
- uczestnikom **wizyty studyjnej dla przedstawicieli służb ochrony dziecka i organizacji pozarządowych z Ukrainy** zorganizowanej w RPDiT FAS/FASD w Lublinie w dniu 13 listopada 2023 r. Przekazano łącznie 325 szt. Poradnika prasowego „Otwórz się na pomoc: Alkoholizm Dodatek Specjalny”, Poradnika

prasowego „Dopalacze”, zakładki „Przyjazna profilaktyka”, materiałów „NIE! Uzależnieniom” oraz materiałów KCPU i KC ds. AIDS;

- uczestników **Konferencji „Ku trzeźwości Narodu – wezwani do działania. Odpowiedzialność samorządu lokalnego”**, której współorganizatorem był ROPS w Lublinie wraz ze Stowarzyszeniem Diakonia Ruchu Światło-Życie i Instytutem Nowej Kultury (Centrum Spotkania Kultur w Lublinie, 23 listopada 2023 r.) Przekazano 240 szt. publikacji KCPU i Poradnika prasowego „Otwórz się na pomoc: Alkoholizm Dodatek Specjalny”;
- uczestników konferencji pn. **„Specjaliści o FAS – nauka, diagnoza, terapia, pomoc”** (7 czerwca 2023 r., Lubelskie Centrum Konferencyjne) zorganizowanej przez RPDiT FAS/FASD w Lublinie. Przekazano łącznie 389 szt. opasek odblaskowych, materiałów „Co za dużo, to niezdrowo. Uzależnienia behawioralne”, Poradnika prasowego „Otwórz się na pomoc: Alkoholizm Dodatek Specjalny” i kwartalnika „Uzależnienia”;
- uczestników konferencji pn. **„Lubelskie Forum Centrów Usług Społecznych i Procesu Deinstytucjonalizacji”** zorganizowanej w Centrum Spotkania Kultur w Lublinie, w dniach 22-23 czerwca 2023 r. przez ROPS w Lublinie w ramach projektu partnerskiego pn.: „Liderzy kooperacji” - Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Przekazano 520 szt. materiałów „Co za dużo, to niezdrowo. Uzależnienia behawioralne” oraz publikacji KCPU i KC ds. AIDS;
- uczestników **Targów Ekonomii Społecznej** zorganizowanych przez ROPS w Lublinie w dniu 10 września 2023 r. Przekazano 180 szt. Poradnika prasowego „Otwórz się na pomoc: Alkoholizm Dodatek Specjalny”, publikacji KC ds. AIDS, materiałów „Co za dużo, to niezdrowo. Uzależnienia behawioralne”, materiałów „NIE! Uzależnieniom” (zawieszki odblaskowych, pudełek śniadaniowych, etui) oraz materiałów „Przyjazna profilaktyka”;
- osób uczestniczących w **Dożynkach Wojewódzkich w Radawcu**, które odbyły się 27 sierpnia 2023 r. Podczas wydarzenia przekazano: 940 szt. materiałów „Co za dużo, to niezdrowo. Uzależnienia behawioralne”, Poradnika prasowego „Otwórz się na pomoc: Alkoholizm Dodatek Specjalny”, kwartalnika „Uzależnienia”, materiałów „Przyjazna profilaktyka”, opasek odblaskowych, materiałów „NIE! Uzależnieniom” oraz materiałów KCPU i KC ds. AIDS

- uczestników **Ogólnopolskiego Zjazdu Ekspertów Wojewódzkich ds. Informacji o Narkotykach i Narkomanii oraz Pełnomocników ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych**. Przekazano łącznie 120 szt.: opasek odblaskowych, lampek LED, smyczy, zawieszek zapachowych do auta, Poradnika prasowego „Otwórz się na pomoc: Alkoholizm Dodatek Specjalny”, materiałów „NIE! Uzależnieniom” i zakładek „Przyjazna profilaktyka”;
- uczestników **spotkania dla przedstawicieli PCPR** (16-17 listopada 2023 r., Hotel Forum w Lublinie). Przekazano 360 szt. Poradnika prasowego „Otwórz się na pomoc: Alkoholizm Dodatek Specjalny”, Poradnika prasowego „Dopalacze”, materiałów KCPU i KC ds. AIDS;
- **kandydatów na rodziny zastępcze** w ramach szkolenia zorganizowanego przez Ośrodek Adopcyjny działający przy ROPS w Lublinie w dniu 28.09.2023 r. Przekazano 60 szt. opasek odblaskowych, workoplecaków oraz materiałów „Przyjazna profilaktyka”;
- uczestników **Wojewódzkiego Dnia Rodzin**, (wydarzenie odbyło się w dniu 29.08.2023 r.) Organizatorem wydarzenia był ROPS w Lublinie. W wydarzeniu uczestniczyły rodziny zastępcze, rodziny adopcyjne i seniorzy z terenu województwa lubelskiego. Gościom przekazano łącznie 420 szt. materiałów „NIE! Uzależnieniom”, opasek odblaskowych, lampek i latarek oraz materiałów „Przyjazna profilaktyka”;
- uczestników wydarzenia pn. **„Lubelskie FORUM NGO 2023”**, które odbyło się w dniach 12-13 października 2023 roku w Centrum Spotkania Kultur w Lublinie i zostało zorganizowane przez ROPS w Lublinie. Przekazano łącznie 510 szt. opasek odblaskowych, Poradnika prasowego „Otwórz się na pomoc: Alkoholizm Dodatek Specjalny”, materiałów „Co za dużo, to niezdrowo. Uzależnienia behawioralne”, materiałów „Przyjazna profilaktyka”, materiałów „NIE! Uzależnieniom” oraz materiałów KCPU i KC ds. AIDS;
- Stowarzyszenia **MONAR** Poradnia Profilaktyki Leczenia i Terapii Uzależnień w Lublinie. Przekazano łącznie 700 szt. ulotek „Co za dużo, to niezdrowo. Uzależnienia behawioralne” oraz publikacji KC ds. AIDS;
- **Towarzystwa Nowa Kuźnia z Lublina**. Przekazano łącznie 140 szt. materiałów KC ds. AIDS oraz Poradnika prasowego „Dopalacze”;

- **Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Rzeczycy Ziemiańskiej** (przekazano łącznie 80 szt. smyczy, materiałów „Przyjazna profilaktyka” i zawieszek odblaskowych „NIE! Uzależnieniom”);
  - **Zespołu Szkół Nr 1 im. T. Kościuszki w Kraśniku**. Przekazano łącznie 2 233 szt. lampek, latarek i smyczy, materiałów „Przyjazna profilaktyka”, ulotek „Co za dużo, to niezdrowo. Uzależnienia behawioralne”, materiałów „NIE! Uzależnieniom” oraz publikacji KCPU i KC ds. AIDS;
  - **Dyrekcji ROPS w Lublinie** celem dalszej dystrybucji (przekazano łącznie 397 szt. opasek odblaskowych, latarek i lampek, Poradnika „Otwórz się na pomoc: Alkoholizm Dodatek Specjalny”, materiałów „Co za dużo, to niezdrowo. Uzależnienia behawioralne”, materiałów „Przyjazna profilaktyka”, materiałów „NIE! Uzależnieniom”);
- **przekazano broszury, które w poprzednich latach opracowano w ramach kampanii edukacyjnej „Przemoc - Uzależnienie – Współuzależnienie”,** organizowanej przez Ogólnopolskie Pogotowie "Niebieska Linia" IPZ oraz Fundację Batorego. Materiały pod tytułem „Rodzina tajemnica. Przemoc w rodzinach z problemem alkoholowym” oraz „Przemoc i uzależnienia a aspekty prawne i proceduralne” przekazano dla:
- członków **Komisji Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej** Sejmiku Województwa Lubelskiego (16 szt.);
  - **Ośrodka Pomocy Społecznej w Stężycy**, w związku z organizacją Gminnego Dnia Rodziny (80 szt.);
  - **Ośrodka Pomocy Społecznej w Wólce** w celu rozdyskrebowania w trakcie dożynek gminnych. Przekazano 10 szt. broszur;
  - uczestników konferencji pt. „**Proces rozwoju więzi u dziecka**”, która odbyła się w dniu 28 kwietnia 2023 r. w Lublinie. Organizatorem był ROPS w Lublinie. Przekazano 412 szt. broszur;
  - uczestników seminarium pt. „**Reakcje poseparacyjne dziecka a proces kształtowania się więzi w nowym środowisku rodzinnym**”, które odbyło się dnia 26 kwietnia 2023 r. w Lublinie. Organizatorem był ROPS w Lublinie. Przekazano 42 szt. broszur;

- uczestników szkolenia dotyczącego programu rekomendowanego pn. „**Przyjaciele Zippiego**”, które odbyło się 28 kwietnia 2023 r. w Lublinie i zorganizowane zostało przez ROPS w Lublinie. Przekazano 40 szt. broszur;
- uczestników 2 edycji szkolenia pn. „**Apteczka Kierunek Optymizm**”, które odbyło się 17 maja 2023 r. oraz 3 października 2023 r. w Lublinie i zorganizowane zostało przez ROPS w Lublinie. Przekazano 60 szt. broszur;
- uczestników szkolenia dotyczącego programu rekomendowanego pn. „**Apteczka Pierwszej Pomocy Emocjonalnej**”, które odbyło się 11.05.2023 r. oraz 18.05.2023 r. w Lublinie i zorganizowane zostało przez ROPS w Lublinie. Przekazano 40 szt. broszur;
- uczestników konferencji pn. „**Specjaliści o FAS – nauka, diagnoza, terapia, pomoc**”, zorganizowanej w dniu 7 czerwca 2023 r. w Lubelskim Centrum Konferencyjnym przez RPDiT FAS/FASD w Lublinie. Przekazano 300 szt. broszur;
- Stowarzyszenia **MONAR** Poradnia Profilaktyki Leczenia i Terapii Uzależnień w Lublinie. Przekazano 60 szt. broszur;
- **Koła Gospodyń Wiejskich w Zemborzycach Tereszyńskich** (w związku z wydarzeniem promującym bezpieczeństwo pieszych na drodze pn. „**Odblaskowy spacer**”, które miało miejsce 5 listopada 2023 r.). Przekazano 50 szt. broszur;
- uczestników seminarium pt. „**Więź jako czynnik chroniący rozwój człowieka**”, które odbyło się 12.05.2023 r. w Lublinie Organizatorem był ROPS w Lublinie, a uczestnikami przedstawiciele wymiaru sprawiedliwości oraz przedstawiciele Organizatora Rodzinnej Pieczy Zastępczej. Przekazano 100 szt. broszur;
- uczestników konferencji pt. „**Rodzicielstwo zastępcze na drodze zmian**”, która odbyła się 22.05.2023 r. w Chełmie. Organizatorem był MOPR w Chełmie oraz PCPR w Chełmie. Przekazano 100 szt. broszur;
- uczestników konferencji pn. „**Lubelskie Forum Centrów Usług Społecznych i Procesu Deinstytucjonalizacji**” zorganizowanej w Centrum Spotkania Kultur w Lublinie, w dniach 22-23 czerwca 2023 r. przez ROPS w Lublinie. Przekazano 80 szt. broszur;
- **Zespołu Szkół Nr 1 im. T. Kościuszki w Kraśniku**. Przekazano 160 szt. broszur;

- uczestników wydarzenia pn. „**Lubelskie FORUM NGO 2023**”. Przekazano 10 szt. broszur;
  - Dyrekcji ROPS w Lublinie w celu dalszej dystrybucji (przekazano 18 szt. broszur);
- zapewniono całodobowy dostęp do „Informatora o instytucjach działających na rzecz rozwiązywania problemów uzależnień oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie w województwie lubelskim”, który jest zamieszczony na stronie internetowej ROPS w Lublinie.

W roku 2023 pracownicy Oddziału ds. Uzależnień ROPS w Lublinie gromadzili informacje w celu opracowania dokumentów i materiałów związanych bezpośrednio z wypełnianiem obowiązków współpracy z jednostkami UMWL oraz jednostkami centralnymi i innymi podmiotami w obszarze profilaktyki uzależnień. Prace te dotyczyły przygotowania następujących dokumentów:

- Raportu o Stanie Województwa Lubelskiego za 2022 r.;
- Raportu z wykonania i efektów realizacji Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2025 w 2022 roku, przekazanego pod obrady Zarządu Województwa Lubelskiego, Komisji Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz Sejmiku Województwa Lubelskiego;
- Sprawozdania z realizacji Programu Współpracy Samorządu Województwa Lubelskiego z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego za 2022 r.;
- Sprawozdania z zadań realizowanych w 2022 r. w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025 (przekazanego w systemie ProfiBaza);
- Sprawozdania pn. „KCPU W1 - realizacja w 2022 r. wojewódzkiego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii przesłanego do Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom;
- Szczegółowego Sprawozdania z Realizacji Krajowego Programu Zapobiegania Zakażeniom HIV i Zwalczenia AIDS w 2022 r., przesłanego do Krajowego Centrum ds. AIDS oraz UMWL w Lublinie;
- Sprawozdania finansowo-merytorycznego z realizacji zadań publicznych w ramach otwartego konkursu ofert za 2022 rok;

- Raportu Wojewódzkiego na temat monitorowania problemu narkotyków i narkomanii na terenie województwa lubelskiego w roku 2022 (Ekspert Wojewódzki ds. Informacji o Narkotykach i Narkomanii);
- Sprawozdania z realizacji działań Eksperta Wojewódzkiego ds. Informacji o Narkotykach i Narkomanii za 2022 r.;
- publikacji pn. „Analiza prowadzonych działań w zakresie w HIV/AIDS w województwie lubelskim na podstawie danych 2019-2021” w celu monitorowania skali problemu HIV/AIDS, autorstwa Wojewódzkiego Zespołu ds. realizacji Krajowego Programu Zapobiegania Zakażeniom HIV i Zwalczania AIDS na lata 2022-2026, którego członkiem jest przedstawiciel ROPS w Lublinie;
- Opracowania na temat osiągnięć oraz najważniejszych działań zrealizowanych w Oddziale ds. Uzależnień ROPS w Lublinie, w latach 2018-2023, przygotowanego w związku ze zbliżającym się końcem kadencji Zarządu Województwa Lubelskiego;
- Opracowania informacji na potrzeby „Raportu monitoringowego Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku”;
- ankiety w ramach prowadzonego badania pn. „Finansowanie organizacji pozarządowych przez jednostki samorządu terytorialnego w 2020 i 2021 r.”. Wykonawcą badania, działającym na zlecenie Narodowego Instytutu Wolności - Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego była Fundacja M.A.P.A. Obywatelska. Przekazano do UMWL w Lublinie;
- dokumentu zbiorczego dotyczącego wskazania instytucji i organizacji realizujących proces usług instytucjonalnych i środowiskowych w ramach ogólnopolskiej diagnozy w zakresie deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16 województw Polski w ramach projektu „Kooperacja – efektywna i skuteczna” przekazanego do ROPS w Toruniu.

Na stronie internetowej i w mediach społecznościowych ROPS w Lublinie zamieszczono następujące informacje i publikacje:

- informację nt. otwartego konkursu ofert z zakresu zdrowia publicznego ogłoszonego w 2023 roku;
- informację o otwartym konkursie ofert na realizację zadania publicznego z zakresu ochrony i promocji zdrowia – zapobieganie zakażeniom HIV i zwalczanie AIDS – 2023 ogłoszonym przez Wojewodę Lubelskiego;

- „Informator o instytucjach działających na rzecz rozwiązywania problemów uzależnień oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie w województwie lubelskim”;
- informację o podmiotach, które niosą profesjonalną pomoc dla osób i rodzin dotkniętych problemem uzależnień w województwie lubelskim;
- informację o miejscach pomocy dla osób i rodzin z problemem alkoholowym;
- informator dla profesjonalistów i przyjaciół Al-Anon w Polsce autorstwa Stowarzyszenia Służb Grup Rodzinnych Al-Anon (grup samopomocowych skupiających rodziny osób z problemem alkoholowym w Polsce);
- informację o przekazaniu materiałów profilaktyczno-edukacyjnych dla Komendy Miejskiej Policji w Lublinie oraz Komendy Powiatowej Policji w Kraśniku w ramach porozumień współpracy w zakresie realizacji przedsięwzięć profilaktycznych w roku 2023;
- informację nt. kampanii profilaktycznej w zakresie HIV/AIDS pn. „Tramwaj zwany Pożądaniem”, zachęcającej do testowania się w kierunku zakażenia wirusem;
- informację dot. kampanii profilaktycznej Krajowego Centrum ds. AIDS dot. HIV pn. „Jedyny taki test”;
- informację dot. kampanii profilaktycznej Krajowego Centrum ds. AIDS dot. HIV pn. „Czy wiesz, że...”;
- informację o kampanii społecznej adresowanej do rodziców dzieci w wieku przedszkolnym pod hasłem „Pierwsze kroki w (cyber) Świecie”. Działania informacyjno-edukacyjne w ramach kampanii nastawione są na propagowanie zasad i wzorów zachowań służących bezpiecznemu i kreatywnemu używaniu cybermediów przez dzieci. Kampanię, na zlecenie Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, realizowała Fundacja Poza Schematami;
- informację o ogólnopolskiej kampanii społecznej o ryzyku związanym z używaniem substancji psychoaktywnych na drodze pn. „Bez chemii na drodze”. Kampanię, na zlecenie Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, realizowała Fundacja Poza Schematami;
- informację nt. Wspólnoty ACA (DDA/DDD) Dorosłe Dzieci Alkoholików/Dorosłe Dzieci z Rodzin Dysfunkcyjnych;

- informację o nieodpłatnej dystrybucji broszur adresowanych do nauczycieli i pedagogów pracujących z uczniami szkół podstawowych i ponadpodstawowych. w ramach programu profilaktyczno-edukacyjnego „Loguj się z głową!” (Fundacja Poza Schematami);
- informację dot. Poradnika skierowanego do rodziców i opiekunów, a także nauczycieli i wychowawców pracujących z dziećmi w wieku przedszkolnym (w ramach kampanii „Pierwsze kroki w cyberświecie”, realizowanej przez Fundację Poza Schematami na zlecenie Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom);
- informacje nt. Europejskiego Tygodnia Testowania przypadającego w dniach 15-22 maja 2023 r. oraz w dniach 20-27 listopada 2023 r.;
- informację nt. Międzynarodowego Dnia Pamięci o Zmarłych na AIDS przypadającego w dniu 21 maja 2023;
- informację nt. Ogólnopolskiego Telefonu Zaufania Uzależnienia;
- informację nt. Ogólnopolskiego Telefonu Zaufania Dla Dzieci I Młodzieży prowadzonego przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę;
- informację nt. Telefonu Zaufania – Uzależnienia Behawioralne;
- informację nt. Pomarańczowej Linii dla rodziców pijących dzieci (w ramach Programu Pomarańczowa Linia prowadzonego przez Stowarzyszenie Wspierania Rozwoju Dzieci i Młodzieży);
- informację nt. bezpłatnej Poradni Narkotykowej On-line (Internetową poradnię dla osób zagrożonych uzależnieniem, uzależnionych i ich bliskich, prowadzoną przez Fundację Praesterno na zlecenie Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom);
- informację dot. publikowania kolejnych numerów biuletynu informacyjnego Krajowego Centrum ds. AIDS „Kontra”;
- Raport z wykonania i efektów realizacji Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2025 w 2022 roku;
- Raport Wojewódzki: „Monitorowanie problemu narkotyków i narkomanii na terenie województwa lubelskiego w roku 2022”;
- informację dot.. „Badania opinii na temat kierunków rozwoju zdrowotnej opieki długoterminowej w Polsce” przekazaną przez Ministerstwo Zdrowia;

- Raport z projektu badawczego „Problematiczne korzystanie z portali społecznościowych a poziom osiągnięć w nauce w kontekście cyberdryfowania: moderacyjna rola wytrwałości i samoskuteczności” zrealizowanego przez Katolicki Uniwersytet Lubelski, sfinansowanego z Funduszu Rozwiązywania Problemów Hazardowych będącego w dyspozycji Ministerstwa Zdrowia;
- Raport z badań: „Wpływ dostępności fizycznej i ekonomicznej napojów alkoholowych na występowanie szkód społecznych i zdrowotnych” przeprowadzonych przez Instytut Psychiatrii i Neurologii;
- Raport z badań: „Używanie alkoholu, substancji psychoaktywnych i uprawianie hazardu wśród seniorów przeprowadzonych przez Instytut Psychiatrii i Neurologii;
- „Młodzież 2021”. Raport z badań ilościowych zrealizowanych przez Fundację CBOS;
- Raport z fińskich badań pn.: „Spożywanie alkoholu i palenie w okresie dojrzewania a późniejsze zaburzenia nastroju”;
- wyniki badania przeprowadzonego przez Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom w 2022 r. w Polsce, dotyczącego klientów programów wymiany igieł i strzykawek;
- artykuł pt. „Narkotyki, zdrowie psychiczne i redukcja szkód” (przegląd badań dotyczących dostępnych strategii redukcji szkód oraz zjawiska samoleczenia, realizowanych w Polsce w latach 2020-2021) opublikowany przez Fundację Praesterno w Serwisie Informacyjnym „Uzależnienia” (autorzy: Jakub Greń, Krzysztof Ostaszewski, Joanna Stefaniuk);
- artykuł opublikowany w Serwisie Informacyjnym „Uzależnienia” pt. „Interdyscyplinarność i fachowość diagnozowania. Wywiad z Barbarą Bętkowską-Korpałą” - Konsultantem krajowym ds. psychoterapii uzależnień;
- artykuł pn. „Udział rodziny w procesie terapii stacjonarnej nastolatków – z osobistej perspektywy” autorstwa Jolanty Łazuga-Koczurowskiej, opublikowany w Serwisie Informacyjnym „Uzależnienia”;
- artykuł pn. Program przeciwdziałania nadużywaniu komputera i internetu przez dzieci „Limit” autorstwa Ireneusza Siudema, opublikowany w Serwisie Informacyjnym „Uzależnienia”;

- artykuł pn. „Reklama alkoholu – co można, a czego nie można reklamować i pod jakimi warunkami oraz kilka osobistych refleksji i wspomnień” autorstwa Katarzyny Łukowskiej (KCPU), opublikowany w Serwisie Informacyjnym „Uzależnienia”;
- artykuł pn. „Psychospołeczne i pandemiczne uwarunkowania używania substancji psychoaktywnych przez młodzież w wieku 14–15 lat. Badania mokotowskie 2020” autorstwa pracowników Instytutu Psychiatrii i Neurologii w Warszawie, opublikowany w czasopiśmie „Alkoholizm i Narkomania”;
- artykuł pn. „Hazard na emeryturze. Perspektywa kobiet z zaburzeniem i bez zaburzenia uprawiania hazardu – świadomość zagrożeń i konsekwencji” autorstwa Bernadety Lelonek-Kuleta, opublikowany w czasopiśmie „Alkoholizm i Narkomania”;
- artykuł pn. „Skala Używania Ryzykownego substancji psychoaktywnych. Badania pilotażowe” autorstwa Roberta Modrzyńskiego, Agnieszki Pisarskiej, Anny Marii Mańkowskiej, opublikowany w czasopiśmie „Alkoholizm i Narkomania”;
- wystąpienie dr Piotra Jabłońskiego – Dyrektora Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom podczas Debaty Generalnej 66. sesji Komisji Środków Odurzających Narodów Zjednoczonych, która miała miejsce w dniach 13-17 marca 2023 r.;
- przypomnienie, iż sierpień jest miesiącem trzeźwości;
- informację nt. możliwości wykonania bezpłatnych i anonimowych, szybkich testów w kierunku HIV, KIŁY i HCV;
- informację o Światowym Dniu AIDS przypadającym w dniu 1 grudnia 2023 r.;
- informację o wizycie studyjnej w WOTUW w Poznaniu i Stowarzyszeniu MONAR Poradnia Profilaktyki, Leczenia i Terapii Uzależnień w Poznaniu, w której uczestniczyli pracownicy Regionalnego Punktu Diagnozy i Terapii FAS/FASD w Lublinie oraz Ekspert Wojewódzki ds. Informacji o Narkotykach i Narkomanii w województwie lubelskim. Wizyta odbyła się w dniach 1-4 marca 2023 r.;
- zaproszenie do zapoznania się z artykułem opublikowanym w Serwisie Informacyjnym „Uzależnienia” przez KCPu, dotyczącym współpracy międzynarodowej w przeciwdziałaniu narkomanii (w artykule odniesiono się m.in. do zeszłorocznej wizyty studyjnej w Europejskim Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii w Lizbonie, w której udział wzięła również delegacja z Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie).

Istotnym zadaniem realizowanym przez ROPS w Lublinie było **zamieszczanie na stronach internetowych jednostki informacji o dokumentach oraz szkoleniach i konferencjach** realizowanych zarówno przez ROPS w Lublinie, jak i przez inne jednostki, również spoza województwa lubelskiego, które dotyczyły zdobywania wiedzy i umiejętności praktycznych w zakresie realizowania specjalistycznych programów profilaktycznych adresowanych do różnych grup odbiorców. Zaletą tych szkoleń była ich wysoka dostępność i brak odpłatności własnej ze strony uczestników. Informacje adresowane były do szerokiego grona odbiorców. Zamieszczono informacje dotyczące następujących wydarzeń:

- międzynarodowego projektu szkoleniowego dla specjalistów pracujących w obszarze profilaktyki Frontline Politeia realizowanym przez Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom wraz z ROPS w Lublinie;
- szkolenia kadry pedagogicznej z zakresu profilaktyki, wczesnej interwencji związanej z nadużywaniem nowych technologii wśród dzieci młodzieży szkolnej, organizowanego przez Towarzystwo Profilaktyki i Przeciwdziałania Uzależnieniom w Toruniu na zlecenie KCPU;
- szkolenia nadającego uprawnienia realizatora „Programu Wzmacniania Rodziny”, będącego w bazie programów rekomendowanych, organizowanego przez Fundację MARATON na zlecenie KCPU;
- szkolenia dla realizatorów rekomendowanego programu profilaktycznego Unplugged realizowanego przez Fundację Pozytywnej Profilaktyki na zlecenie Ministerstwa Edukacji i Nauki;
- szkolenia pn. „Rola i zadania ochrony zdrowia w przeciwdziałaniu przemocy domowej” realizowanego przez Studio Profilaktyki Społecznej na zlecenie KCPU;
- bezpłatnego webinaru: „Profilaktyka pierwotna raka piersi i rakotwórcze działanie alkoholu”, przygotowanego przez Naczelną Izbę Pielęgniarek i Położnych oraz Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom;
- podcastów pt. „Rodzicu, wszystko, co chciałeś wiedzieć o grach komputerowych, ale wstydiłeś się zapytać” (w ramach projektu zrealizowanego przez Fundację Inspiratornia z Warszawy);
- programu seminaryjno-warsztatowego „Profilaktyka i terapia uzależnień behawioralnych” – edycja XXII, realizowanego przez Fundację Praesterno na zlecenie KCPU;

- konferencji „Ku trzeźwości narodu – wezwani do działania. Odpowiedzialność samorządu lokalnego” współorganizowaną przez ROPS w Lublinie;
- konferencji dla pracowników placówek wsparcia dziennego pracujących z dziećmi z rodzin z problemem alkoholowym, realizowanej na zlecenie Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom;
- Ogólnopolskiej Konferencji „Wspólne wyzwania, różnorodne podejścia w terapii uzależnień, realizowanej na zlecenie Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom;
- XI Międzynarodowej Konferencji „Zaburzenia uprawiania hazardu i inne uzależnienia behawioralne, realizowanej na zlecenie Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom;
- szkoleń przygotowujących do realizacji Programu wspomaganie rozwoju psychospołecznego dzieci nieśmiałych realizowanych przez ETOH - Fundację Rozwoju Profilaktyki, Edukacji i Terapii Problemów Alkoholowych z Warszawy i KCPU;
- szkolenia doskonalącego umiejętności terapeutów uzależnień w zakresie prowadzenia terapii par i rodzin z problemami uzależnień realizowanego przez ETOH - Fundację Rozwoju Profilaktyki, Edukacji i Terapii Problemów Alkoholowych z Warszawy i KCPU;
- podsumowania szkoleń realizowanych przez ROPS w Lublinie: „Przyjaciele Zippiego”, „Apteczka Pierwszej Pomocy Emocjonalnej”, „Apteczka Kierunek Optymizm”;
- relacji z V Międzynarodowej Konferencji "Profilaktyka i monitorowanie uzależnień na poziomie lokalnym - wyzwania oraz szanse" zorganizowanej przez Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom i Polską Fundację Pomocy Humanitarnej „Res Humanae” w dniach 25-26.10.2023 r.;
- relacji z wizyty Eksperta Wojewódzkiego ds. Informacji o Narkotykach i Narkomanii w województwie lubelskim w Atenach w dniach 5-7 grudnia 2023 r., w ramach podsumowania dwuletniej pracy nad międzynarodowym Projektem: „Frontline Politeia – Take prevention science training to the substance use and crime prevention frontline”. Projekt Frontline Politeia w Polsce realizowany był wspólnie przez Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom i ROPS Lublin. Po raz pierwszy wykorzystano Europejski Program Profilaktyki (EUPC – European Prevention Curriculum) do szkolenia realizatorów programów profilaktycznych takich jak pracownicy szkół, organizacji pozarządowych, instytucji edukacyjnych czy policjantów. ROPS w Lublinie wsparł organizację dwóch szkoleń stacjonarnych dla realizatorów 11 projektów, które zostały poddane ewaluacji na

poziomie europejskim. Uczestnicy wzięli również udział w intensywnym szkoleniu na platformie e-learningowej, dzięki czemu poznali najnowsze standardy pracy profilaktycznej. W planach jest rozpowszechnienie narzędzi opracowanych w ramach POLITEIA podczas szkoleń EUPC. Odbiorcami szkoleń będą przedstawiciele samorządów.

- relacji ze szkolenia w zakresie Europejskiego Programu Profilaktyki (EUPC – European Prevention Curriculum) w ramach międzynarodowego projektu Frontline Politeia. Szkolenie zorganizowano w dniach 15-16 czerwca 2023 r. przez Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom w Warszawie i Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie w siedzibie ROPS w Lublinie;
- „Krajowej Konferencji Naukowej: Aktualne uzależnienia dzieci, młodzieży i dorosłych”, zorganizowanej przez Koło Naukowe Pedagogów i Animatorów Zabawy UMCS w Lublinie;
- szkolenia dla lekarzy pn. „Skuteczna pomoc pacjentowi oparta na metodach Terapii Poznawczo-Behawioralnej i Dialogu Motywującym” realizowane przez Fundację Dbajmy o Siebie;
- szkolenia dla pielęgniarek i położnych z zakresu FASD realizowanego przez Instytut Nowej Kultury na zlecenie Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom;
- szkolenia dla terapeutów uzależnień z zakresu FASD realizowanego przez Instytut Nowej Kultury na zlecenie Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom.

Działanie 1.3: Rozwijanie oferty szkoleniowej dotyczącej rozpoznawania zagrożeń w obszarze uzależnień oraz kształtowania umiejętności podejmowania interwencji profilaktycznej skierowanej m.in. do specjalistów pracujących w obszarze uzależnień, rodziców, opiekunów, młodych dorosłych jak również do osób zajmujących się przemocą w rodzinie/przemocą domową.

Odpowiednie kształtowanie polityki społecznej w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi i innym uzależnieniom opierało się również na funkcjonowaniu systemu stałej aktualizacji wiedzy specjalistycznej kadry placówek oświatowo-wychowawczych zaangażowanych w działalność edukacyjną w obszarze profilaktyki uzależnień. W roku 2023 Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie przygotował i skierował do grupy osób pracujących w obszarze profilaktyki uzależnień ofertę udziału w szkoleniach specjalistycznych, która miała na celu podniesienie kompetencji osobistych. Zrealizowano następujące działania:

- w siedzibie ROPS w Lublinie zorganizowane zostały **dwie edycje** jednodniowego szkolenia pn. „**Apteczka Kierunek Optymizm**” dla **40** osób. Pierwsza edycja realizowana była w dniu

17.05.2023 r., a druga edycja w dniu 03.10.2023 r. Szkolenie zostało skierowane do wychowawców, pedagogów i psychologów z terenu województwa lubelskiego, a w pierwszej kolejności do pracowników placówek opiekuńczo-wychowawczych, którzy ukończyli szkolenie „Apteczka Pierwszej Pomocy Emocjonalnej” dla dzieci w wieku 8-12 lat, ale chcieli realizować program ze starszą grupą wiekową. Koszt realizacji szkoleń to kwota **9.360,00 zł**;

- w siedzibie ROPS w Lublinie zorganizowane zostało dwudniowe szkolenie pn. „**Apteczka Pierwszej Pomocy Emocjonalnej**” dla **20** osób. Szkolenie realizowane było w dniach 11.05.2023 r. oraz 18.05.2023 r. Szkolenie zostało skierowane do wychowawców, pedagogów i psychologów z terenu województwa lubelskiego, a w pierwszej kolejności do przedstawicieli placówek opiekuńczo-wychowawczych. Koszt realizacji szkolenia to kwota **14.400,00 zł**;
- w siedzibie ROPS w Lublinie zorganizowane zostało dwudniowe szkolenie pn. „**Przyjaciele Zippiego**” dla **20** osób. Szkolenie realizowane było w dniach 28.04.2023 r. oraz 05.05.2023 r. Szkolenie zostało skierowane do wychowawców, pedagogów i psychologów z terenu województwa lubelskiego, a w pierwszej kolejności do przedstawicieli placówek opiekuńczo-wychowawczych. Koszt realizacji szkolenia to kwota **14.400,00 zł**;
- **zorganizowano zajęcia z zakresu superwizji dla 85 pracowników WOTUiW w Lublinie**, w tym zatrudnionych w placówkach terenowych tej jednostki. Zajęcia w wymiarze 40 godzin zrealizowane zostały w systemie ośmiu spotkań, po pięć godzin każde. Organizatorem superwizji był WOTUiW w Lublinie. Koszt realizacji tego zadania to kwota **14.000,00 zł**, pochodząca ze środków Województwa Lubelskiego;
- szkolenie pn. „**Psychoterapia grupowa i inne oddziaływania grupowe w pracy z pacjentami uzależnionymi i ich rodzinami**” w wymiarze 30 godzin dla **21** osób, którego organizatorem był WOTUiW w Lublinie. Koszty realizacji tego zadania w wysokości **9.000,00 zł** zostały sfinansowane ze środków Województwa Lubelskiego;
- podczas spotkania z PCPRami, zorganizowanego przez ROPS w Lublinie w dniach 23-24.02.2023 r., przeprowadzono diagnozę potrzeb szkoleniowych w zakresie szkoleń przygotowujących do prowadzenia zajęć z dziećmi z zakresu promocji i profilaktyki zdrowia (w ramach autorskich programów – Przyjaciele Zippiego, Apteczka Pierwszej Pomocy Emocjonalnej, Kierunek Optymizm). Diagnozę przeprowadziła firma OptyMisja. Sylwia Wierzchowska z siedzibą w Lublinie.

Działanie 1.4: Organizacja/współorganizacja i/lub uczestnictwo w interdyscyplinarnych spotkaniach m.in.: konferencjach, seminariach, pracach grup roboczych dotyczących strategii

rozwiązywania problemów związanych z uzależnieniami, skierowanych m.in. do przedstawicieli organizacji pozarządowych i JST.

Istotna rola w budowaniu efektywnego modelu współdziałania instytucji i organizacji społecznych, działających na rzecz funkcjonowania w naszym regionie skutecznego systemu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień przypadająca pracownikom Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie, którzy w roku 2023 uczestniczyli w wielu formach edukacji o charakterze popularno-naukowym, mających na celu zdobywanie i aktualizowanie wiedzy z zakresu profilaktyki uzależnień. Do istotnych wydarzeń należy zaliczyć udział w:

- **X Ogólnopolskiej Konferencji „Uzależnienia - Polityka, Nauka, Praktyka”** zorganizowanej w dniach 19-21 czerwca 2023 r. w Warszawie przez Fundację Res Humanae na zlecenie Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom;
- **V Międzynarodowej Konferencji "Profilaktyka i monitorowanie uzależnień na poziomie lokalnym - wyzwania oraz szanse"** zorganizowanej przez Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom i Polską Fundację Pomocy Humanitarnej „Res Humanae” w dniach 25-26.10.2023 r.;
- **Konferencji Programów Redukcji Szkód**, zorganizowanej w Warszawie przez KCPU w dniach 27-29 czerwca .2023 r.;
- ogólnopolskiej konferencji: **"Wokół przemocy, krzywdzenia, traumy..."** zorganizowanej na zlecenie Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom przez Instytut Nowej Kultury w dniach 13-15 czerwca 2023 r.;
- **Konferencji „Ku trzeźwości Narodu – wezwani do działania. Odpowiedzialność samorządu lokalnego”**, której współorganizatorem był ROPS w Lublinie wraz ze Stowarzyszeniem Diakonia Ruchu Światło-Życie i Instytutem Nowej Kultury. Konferencja odbyła się w Centrum Spotkania Kultur w Lublinie w dniu 23 listopada 2023 r.;
- **Konferencji „Ku trzeźwości Narodu – wezwani do działania. Odpowiedzialność samorządu lokalnego”**, która odbyła się w Siedlcach w dniu 12 października 2023 r. i zorganizowana została przez stowarzyszenie Diakonia Ruchu Światło-Życie we współpracy z Instytutem Nowej Kultury i Akademią Nauk Stosowanych Mazovia;
- **XI Międzynarodowej Konferencji Naukowej "Zaburzenia uprawiania hazardu i inne uzależnienia behawioralne"** zorganizowanej przez Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom i Polską Fundację Pomocy Humanitarnej „Res Humanae” w dniach 13-14 listopada 2023 r. w Warszawie;

- o XXX Konferencji "**Człowiek żyjący z HIV w rodzinie i społeczeństwie**" zorganizowanej przez Krajowe Centrum ds. AIDS oraz Polską Fundację Pomocy Humanitarnej „Res Humanae” w dniach 29-30 listopada 2023 r. w Warszawie;
- o konferencji pn. „**Specjaliści o FAS – nauka, diagnoza, terapia, pomoc**”, zorganizowanej w dniu 7 czerwca 2023 r. w Lubelskim Centrum Konferencyjnym przez ROPS w Lublinie (RPDiT FAS/FASD w Lublinie);
- o międzynarodowym projekcie **Frontline Politeia**, w tym, w **dwóch szkoleniach** Europejskiego Programu Profilaktyki (EUPC – European Prevention Curriculum) zorganizowanych w dniach 22-23 lutego 2023 r. („**Podstawy teoretyczne Międzynarodowego Projektu Frontline Politeia**”) oraz 15-16 czerwca 2023 r. („**Warsztat praktyka w ramach Międzynarodowego Projektu Frontline Politeia**”) przez KCPU w Warszawie i ROPS w Lublinie w siedzibie ROPS w Lublinie. W ramach projektu pracownicy ROPS w Lublinie wzięli również udział w **trzech webinarach** (7,14 i 26 września 2023 r.) i **szkoleniach e-learningowych**. ROPS w Lublinie wsparł organizację dwóch szkoleń stacjonarnych dla realizatorów 11 projektów, które zostały poddane ewaluacji na poziomie europejskim.

Ponadto, w ramach projektu Ekspert Wojewódzki ds. Informacji o Narkotykach i Narkomanii w województwie lubelskim brał również udział w **Międzynarodowych szkoleniach on-line dla realizatorów projektu Frontline Politeia**, dot. analizy i oceny zgłoszonych projektów, które odbyły się w lipcu 2023 r. Brał także udział w **konsultacjach międzynarodowych dot. analizy i oceny 6 wybranych projektów** (spotkania online z partnerami z Belgii w dniach 17 sierpnia 2023 r., 5 września 2023 r., 15 września 2023 r.).

Prowadził też analizę aktywności uczestników szkolenia na platformie edukacyjnej i wspierał ich merytorycznie.

Projekt sfinansowany został ze środków Komisji Europejskiej i bierze w nim udział 14 krajów UE. Ma na celu wdrożenie uznanych unijnych i międzynarodowych standardów interwencji opartych na dowodach naukowych oraz polityk z obszaru zapobiegania używaniu substancji psychoaktywnych. Projekt Frontline Politeia w Polsce realizowany był wspólnie przez Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom i ROPS Lublin. Po raz pierwszy wykorzystano Europejski Program Profilaktyki (EUPC – European Prevention Curriculum) do szkolenia realizatorów programów profilaktycznych, takich jak pracownicy szkół, organizacji pozarządowych, instytucji edukacyjnych czy policjantów. Podsumowaniem projektu była **konferencja pn.: „Frontline Politeia – Take prevention science training to the substance use and crime prevention frontline”**, zorganizowana w Atenach w dniach 5-7 grudnia 2023 r., w której uczestniczył Ekspert Wojewódzki ds. Informacji o Narkotykach i Narkomanii w województwie lubelskim. W planach jest rozpowszechnienie narzędzi

opracowanych w ramach projektu podczas szkoleń Europejskiego Programu Profilaktyki. Odbiorcami szkoleń będą przedstawiciele samorządów;

- krajowej konferencji naukowej pn. **„Aktualne uzależnienia dzieci, młodzieży i dorosłych”**, zorganizowanej w formie online przez Koło Naukowe Pedagogów i Animatorów Zabawy UMCS w Lublinie online w dniu 5 czerwca 2023 r.;
- konferencji pn. **„Człowiek w sieci uzależnień”**, która odbyła się w Warszawie w dniu 23 października 2023 r. i zorganizowana została przez Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej w Warszawie;
- konferencji pn. **„Bądź bezpieczny na drodze”**, która odbyła się w Warszawie w dniu 29 listopada 2023 r. i zorganizowana została przez Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej;
- Forum Trzeźwości **„Wpływ pandemii na uzależnienia”**, zorganizowanym w dniu 6 czerwca 2023 r. w Świdniku przez Związek Stowarzyszeń Abstynenckich Województwa Lubelskiego;
- **„Lubelskim FORUM NGO 2023”**, które odbyło się w dniach 12-13 października 2023 roku w Centrum Spotkania Kultur w Lublinie i zostało zorganizowane przez ROPS w Lublinie.
- **wizycie studyjnej w WOTUW w Poznaniu i Stowarzyszeniu MONAR Poradnia Profilaktyki, Leczenia i Terapii Uzależnień w Poznaniu**. Wizyta odbyła się w dniach 1-4 marca 2023 r. Uczestniczyli w niej pracownicy Regionalnego Punktu Diagnostyki i Terapii FAS/FASD w Lublinie oraz Ekspert Wojewódzki ds. Informacji o Narkotykach i Narkomanii w województwie lubelskim. W trakcie wizyty odbyło się spotkanie z Ekspertem Wojewódzkim ds. Informacji o Narkotykach i Narkomanii województwa wielkopolskiego;
- spotkaniu w siedzibie Stowarzyszenia Klubu Abstynenta Wzajemnej Pomocy „Oaza” w Świdniku na zaproszenie Prezesa Zarządu Stowarzyszenia w celu zapoznania się z działalnością organizacji;
- **debacie z młodzieżą i specjalistami z dziedziny uzależnień** zorganizowanej w dniu 27 października 2023 r. w Szkole Podstawowej nr 16 im. Fryderyka Chopina w Lublinie w ramach współpracy z Komendą Miejską Policji w Lublinie, w zakresie realizacji przedsięwzięć profilaktycznych w 2023 r.;
- **debacie z młodzieżą i specjalistami z dziedziny uzależnień** zorganizowanej w dniu 7 listopada 2023 r. w Dwujęzycznej Szkole Podstawowej „Europejczyk” w Szerokim w ramach współpracy z Komendą Miejską Policji w Lublinie, w zakresie realizacji przedsięwzięć profilaktycznych w 2023 r.;

- **debacie z młodzieżą i specjalistami z dziedziny uzależnień** zorganizowanej w dniu 11 grudnia 2023 r. w III Liceum Ogólnokształcącym w Lublinie w ramach współpracy z Komendą Miejską Policji w Lublinie, w zakresie realizacji przedsięwzięć profilaktycznych w 2023 r.;
- spotkaniu w Centrum Integracji Społecznej w Mienianach, które odbyło się 5 lipca 2023 r. w związku z **Jubileuszem 10-lecia Stowarzyszenia „Przystań” Mieniany i CIS w Mienianach**;
- Posiedzeniu **Parlamentarnego Zespołu ds. Rozwiązywania Problemów Uzależnień** zorganizowanym przez Kancelarię Sejmu w dniu 9 lutego 2023 r.;
- **Ogólnopolskim Zjeździe Ekspertów Wojewódzkich ds. Informacji o Narkotykach i Narkomanii oraz Pełnomocników ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych**, który odbył się w dniach 21-22 września 2023 r. w Łodzi, zorganizowany był przez Regionalne Centrum Polityki Społecznej w Łodzi;
- **Konferencji dla Ekspertów Wojewódzkich ds. Informacji o Narkotykach i Narkomanii**, która odbyła się w dniach 17-18 maja 2023 r. w Krakowie i zorganizowana została przez KCPU oraz ROPS w Krakowie;
- **ośmiu webinarach zorganizowanych przez Europejskie Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii**, dotyczących różnych aspektów używania substancji psychoaktywnych, które odbywały się od dnia 15 lutego 2023 r. do dnia 4 grudnia 2023 r. (udział Eksperta Wojewódzkiego ds. Informacji o Narkotykach i Narkomanii);
- Webinarze pn. **„Wpływ substancji psychoaktywnych na prowadzenie pojazdu”** (13 października 2023 r.);
- posiedzeniu **Wojewódzkiego Zespołu ds. realizacji Krajowego Programu Zapobiegania Zakażeniom HIV i Zwalczenia AIDS na lata 2022-2026** zorganizowanym przez Lubelski Urząd Wojewódzki w dniu 18 stycznia 2023 r. w formie online;
- **spotkaniu online grupy roboczej ds. włączenia społecznego** „Projektowanie i zamawianie badań społecznych i ewaluacyjnych, które odbyło się w dniu 26 maja 2023 r.;
- **ogólnopolskich konsultacjach online dot. sprawozdawczości w Rejestrze Interwencji Zdrowia Publicznego - RIZP – ProfiBaza**, które odbyły się w dniu 24 marca 2023 r. i zorganizowane zostało przez Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego PZH - Państwowy Instytut Badawczy w Warszawie;

- o szkoleniu pn. „**Rola ROPS w procesie planowania i zarządzania strategicznego oraz kształtowaniu polityki społecznej na poziomie lokalnym i regionalnym**” w ramach projektu „STRATEGOR. Opracowanie narzędzi do programowania strategicznego w obszarze przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu na poziomie lokalnym dla jednostek samorządu terytorialnego” zorganizowanym 6 lipca 2023 r. w ROPS w Lublinie i przeprowadzonym przez Fundację Polskiej Akademii Nauk;
- o szkoleniu pn. „**Zasoby informacyjne statystyki publicznej**” dla pracowników ROPS w Lublinie, które odbyło się 27 marca 2023 r. w siedzibie ROPS i prowadzone było przez przedstawiciela Urzędu Statystycznego w Lublinie.

Jednym z obowiązków pracowników ROPS w Lublinie był nadzór nad realizacją **czynności administracyjnych związanych z przeprowadzeniem otwartych konkursów ofert** dla organizacji pozarządowych na realizację zadania publicznego w obszarze „przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym”. W roku 2023 przedstawiciele ROPS w Lublinie, w tym Ekspert Wojewódzki ds. Informacji o Narkotykach i Narkomanii, uczestniczyli w pracach komisji konkursowej powołanej do zaopiniowania ofert złożonych przez organizacje pozarządowe oraz podmioty wymienione w art. 3 ust 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w ramach otwartego konkursu ofert DZU/1/SWL/2023 ogłoszonego w dniu 16 stycznia 2023 r. na realizację zadań publicznych Województwa Lubelskiego z zakresu zdrowia publicznego w 2023 roku.

W dniach 10.02-07.03.2023 r. odbyło się **siedem posiedzeń komisji**. Wraz z pracownikami ROPS w Lublinie, w pracach komisji uczestniczył przedstawiciel Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego w Lublinie.

Działanie 1.5: Organizacja różnych form doskonalenia zawodowego podnoszącego kwalifikacje pracowników placówek leczenia uzależnienia od alkoholu i współuzależnienia.

Samorząd Województwa Lubelskiego jest organem prowadzącym kilka jednostek ochrony zdrowia, w których udzielane są świadczenia zdrowotne z zakresu leczenia uzależnień. Jednym z nich jest Szpital Neuropsychiatryczny im. Profesora Mieczysława Kaczyńskiego w Lublinie. W strukturze szpitala funkcjonuje **Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia**. W roku 2023 Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie udzielił tej jednostce wsparcia finansowego na realizację następujących działań, których uczestnikami byli pracownicy tej jednostki:

- o **zorganizowano superwizję pracy terapeutycznej** dla 85 pracowników WOTUiW w formie ośmiu spotkań w wymiarze pięciu godzin na jedno spotkanie (łącznie 40 godzin). Koszt

realizacji zadania to kwota **14.000,00 zł** pochodząca ze środków finansowych Województwa Lubelskiego;

- o zorganizowano szkolenie dla 21 osób pod nazwą „**Psychoterapia grupowa i inne oddziaływania grupowe w pracy z pacjentami uzależnionymi i ich rodzinami**”. Koszt realizacji zadania to kwota **9.000,00 zł** pochodząca ze środków finansowych Województwa Lubelskiego.

Wskaźniki:	Bazowa wartość wskaźnika	Osiągnięta wartość wskaźników*	Docelowa wartość wskaźnika
liczba działań informacyjno-edukacyjnych dotyczących problemów uzależnień oraz przemocy w rodzinie/przemocy domowej zrealizowanych przez organizacje pozarządowe lub inne podmioty przy współpracy z ROPS w Lublinie	20	18	55
liczba i nakład materiałów informacyjno-edukacyjnych rozdyskrebowanych przez ROPS w Lublinie, w tym przy współpracy z organizacjami pozarządowymi lub innymi podmiotami	12/12 160	87/19 326	28/26 000
liczba publikacji np. komunikatów, ogłoszeń, podstron, kampanii społecznych, informacyjnych na stronie internetowej ROPS w Lublinie (i/lub innych mediach, w tym mediach społecznościowych)	46	68	130
liczba szkoleń zrealizowanych przez ROPS w Lublinie lub organizacje pozarządowe przy wsparciu ROPS w Lublinie	6	4	18
liczba uczestników szkoleń	234	80	620
liczba interdyscyplinarnych spotkań w ramach współpracy pomiędzy instytucjami i podmiotami realizującymi zadania z zakresu uzależnień oraz w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie/domowej w rodzinach z problemem uzależnień realizowanych przy współpracy z ROPS w Lublinie	60	34	210
liczba interdyscyplinarnych spotkań w ramach współpracy pomiędzy instytucjami i podmiotami realizującymi zadania z zakresu uzależnień oraz w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie/domowej w rodzinie z problemem uzależnień z udziałem przedstawicieli z ROPS w Lublinie	41	52	160
liczba działań podnoszących kwalifikacje zawodowe pracowników placówek leczenia uzależnienia od alkoholu i współuzależnienia w województwie lubelskim w tym takich, których organizatorem jest WOTUW w Lublinie	6	9	21

Wskaźniki:	Bazowa wartość wskaźnika	Osiągnięta wartość wskaźników*	Docelowa wartość wskaźnika
liczba pracowników placówek leczenia uzależnienia od alkoholu i współuzależnienia w województwie lubelskim uczestniczących w działaniach podnoszących kwalifikacje zawodowe w tym takich, których organizatorem jest WOTUW w Lublinie	71	106	180
liczba superwizji pracowników placówek leczenia uzależnienia od alkoholu z terenu województwa lubelskiego (których organizatorem jest WOTUW w Lublinie)	5	8	14

*Osiągnięte wartości wskaźników zostały podane bez wskaźników właściwych dla Celu 5.

Wnioski:

W ramach celu operacyjnego „Zwiększenie poziomu wiedzy i umiejętności mieszkańców województwa lubelskiego, w tym m.in. kadry uczestniczącej w realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom oraz przemocy w rodzinie/przemocy domowej” prowadzono i współrealizowano kampanie informacyjne oraz rozpowszechniano materiały edukacyjno-informacyjne.

Odbiorcami tych działań były dzieci, młodzież szkolna, osoby dorosłe. Na stronie internetowej ROPS w Lublinie udostępniano informacje, publikacje, raporty, informatory, dotyczące szeroko postrzeganej problematyki uzależnień, informacje o szkoleniach organizowanych przez ROPS w Lublinie i inne podmioty.

W ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi prowadzącymi działalność pożytku publicznego w sferze przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym zlecano tym organizacjom realizację zadań o profilu informacyjno-edukacyjnym w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii. Angażowano do współpracy organizacje pozarządowe realizujące zajęcia informacyjno-edukacyjne, które były powiązane z elementami zadań właściwymi dla grup wsparcia oraz zajęcia dla kadry nauczycielskiej szkół i rodziców, warsztaty profilaktyczne dla młodzieży szkolnej, spotkania edukacyjno-informacyjne w ramach realizacji programów rekomendowanych i w ramach działalności placówek wsparcia dziennego.

Angażowano do pracy w komisjach konkursowych ekspertów zewnętrznych, co wzmacniało ocenę merytoryczną ofert składanych przez organizacje pozarządowe. Położono akcent na realizację działań poszerzających kompetencje osób zawodowo związanych z problematyką uzależnień, takich jak szkolenia i superwizje. Takimi działaniami objęto pracowników oświaty, pedagogów szkolnych, psychologów, pracowników placówek opiekuńczo-wychowawczych,

placówek wsparcia dziennego, członków organizacji pozarządowych, chcących poszerzyć wiedzę i zdobyć umiejętności w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom. Uczestnicy szkoleń mogli również zdobyć uprawnienia do realizacji programów rekomendowanych. Zorganizowano szkolenie dla pracowników placówek leczenia uzależnienia od alkoholu i współuzależnienia z terenu województwa lubelskiego, którego organizatorem był WOTUiW w Lublinie. Pracowników WOTUiW w Lublinie poddano superwizji w celu wzmocnienia procesu własnego rozwoju zawodowego, jak również zagwarantowania świadczenia usług zdrowotnych na najwyższym poziomie.

Działalność szkoleniowa pozwoliła dostarczyć uczestnikom aktualną, specjalistyczną wiedzę, pozwalającą doskonalić praktyczne umiejętności wymagane przy realizacji programów profilaktycznych, odnoszących się do ryzykownego używania substancji psychoaktywnych, rozpoznawania zaburzeń będących konsekwencją używania substancji psychoaktywnych, jak również postępowania wobec osób, których ten problem dotyczył. Zdobyta wiedza wzmocniła pod względem merytorycznym kompetencje tych osób w zakresie opracowania i realizacji gminnych strategii rozwiązywania problemów alkoholowych.

Rekomendacje:

1. Rekomenduje się zabezpieczać środki finansowe na pokrycie wydatków związanych z realizacją działań promujących zdrowy styl życia, takich jak: kampanie społeczne, spoty reklamowe, zakup i rozpowszechnianie materiałów informacyjno-edukacyjnych.
2. Rekomenduje się systematyczne organizowanie dla osób zaangażowanych w ruch trzeźwościowy interdyscyplinarnych spotkań, w których uczestnictwo pozwoli podnosić kompetencje własne i motywację do dalszego animowania i rozwijania współpracy z podmiotami działającymi w obszarze problematyki uzależnień.
3. Rekomenduje się prowadzenie działań ukierunkowanych na udzielanie wsparcia osobom pracującym w obszarze leczenia uzależnień, które będą prowadzone w formie superwizji z udziałem ekspertów zewnętrznych oraz pod kątem wymiany wiedzy, doświadczeń i dobrych praktyk.

Cel operacyjny 2: Podniesienie jakości i zasięgu działań profilaktycznych w obszarze uzależnień

Działanie 2.1: Wspieranie działalności organizacji pozarządowych i innych podmiotów w zakresie udoskonalania oferty, upowszechniania oraz wdrażania programów profilaktyki uniwersalnej o naukowych podstawach lub o potwierdzonej skuteczności w szczególności

zalecanych w ramach Systemu rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego.

W profilaktyce uzależnień podstawowe znaczenie ma wiedza na temat negatywnych skutków konsumpcji alkoholu, zażywania narkotyków i obecności uzależnień behawioralnych. W roku 2023 organizacje pozarządowe z terenu województwa lubelskiego realizowały programy profilaktyczne, które w istocie swojego przekazu uwzględniały korelacje występowania czynników ryzyka i czynników chroniących jednostkę, a związanych z używaniem substancji psychoaktywnych. Akcentowały źródła powstawania problemów alkoholowych i innych zachowań ryzykownych. Prowadzona przez ROPS w Lublinie współpraca dotyczyła następujących organizacji pozarządowych:

- **Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci „O Uśmiech Dziecka” z Chełma.** Organizacja realizowała rekomendowany program profilaktyki uniwersalnej „UNPLUGGED” dla **40 osób** (30. dzieci i młodzieży oraz 10. rodziców), koncentrujący się na umiejętnościach życiowych, przekonaniach normatywnych i wiedzy o substancjach psychoaktywnych uczestników. W ramach zadania stowarzyszenie realizowało także zajęcia profilaktyczne o charakterze informacyjno-edukacyjnym oraz zajęcia sportowe;
- **Katolickie Stowarzyszenie Pomocy Osobom Potrzebującym "AGAPE" z Lublina.** Organizacja realizowała rekomendowany program „**Szkoła dla Rodziców i Wychowawców**”, mający na celu zwiększenie umiejętności wychowawczych i zmianę postaw wychowawczych rodziców/wychowawców, zapobiegających lub minimalizujących wystąpienie zachowań problemowych/ryzykownych dzieci młodzieży. Pozwala też pogłębić umiejętności życiowe u dzieci, a przede wszystkim więzi w rodzinie. Stowarzyszenie zrealizowało również poradnictwo i zajęcia informacyjno-edukacyjne z elementami grupy wsparcia oraz warsztatowe zajęcia grupowe dla rodziców/opiekunów. W zadaniu udział wzięły **92 osoby** (wychowawcy, rodzice/opiekunowie, członkowie ich rodzin - dzieci i młodzież);
- **Fundacja „Skrzydła dla Edukacji” z Lublina** zrealizowała program rekomendowany „**Tutoring Szkolny – program pedagogiki dialogu**”. Jego zadaniem jest poprawa relacji oraz klimatu społecznego szkoły, a także rozwijanie umiejętności wychowawczych nauczycieli i zapobieganie wypaleniu zawodowemu. Programem objęto **72 uczniów** szkoły podstawowej i średniej oraz **26 nauczycieli-tutorów**;
- **Fundacja „Skrzydła dla Edukacji” z Lublina** zrealizowała także ww. program, tj. „**Tutoring Szkolny – program pedagogiki dialogu**” w formie organizacji kursu I stopnia dla jego realizatorów. W kursie uczestniczyło **16 nauczycieli**.

- o **Lubelska Edukacja Realna Sp. z o.o. z Lublina** również zorganizowała kurs dla realizatorów tutoringu I stopnia w ramach programu rekomendowanego „**Tutoring Szkolny – program pedagogiki dialogu**” dla **16 nauczycieli**.

Działanie 2.2: Wspieranie działalności organizacji pozarządowych i innych podmiotów w zakresie udoskonalania oferty, upowszechniania oraz wdrażania programów profilaktyki selektywnej i wskazującej o naukowych podstawach lub o potwierdzonej skuteczności, w tym programów w szczególności zalecanych w ramach Systemu rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego.

Dla zapewnienia wysokiej efektywności oddziaływań profilaktycznych, polegających na znaczącej poprawie dobrostanu psychicznego, redukcji zachowań ryzykownych i poprawie społecznego funkcjonowania, celowa była realizacja programów profilaktycznych „o potwierdzonej skuteczności” („evidence-based programs”). W roku 2023, ROPS w Lublinie zlecił realizację takich zadań następującym organizacjami pozarządowym, wybranym w wyniku przeprowadzenia otwartego konkursu ofert:

- o **Stowarzyszenie Integracji Rodzin „Przystań” z Chełma**. Organizacja zrealizowała dwa programy rekomendowane. Pierwszym z nich była „**Środowiskowa profilaktyka uzależnień**” dla **65 osób**, której celem jest ograniczenie u dzieci i młodzieży rozwoju patologicznych postaw i zachowań aspołecznych, ze szczególnym uwzględnieniem używania środków psychoaktywnych oraz stworzenie możliwie sprzyjających warunków do prawidłowego rozwoju psychospołecznego w środowisku lokalnym. Z kolei drugi to „**Fred goes net**”, który skierowany został do **40 osób** i ma na przeciwdziałanie rozwojowi uzależnienia od narkotyków i alkoholu poprzez pogłębienie wiedzy uczestników programu na temat konsekwencji używania substancji psychoaktywnych, wiedzy na temat miejsc pomocy, a także poprzez zmianę postaw wobec używania ww. substancji. Oba programy należą do programów w zakresie profilaktyki selektywnej, zaś program Fred goes net jest także programem profilaktyki wskazującej;
- o **Towarzystwo Nowa Kuźnia z Lublina**, które również zrealizowało w roku 2023 dwa programy rekomendowane: „**Środowiskowa profilaktyka uzależnień**” dla **450. osób** (90. dzieci i młodzieży, 300. rodziców, 60. przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego) i „**Fred goes net**”, którego uczestnikami była **60. osobowa grupa** młodzieży;
- o **Towarzystwo Nowa Kuźnia z Lublina**. Organizacja, podobnie jak w latach ubiegłych, prowadziła działania środowiskowe/partyworking dla 2 300 osób (prowadzone w miejscach rekreacji i wypoczynku młodych ludzi), konsultacje specjalistyczne dla 100 osób i spotkania informacyjne w szkołach dla 800 osób. Razem działaniami objęto **3 200 osób** (osób

zagrożonych kontaktem ze środkami psychoaktywnymi, osób eksperymentujących zagrożonych uzależnieniem oraz rodziców tych osób).

Działanie 2.3: Wspieranie działań w zakresie pomocy psychologicznej, socjoterapeutycznej i opiekuńczo-wychowawczej dla dzieci z rodzin z problemem uzależnień i ich rodzin.

Wspieranie rodziny przeżywającej różne trudności w związku z obecnością problemu uzależnień polegało na podejmowaniu zespołu planowanych działań, mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania jej funkcji opiekuńczo-wychowawczej. Działania te obejmowały m.in.: analizę sytuacji środowiska rodzinnego, przyczyn występowania kryzysu w rodzinie, wzmacnianie roli i funkcji rodziny, przeciwdziałanie jej marginalizacji i degradacji społecznej, podnoszenie świadomości w zakresie planowania i funkcjonowania rodziny oraz dążenie do jej reintegracji. Placówki opiekuńczo-wychowawcze zapewniały dziecku opiekę i wychowanie, pomoc w nauce, organizację czasu wolnego, zajęcia relaksacyjne, zajęcia sportowe, umożliwiały realizację zainteresowań. W ramach zajęć organizowano działania psychoprophylaktyczne, socjoterapię, pomoc w odrabianiu lekcji, aktywność muzyczną, kulturalną czy sportową.

W roku 2023, ROPS w Lublinie prowadził w tym zakresie współpracę z następującymi organizacjami pozarządowymi:

- o **Fundacja Sempre a Frente z Lublina**, która skierowała działania do dzieci pochodzących ze środowisk defaworyzowanych, dysfunkcyjnych, zagrożonych wykluczeniem społecznym, również z rodzin z problemem alkoholowym i narkomanii. W ramach zadania zorganizowano grupowe zajęcia profilaktyczne w tym zajęcia socjoterapeutyczne, zajęcia z zakresu zdrowego stylu życia, zajęcia psychoedukacyjne i wychowawcze oraz prowadzono poradnictwo indywidualne i warsztaty dla ich rodzin. W zadaniu wzięło udział **78. osób (43 dzieci i 35 dorosłych)**;
- o **Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci „O Uśmiech Dziecka” z Chełma**, które zrealizowało dla **30. osób** (dzieci i młodzieży w większości pochodzących z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym/o niskim statusie społecznym) program profilaktyki uniwersalnej **„Unplugged”** oparty na modelu wszechstronnego wpływu społecznego;
- o **Stowarzyszenie Integracji Rodzin „Przystań” z Chełma**, które zrealizowało programy rekomendowane: **„Środowiskowa profilaktyka uzależnień”, „Fred goes Net”**. W programach uczestniczyło łącznie **105. osób** pochodzących głównie z rodzin niewydolnych wychowawczo oraz używających substancji psychoaktywnych w sposób okazjonalny lub szkodliwy (40 osób – „Fred goes Net”, 65 osób – „Środowiskowa profilaktyka uzależnień”);

- o **Katolickie Stowarzyszenie Pomocy Osobom Potrzebującym "AGAPE" z Lublina**, które zrealizowało program rekomendowany „**Szkoła dla Rodziców i Wychowawców**”. W programie uczestniczyły **92 osoby** (wychowawcy, rodzice/opiekunowie oraz członkowie ich rodzin - dzieci i młodzież które w sposób bezpośredni lub pośredni zostały dotknięte problemem uzależnienia, nadużywania w rodzinie);
- o **Towarzystwo Nowa Kuźnia z Lublina**, które zrealizowało dwa programy rekomendowane: „**Środowiskowa profilaktyka uzależnień**” i „**Fred goes Net**” dla następujących grup uczestników: „Środowiskowa profilaktyka uzależnień” dla 450. osób (**90 - dzieci i młodzież**, 300 - rodzice, 60 - przedstawiciele gmin, miast), „Fred goes Net” - **60 osób (młodzież)**. Łącznie **510 osób**, w tym z rodzin problemem alkoholowym.

Wskaźniki:	Bazowa wartość wskaźników	Osiągnięta wartość wskaźników	Docelowa wartość wskaźników
liczba działań z profilaktyki uniwersalnej (w tym programów rekomendowanych) dofinansowanych przez ROPS w Lublinie	15	6	45
liczba odbiorców tych działań	932	340	2 500
liczba działań profilaktyki selektywnej i wskazującej (w tym programów rekomendowanych) dofinansowanych przez ROPS w Lublinie	5	5	14
liczba odbiorców tych działań	660	3 815	1 600
liczba programów profilaktyki uniwersalnej rekomendowanych lub o potwierdzonej skuteczności dofinansowanych przez ROPS w Lublinie	3	5	10
liczba odbiorców objętych ww. programami	141	262	420
liczba programów profilaktyki selektywnej i wskazującej rekomendowanych lub o potwierdzonej skuteczności dofinansowanych przez ROPS w Lublinie	5	5	14
liczba odbiorców objętych ww. programami	660	3 815	1 600

Wnioski:

Mocną stroną działalności profilaktycznej było jej ukierunkowanie na powiększenie zasięgu oddziaływania poprzez realizowanie programów profilaktyki uniwersalnej, profilaktyki selektywnej i wskazującej o naukowych podstawach i potwierdzonej skuteczności, zaliczanymi do grupy programów rekomendowanych. Każdy z tych programów skierowany był do innej grupy odbiorców, które różniły się między sobą stopniem doznanych szkód zdrowotnych i społecznych, wywołanych spożywaniem alkoholu i używaniem substancji psychoaktywnych. W ramach poszczególnych rodzajów programów udzielano wsparcia psychologicznego, prowadzono działania socjoterapeutyczne i opiekuńczo-wychowawcze dla rodzin z problemem uzależnień. Realizowano otwarte formy aktywności lokalnej w obszarze kultury,

rekreacji i wypoczynku. Na podkreślenie zasługuje fakt, że realizacja programów profilaktycznych prowadzona była pomiędzy ROPS w Lublinie a sprawdzonymi w wieloletniej współpracy partnerami, którymi były organizacje pozarządowe.

Rekomendacje:

1. Rekomenduje się w kolejnym roku realizacji Programu zabezpieczyć w ROPS w Lublinie środki finansowe, pozwalające rozszerzyć zakres dostępności do programów „o potwierdzonej skuteczności” (evidence-based programs), które zapewniają efekty w postaci statystycznie i praktycznie znaczącej poprawy zdrowia, dobrostanu lub ograniczenia chorób, zaburzeń czy zachowań ryzykownych oraz związanych z tym problemów.
2. Rekomenduje się, zgodnie z wytycznymi Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, prowadzenie działań upowszechniających rekomendowane programy profilaktyczne i promocji zdrowia psychicznego.

Cel operacyjny 3: Zwiększenie dostępności do systemu pomocy osobom uzależnionym oraz ich rodzinom

Działanie 3.1: Wspieranie realizacji programów redukcji szkód zdrowotnych i społecznych wśród osób uzależnionych oraz ich rodzin

W praktyce pomocowej, kierowanej do osób uzależnionych od alkoholu i substancji psychoaktywnych, podstawą sukcesu było zastosowanie działań profilaktycznych opartych na zasadzie redukcji szkód zdrowotnych. Realizacja programów redukcji szkód zdrowotnych była cennym uzupełnieniem programów nastawionych na całkowitą abstynencję od substancji psychoaktywnych.

W roku 2023, ROPS w Lublinie prowadził w tym zakresie współpracę z następującymi organizacjami pozarządowymi:

- o **Stowarzyszenie "Monar" Zarząd Główny w Warszawie** zrealizowało w Poradni MONAR w Lublinie dla **60. uczestników** działania z zakresu redukcji szkód zdrowotnych dla osób używających substancji psychoaktywnych innych niż alkohol. Zrealizowano 96 godzin testowania w kierunku zakażeń przenoszonych drogą krwiopochodną, 96 godzin w zakresie wymiany igieł i strzykawek, 128 godzin warsztatów umiejętności psychospołecznych, 32 godziny konsultacji prawnych, 64 godziny poradnictwa rodzinnego, 64 godziny interwencji kryzysowych, 32 godziny aktywizacji społeczno-zawodowej. Wszyscy uczestnicy zadania zwiększyli umiejętności psychospołeczne, wiedzę na temat

zachowań prozdrowotnych oraz w zakresie rozwiązywania problemów socjalnych. Nastąpił również wzrost umiejętności samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy;

- **Stowarzyszenie "Monar" Zarząd Główny w Warszawie** przeprowadziło również w Poradni MONAR w Lublinie warsztaty umiejętności psychospołecznych, działania z zakresu poradnictwa rodzinnego, konsultacje socjalne i prawne, interwencję kryzysową i aktywizację społeczno-zawodową. Uczestnikami zadania była grupa **45. osób** (30 osób uzależnionych od alkoholu i 15 członków rodzin). W trakcie realizacji projektu zrealizowano 96 godzin warsztatów umiejętności psychospołecznych (metoda oddziaływania służąca kształtowaniu określonych umiejętności, które według definicji Światowej Organizacji Zdrowia umożliwiają człowiekowi pozytywne zachowania przystosowawcze, dzięki którym może skutecznie radzić sobie z zadaniami i wyzwaniami codziennego życia), w których wzięło udział 30 osób, 64 godziny poradnictwa rodzinnego, którym objęto 15 osób, 96 godzin interwencji kryzysowej, którą objęto 45 osób, 32 godziny konsultacji socjalnych, w których wzięło udział 30 osób oraz 32 godziny aktywizacji społeczno-zawodowej, którą objęto 30 osób;
- **Towarzystwo Nowa Kuźnia z Lublina** zrealizowało program ograniczania kontaktu młodzieży ze środkami psychoaktywnymi w miejscach zabawy, rekreacji i wypoczynku, w ramach którego prowadzono działania profilaktyczne o charakterze środowiskowym (podczas imprez, w klubach tanecznych, miejscach spotkań młodzieży, szczególnie na terenie dużych miast: Lublin, Puławy, Zamość, Chełm, Biała Podlaska, Biłgoraj). Zastosowano partyworking, będący formą pracy socjalnej, łączący elementy profilaktyki, edukacji i redukcji szkód wynikających z podejmowania działań ryzykownych. Działania prowadzone były przez partyworkerów (średnio 3 godziny podczas jednej imprezy) w dwudziestu ośmiu miejscach gromadzenia się młodzieży oraz w klubach Towarzystwa Nowa Kuźnia i jej punktach informacyjno-konsultacyjnych. Zrealizowano 480 godzin działań środowiskowych, którymi objęto **2 300 osób**.

Działanie 3.2: Wspieranie realizacji programów reintegracji oraz aktywizacji społecznej i zawodowej osób uzależnionych lub zwiększanie dostępności do istniejących form wsparcia.

W tym obszarze interwencji społecznej podstawą wsparcia było uruchomienie u osoby uzależnionej jej potencjału reintegracyjnego i odniesienie się do zdolności osoby uzależnionej do włączenia się i uczestnictwa w życiu społecznym oraz wyznaczenie zakresu i charakteru usług reintegracyjnych. Warunkiem skuteczności proponowanej interwencji było podjęcie dialogu z osobą uzależnioną, dla której kontakt z własnym uzależnieniem jest najważniejszą czynnością w życiu, a dla której uczestnik programu reintegracji będzie podporządkowywał wszystkie inne czynności życiowe. Zastosowano usługi służące przełamywaniu przez daną

osobę ograniczeń blokujących proces reintegracji. W kolejnym etapie wprowadzano usługi rozwijania gotowości do kierowania własnym życiem i angażowania się w proces aktywizacji społecznej.

W roku 2023, ROPS w Lublinie prowadził w tym zakresie współpracę z następującymi organizacjami pozarządowymi:

- **Fundacja „Między Nami” z Krężnicy Jarej.** W ramach zadania, w którym uczestniczyło **30 dorosłych osób** uzależnionych, część po odbytej terapii uzależnień, udzielono m.in. wsparcia socjalnego w okresie 9. miesięcy, w łącznym wymiarze 135 godzin. Odbyła się również praktyka zawodowa w zawodzie stolarz dla 8 osób w wymiarze 20 godzin oraz zorganizowano 5-dniowy wyjazd integracyjny do miejscowości Suchowola-Kolonia połączony z programem terapeutyczno-integracyjnym dla 15 osób. W trakcie wyjazdu odbywały się pogadanki z zakresu profilaktyki uzależnień, nauka sposobów radzenia sobie w trudnych sytuacjach życiowych poprzez aktywny i zdrowy sposób życia bez alkoholu, aktywne uczestnictwo w zorganizowanym czasie wolnym, gry i zabawy na świeżym powietrzu, wycieczki, spływ kajakowy, zwiedzanie, uczestnictwo w wystawach. W ramach wsparcia socjalnego prowadzono trening motywacyjny, trening poszukiwania pracy, trening funkcjonowania w życiu codziennym i nabywania umiejętności praktycznych, trening komunikacyjny, trening w zakresie wyglądu zewnętrznego i higieny osobistej, trening prozdrowotny, umiejętności interpersonalnych i rozwiązywania problemów, umiejętności spędzania czasu wolnego, umiejętności społecznych;
- **Stowarzyszenie "Monar" Zarząd Główny w Warszawie.** Stowarzyszenie przeprowadziło w Poradni MONAR w Lublinie m.in. warsztaty umiejętności psychospołecznych (96 godzin dla 30 osób), konsultacje socjalne (32 godziny dla 30 osób) i aktywizację społeczno-zawodową (32 godziny dla 30 osób). Uczestnikami zadania była grupa **45. osób** (30 osób uzależnionych od alkoholu i 15 członków rodzin);
- **Stowarzyszenie "Monar" Zarząd Główny w Warszawie.** Organizacja przeprowadziła także w Poradni MONAR w Lublinie m.in. warsztaty rozwoju osobistego (96 godzin dla 30 osób) i aktywizację społeczno-zawodową (32 godziny dla 30 osób). Uczestnikami zadania była grupa **45. osób** (30 osób uzależnionych od alkoholu po odbytym leczeniu, realizujących program rehabilitacyjny i naprawczy i/lub pijących szkodliwie, w tym doznających przemocy w rodzinie/przemocy domowej oraz 15 osób współuzależnionych, członków rodzin, w tym doznających przemocy w rodzinie/przemocy domowej);
- **Stowarzyszenie "Monar" Zarząd Główny w Warszawie.** W ramach kolejnego zadania, stowarzyszenie realizowało także w Poradni MONAR w Lublinie m.in. warsztaty

umiejętności psychospołecznych (128 godzin dla 40 osób) i aktywizację społeczno-zawodową (32 godziny dla 40 osób). Uczestnikami zadania była grupa **60 osób** (40 osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych innych niż alkohol i 20 członków rodzin). Wszyscy uczestnicy zadania zwiększyli umiejętności psychospołeczne, wiedzę na temat zachowań prozdrowotnych oraz w zakresie rozwiązywania problemów socjalnych. Nastąpił również wzrost umiejętności samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy;

- **Stowarzyszenie "Monar" Zarząd Główny w Warszawie.** Stowarzyszenie przeprowadziło w Poradni MONAR w Lublinie m.in. konsultacje socjalne (32 godziny dla 40 osób) i aktywizację społeczno-zawodową (32 godziny dla 40 osób). Uczestnikami zadania była grupa **55. osób** (40 osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych innych niż alkohol i 15 członków rodzin);
- **Stowarzyszenie Integracji Rodzin Przystań z Chełma** realizowało zadanie, w ramach którego prowadzono m.in. grupę rozwoju osobistego dla 20 osób (72 godziny), której celem były grupowe oddziaływania wzmacniające osobiste zasoby uczestników oraz kształtujące cechy i umiejętności osobiste, a także umiejętności radzenia sobie z deficytami społeczno-zawodowymi. Prowadzono też warsztaty umiejętności psychospołecznych (72 godziny) Działaniem tym objęto 30 osób. Łącznie w zadaniu wzięło udział **60 osób**: 40 osób uzależnionych od alkoholu i 20 członków ich rodzin/osób bliskich, w tym osób doświadczających przemocy w rodzinie/domowej;

W 2023 r. wspierano także **działalność Centrów Integracji Społecznej**, stanowiących ważny filar systemu zatrudnienia socjalnego, których celem jest odbudowa i podtrzymanie zdolności do pełnienia ról społecznych oraz zwiększenie możliwości podjęcia zatrudnienia na lokalnym rynku pracy przez uczestników CIS. Dofinansowano zarówno Centra prowadzone przez organizacje pozarządowe, jak i jednostki samorządu terytorialnego w łącznej kwocie **717.493,47 zł**. Dotacji udzielono następującym podmiotom:

- **Stowarzyszeniu Przystań Mieniany** z siedzibą w Mienianach. Podmiot otrzymał dotację na wyposażenie Centrum Integracji Społecznej w Mienianach w zakresie warsztatu marketingowo-księgowego. Rozliczona kwota dotacji: 99.999,55 zł. Liczba uczestników: **10**;
- **Stowarzyszeniu Postis** z siedzibą w Lublinie. Stowarzyszenie otrzymało dotację na wyposażenie w związku z utworzeniem w Centrum Integracji Społecznej Postis w Świdniku warsztatu – pracownia gliny i pracownia betonu. Rozliczona kwota dotacji: 199.961,46 zł. Liczba uczestników: **10**;

- o **Gminie Adamów**. Podmiot otrzymał dotację na wyposażenie warsztatu artystyczno-florystycznego Centrum Integracji Społecznej w Adamowie z siedzibą w Jacni. Rozliczona kwota dotacji: 267.132,46 zł. Liczba uczestników: **32**;
- o **Gminie Komarów-Osada**. Podmiot otrzymał dotację na zakup wyposażenia pracowni Centrum Integracji Społecznej w Komarowie-Osadzie z siedzibą w Janówce Zachodniej. Rozliczona kwota dotacji: 150.400,00 zł. Liczba uczestników: **24**;

Działanie 3.3: Wspieranie działań leczniczych, terapeutycznych, psychoterapeutycznych, rehabilitacyjnych dla osób uzależnionych, w tym doznających przemocy w rodzinie/domowej

Osoby uzależnione wymagają stosowania szerokiego pakietu wsparcia w celu zwiększenia prawdopodobieństwa wyjścia z nałogu. Mają one charakter działań podtrzymujących zmianę, jaka zachodzi u osób uzależnionych po zakończeniu leczenia uzależnienia. W takim momencie istotne jest utrwalanie efektów leczenia, uczenie umiejętności służących zdrowieniu oraz takich, które pomagają w podejmowaniu i realizacji zadań wynikających z przyszłego pełnienia różnych ról społecznych.

W roku 2023, ROPS w Lublinie prowadził w tym zakresie współpracę z następującymi organizacjami pozarządowymi:

- o **Fundacja „Między Nami” z Krężnicy Jarej**. W ramach zadania przeprowadzono diagnozę sytuacji i zapewniono wsparcie terapeutyczne indywidualne i grupowe, którym objęto **30 dorosłych osób** uzależnionych, część po odbytej terapii uzależnień. Wsparcia udzielano przez 8 miesięcy, po 15 godzin miesięcznie w łącznym wymiarze 120 godzin zajęć. Udzielano również wsparcia socjalnego w okresie 9. miesięcy w łącznym wymiarze 135 godzin i wsparcia psychologicznego przez 8 miesięcy (łącznie 100 godzin). Zorganizowano 5-dniowy wyjazd integracyjny do miejscowości Suchowola-Kolonia połączony z programem terapeutyczno-integracyjnym dla 15 osób. W trakcie wyjazdu odbywały się pogadanki z zakresu profilaktyki uzależnień, nauka sposobów radzenia sobie w trudnych sytuacjach życiowych poprzez aktywny i zdrowy sposób życia bez alkoholu, aktywne uczestnictwo w zorganizowanym czasie wolnym, gry i zabawy na świeżym powietrzu, wycieczki, spływ kajakowy, zwiedzanie, uczestnictwo w wystawach. W ramach wsparcia socjalnego prowadzono trening motywacyjny, trening poszukiwania pracy, trening funkcjonowania w życiu codziennym i nabywania umiejętności praktycznych, trening komunikacyjny, trening w zakresie wyglądu zewnętrznego i higieny osobistej, trening prozdrowotny, umiejętności interpersonalnych i rozwiązywania problemów, umiejętności spędzania czasu wolnego, umiejętności społecznych. Odbyła się również praktyka zawodowa w zawodzie stolarz dla 8 osób w wymiarze 20 godzin;

- **Stowarzyszenie Integracji Rodzin Przyszań z Chełma** realizowało zadanie, w ramach którego udzielano indywidualnej pomocy psychologicznej (144 godziny) i wsparcia terapeutycznego (142 godziny), realizowano interwencje kryzysowe (60 godzin), poradnictwo rodzinne (72 godziny), warsztaty umiejętności psychospołecznych (72 godziny) i konsultację prawne (31 godzin). Prowadzono grupę rozwoju osobistego (72 godziny) i grupę zapobiegania nawrotom (72 godziny), przeznaczoną dla osób, które ukończyły podstawowy program terapii uzależnień dla osób uzależnionych lub uczestniczyły w trakcie zadania, w realizacji podstawowego programu terapii/pomocy i utrzymywały abstynencję od alkoholu. Celem grupy było zapobieganie pojawianiu się „starych” zachowań poprzez rozwijanie umiejętności rozpoznawania sygnałów ostrzegawczych nawrotu i konstruktywnego radzenia sobie z nimi. Łącznie w zadaniu wzięło udział **60 osób**: 40 osób uzależnionych od alkoholu i 20 członków ich rodzin/osób bliskich, w tym osób doświadczających przemocy w rodzinie/domowej;
- **Stowarzyszenie "Monar" Zarząd Główny w Warszawie.** Organizacja przeprowadziła w Poradni MONAR w Lublinie warsztaty zapobiegania nawrotom (96 godzin dla 30 osób) i warsztaty rozwoju osobistego (96 godzin dla 30 osób - ich celem było nabycie, a także rozwijanie i ćwiczenie przez uczestnika umiejętności psychicznych i społecznych w klimacie bezpieczeństwa i wzajemnego szacunku), poradnictwo rodzinne (32 godziny dla 15 osób), interwencję kryzysową (64 godziny dla 45 osób), konsultacje prawne (32 godziny dla 30 osób) i aktywizację społeczno-zawodową (32 godziny dla 30 osób). Uczestnikami zadania była grupa **45. osób** (30 osób uzależnionych od alkoholu po odbytych leczeniu, realizujących program rehabilitacyjny i naprawczy i/lub pijących szkodliwie, w tym doznających przemocy w rodzinie/przemocy domowej oraz 15 osób współuzależnionych, członków rodzin, w tym doznających przemocy w rodzinie/przemocy domowej);
- **Stowarzyszenie "Monar" Zarząd Główny w Warszawie.** W trakcie realizacji projektu udzielano pomocy psychoterapeutycznej, której celem był zarówno rozwój, jak i usunięcie różnego rodzaju zaburzeń psychicznych (96 godzin dla 40 osób), zrealizowano warsztaty zapobiegania nawrotom (96 godzin dla 40 osób), poradnictwo rodzinne (64 godziny dla 15 osób), aktywizację społeczno-zawodową (32 godziny dla 40 osób), konsultacje prawne (32 godziny dla 40 osób) i socjalne (32 godziny dla 40 osób). Uczestnikami zadania była grupa **55. osób** (40 osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych innych niż alkohol i 15 członków rodzin);
- **Katolickie Stowarzyszenie Pomocy Osobom Potrzebującym „AGAPE” z Lublina.** Działania skierowano do **138 osób**. Polegały one na zwiększeniu dostępności do różnych form pomocy dla osób doświadczających przemocy w rodzinie z problemem alkoholowym. Pomoc ta udzielana była w formie prowadzenia dyżuru osoby pierwszego kontaktu (120

godzin), poradnictwa psychologicznego (120 godzin), poradnictwa prawnego (90 godzin), poradnictwa socjalnego (100 godzin), w trakcie którego koncentrowano się na udzielaniu pomocy w załatwianiu spraw socjalnych i minimalizowaniu społecznych oraz indywidualnych skutków przemocy. Poradnictwo było realizowane w lokalach filii AGAPE w Puławach, Chełmie, Włodawie i Lublinie;

- **Katolickie Stowarzyszenie Pomocy Osobom Potrzebującym „AGAPE” z Lublina.** Zadanie realizowano dla **162 osób**. Polegały one na zwiększeniu dostępności do różnych form pomocy dla osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych innych niż alkohol, członków ich rodzin, współuzależnionych, a także do osób doznających przemocy w rodzinie/przemocy domowej, w rodzinie z problemem uzależnienia od substancji psychoaktywnych innych niż alkohol. Pomoc ta udzielana była w formie prowadzenia dyżuru osoby pierwszego kontaktu (80 godzin), poradnictwa psychologicznego (100 godzin), poradnictwa prawnego (80 godzin), poradnictwa socjalnego (80 godzin). Poradnictwo było realizowane w lokalach filii AGAPE w Puławach, Lubartowie, Kraśniku i Lublinie;
- **Stowarzyszenie „Kontakt” z Lublina.** Działania prowadzone przez stowarzyszenie zostały skierowane do **140 osób** dotkniętych przemocą z rodzin z problemem alkoholowym i członków ich rodzin. Zrealizowano działania profilaktyczno-naprawcze w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinach alkoholowych w ramach indywidualnego poradnictwa psychologicznego (62 godziny, skorzystało 76 osób), indywidualnego poradnictwa socjalnego (16 godzin, z porad skorzystało 23 osoby), indywidualnego poradnictwa prawnego (48 godzin, z porad skorzystało 31 osób). Prowadzono grupę wsparcia (38 godzin, skorzystało 10 osób doświadczających przemocy);
- **Stowarzyszenie Klubu Abstynenta Wzajemnej Pomocy „Oaza” w Świdniku.** Prowadzono Grupę Samopomocową - wspólnotę osób, pomagających sobie wzajemnie w utrzymaniu trzeźwości własnej i wspieraniu innych w jej osiągnięciu. Uczestnikami zadania była grupa **39 osób** (uzależnionych od alkoholu, członków ich rodzin i osób współuzależnionych, w tym doznających przemocy w rodzinie/domowej).

Działanie 3.4: Wspieranie działalności WOTUW

Zespół uzależnienia od alkoholu jest kompleksem zjawisk fizjologicznych, behawioralnych i poznawczych, wśród których picie alkoholu dominuje nad innymi zachowaniami, mającymi w przeszłości dla pacjenta większą wartość osobistą. Udzielanie pomocy osobom uzależnionym od alkoholu realizowano w ramach działalności Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia (WOTUW). Placówka funkcjonuje

w strukturze Szpitala Neuropsychiatrycznego im. Profesora Mieczysława Kaczyńskiego w Lublinie Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Lublinie. Realizowała zadania określone przez Ministra Zdrowia w Rozporządzeniu z dnia 15 grudnia 2018 r. w sprawie funkcjonowania podmiotów leczniczych sprawujących opiekę nad uzależnionymi od alkoholu. Głównym celem WOTUW jest realizowanie programów psychoterapii dla pacjentów uzależnionych od alkoholu i członków ich rodzin z terenu całego województwa lubelskiego, a także udzielanie konsultacji merytorycznych dla placówek zlokalizowanych w poszczególnych powiatach naszego województwa. Udzielone jednostce w roku 2023 wsparcie finansowe, w wysokości **30.000,00 zł**, dotyczyło potrzeb nieobjętych finansowaniem przez Narodowy Fundusz Zdrowia. W ramach tej kwoty sfinansowano następujące wydatki:

- dofinansowanie szkoleń pracowników WOTUiW - szkolenie pn. „Psychoterapia grupowa i inne oddziaływania grupowe w pracy z pacjentami uzależnionymi i ich rodzinami” (łącznie 30 godzin) dla 21 osób. Kwota rozliczona: 9.000,00 zł;
- konsultacje i doradztwo dla placówek WOTUiW – 8 pięciogodzinnych spotkań (łącznie 40 godzin) w ramach superwizji pracy terapeutycznej pracowników placówek leczenia odwykowego zatrudnionych w placówkach w woj. lubelskiego, w tym pracowników WOTUiW – 85 uczestników (14.000,00 zł);
- koszty obsługi biura WOTUiW (3 000,00 zł) - zakupiono papier xero, papier do flipczartów, markery, zakreślacze, korektory w taśmie. Połowę tych materiałów przekazano do Całodobowego Oddziału Terapii Uzależnienia od Alkoholu, do którego zakupiono też książki dotyczące tematyki uzależnień, wykorzystywane do pracy z pacjentami. Do Dziennego Oddziału Terapii Uzależnienia od Alkoholu zakupiono z kolei filmy tematyczne dot. uzależnień wykorzystywane do pracy w oddziale;
- koszty osobowe pracowników WOTUiW – koordynacja projektu, organizacja szkoleń i superwizji, zakupy, rozliczenie projektu (4.000,00 zł). Zadanie realizował jeden pracownik WOTUW na podstawie umowy zlecenie.

Wskaźniki:	Bazowa wartość wskaźników	Osiągnięta wartość wskaźników	Docelowa wartość wskaźników
liczba programów redukcji szkód zdrowotnych i społecznych dofinansowanych przez ROPS w Lublinie	1	3	3
liczba osób objętych tymi programami	50	2 405	120
liczba programów reintegracji oraz aktywizacji społecznej i zawodowej dofinansowanych przez ROPS w Lublinie	4	10	11

Wskaźniki:	Bazowa wartość wskaźników	Osiągnięta wartość wskaźników	Docelowa wartość wskaźników
liczba osób objętych tymi programami	220	371	560
liczba działań leczniczych, terapeutycznych, psychoterapeutycznych, rehabilitacyjnych dla osób uzależnionych i członków ich rodzin oraz działań dotyczących pomocy dla osób doświadczających przemocy w rodzinie/domowej	7	8	18
liczba uczestników tych działań	448	669	1 000
liczba działań w ramach działalności WOTUW w Lublinie dofinansowanych przez ROPS w Lublinie	2	2	6

Wnioski:

Zwiększenie dostępności do systemu pomocy osobom uzależnionym oraz ich rodzinom realizowano w kilku obszarach działalności naprawczej. Pierwszy obszar dotyczył zapewnienia wsparcia terapeutycznego, psychologicznego i socjalnego. Wsparcie realizowane było poprzez realizację programów terapii poszerzonej i readaptacji społecznej, zajęcia wspierająco-edukacyjne, poradnictwo (np. rodzinne, socjalne, prawne), interwencję kryzysową, programy integracji i aktywizacji społeczno-zawodowej, warsztaty zapobiegania nawrotom, warsztaty umiejętności psychospołecznych. Osobom dotkniętym przemocą w rodzinie gwarantowano udział w grupie wsparcia i w działaniach profilaktyczno-naprawczych. Dzieci były objęte opieką pedagogiczną. Osoby stosujące przemoc uczestniczyły w zajęciach korekcyjno-edukacyjnych. Ponadto prowadzono działania z zakresu redukcji szkód zdrowotnych (testowanie w kierunku zakażeń przenoszonych drogą krwiopochodną oraz płciową, konsultacje socjalne, poradnictwo psychologiczne). Działania w tym zakresie prowadzone były w ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi. Drugim obszarem pomocy było wzmocnienie funkcjonowania Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia, działającego w strukturze Szpitala Neuropsychiatrycznego im. prof. Mieczysława Kaczyńskiego SP ZOZ w Lublinie. Trzeci obszar pomocy dotyczył wsparcia działalności centrów integracji społecznej, które jako podmioty zaliczane do sektora ekonomii społecznej świadczyły usługi służące reintegracji społecznej i zawodowej osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków.

Rekomendacje:

1. Rekomenduje się coroczne zwiększanie wysokości środków finansowych w celu poszerzenia oferty pomocy dla osób uzależnionych, członków ich rodzin, osób współuzależnionych, służące poprawie ich funkcjonowania psychofizycznego.

2. Celowe jest udzielanie systematycznego wsparcia finansowego dla WOTUiW w Lublinie na finansowanie wydatków związanych z podnoszeniem kwalifikacji zawodowych pracowników merytorycznych zatrudnionych w lecznictwie odwykowym oraz osób współdziałających z zakładami lecznictwa odwykowego w województwie lubelskim.
3. Uzasadnione jest wspieranie finansowe działalności centrów integracji społecznej powszechnie ocenianych jako miejsca realizacji efektywnego procesu reintegracji społecznej i zawodowej osób uzależnionych od alkoholu.

Cel operacyjny 4: Zwiększenie skuteczności działań z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom poprzez monitorowanie i badanie sytuacji epidemiologicznej oraz dostępności substancji psychoaktywnych

Działanie 4.1: Realizacja badań ilościowych i jakościowych wśród dorosłych mieszkańców województwa lubelskiego (w zakresie m.in.: poziomu i struktury spożycia, dostępności substancji psychoaktywnych, postaw społecznych, działań instytucjonalnych).

Badanie wśród dorosłych mieszkańców województwa lubelskiego zostało zaplanowane w bieżącym roku na potrzeby przygotowania kolejnej edycji wojewódzkiego programu w 2025 r.

Działanie 4.2: Realizacja badań ilościowych i jakościowych wśród młodzieży szkolnej (m.in.: ESPAD).

W maju i czerwcu 2019 r. w ramach europejskiego projektu: „European School Survey Project on Alcohol and Drugs” (ESPAD) zrealizowano audytoryjne badanie ankietowe na losowej próbie reprezentatywnej uczniów trzecich klas szkół gimnazjalnych (wiek: 15-16 lat) oraz drugich klas szkół ponadgimnazjalnych (wiek: 17-18 lat) naszego kraju, w tym w województwie lubelskim. Celem badań, powtarzanych co 4 lata począwszy od 1995 r., jest monitorowanie natężenia problemu używania przez młodzież substancji psychoaktywnych, a także ocena czynników wpływających na rozpowszechnienie, ulokowanych zarówno po stronie popytu na substancje, jak i ich podaży. W 2019 r. badanie zostało zrealizowane przez Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii oraz Państwową Agencję Rozwiązywania problemów Alkoholowych przy współpracy Instytutu Psychiatrii i Neurologii.

Zgodnie z informacją zawartą na stronie internetowej programu ESPAD ([Metodologia badania ESPAD](#)), kolejne gromadzenie danych odbędzie się w 2024 r., wyjątkowo z pięcioletnią różnicą, w celu poprawy koordynacji czasowej z projektem HBSC (Health Behaviours among

School Children). Wyniki badania ESPAD będą wykorzystane na potrzeby opracowania kolejnej edycji wojewódzkiego programu.

Działanie 4.3: Monitorowanie problematyki uzależnień na terenie województwa lubelskiego.

Podstawą zwiększenia skuteczności oddziaływań profilaktycznych jest prowadzenie oceny realizowanych działań w odniesieniu do poniesionych nakładów. Takie informacje zawierają dokumenty wytworzone w wyniku prowadzonych działań monitoringowych. Monitoring jest procesem systematycznego zbierania danych ilościowych i jakościowych na temat dynamiki realizowanego przedsięwzięcia. W roku 2023 opracowano i upubliczniono następujące dokumenty:

- Raport z wykonania i efektów realizacji Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2025 w 2022 roku, przekazany pod obrady Zarządu Województwa Lubelskiego, Komisji Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz Sejmiku Województwa Lubelskiego;
- Raport Wojewódzki: „Monitorowanie problemu narkotyków i narkomanii na terenie województwa lubelskiego w roku 2022 (Raport Eksperta Wojewódzkiego ds. Informacji o Narkotykach i Narkomanii).

Ponadto, Ekspert Wojewódzki ds. Informacji o Narkotykach i Narkomanii brał udział w pracach w ramach międzynarodowego pilotażowego badania „Drug Prevention Expert Elicitation” z wykorzystaniem Kwestionariusza Mapowania Interwencji Prewencyjnej (ang. Prevention Intervention Mapping Questionnaire).

Działanie 4.4: Udostępnianie raportów oraz publikacji z badań i analiz dotyczących uzależnień.

W 2023 r. na stronie internetowej ROPS w Lublinie udostępniono:

- Raport z wykonania i efektów realizacji Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2025 w 2022 roku, przekazany pod obrady Zarządu Województwa Lubelskiego, Komisji Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz Sejmiku Województwa Lubelskiego;
- Raport Wojewódzki: „Monitorowanie problemu narkotyków i narkomanii na terenie województwa lubelskiego w roku 2022 (Raport Eksperta Wojewódzkiego ds. Informacji o Narkotykach i Narkomanii);

- informację dot.. „Badania opinii na temat kierunków rozwoju zdrowotnej opieki długoterminowej w Polsce” przekazaną przez Ministerstwo Zdrowia;
- Raport z projektu badawczego „Problematyczne korzystanie z portali społecznościowych a poziom osiągnięć w nauce w kontekście cyberdryfowania: moderacyjna rola wytrwałości i samoskuteczności” zrealizowanego przez Katolicki Uniwersytet Lubelski, sfinansowanego z Funduszu Rozwiązywania Problemów Hazardowych będącego w dyspozycji Ministerstwa Zdrowia;
- Raport z badań: „Wpływ dostępności fizycznej i ekonomicznej napojów alkoholowych na występowanie szkód społecznych i zdrowotnych” przeprowadzonych przez Instytut Psychiatrii i Neurologii;
- Raport z badań: „Używanie alkoholu, substancji psychoaktywnych i uprawianie hazardu wśród seniorów przeprowadzonych przez Instytut Psychiatrii i Neurologii;
- „Młódzież 2021”. Raport z badań ilościowych zrealizowanych przez Fundację CBOS;
- Raport z fińskich badań pn.: „Spożywanie alkoholu i palenie w okresie dojrzewania a późniejsze zaburzenia nastroju”;
- wyniki badania przeprowadzonego przez Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom w 2022 r. w Polsce, dotyczącego klientów programów wymiany igieł i strzykawek;
- przegląd badań dotyczących dostępnych strategii redukcji szkód oraz zjawiska samoleczenia, realizowanych w Polsce w latach 2020-2021 opublikowany przez Fundację Praesterno w Serwisie Informacyjnym „Uzależnienia” (artykuł pt. „Narkotyki, zdrowie psychiczne i redukcja szkód”, autorzy: Jakub Greń, Krzysztof Ostaszewski, Joanna Stefaniuk).

Wskaźniki:	Bazowa wartość wskaźników	Osiągnięta wartość wskaźników	Docelowa wartość wskaźników
liczba przeprowadzonych badań wśród dorosłych mieszkańców województwa lubelskiego	1	0	1
liczba przeprowadzonych badań wśród młodzieży szkolnej (m.in. ESPAD)	1	0	1
liczba raportów z monitorowania problemu uzależnień opracowanych przez ROPS w Lublinie	3	2	8
liczba raportów oraz publikacji z badań i analiz dotyczących uzależnień opublikowanych na stronie internetowej ROPS w Lublinie	7	10	11

Wnioski:

1. W 2023 r. nie prowadzono badań wśród dorosłych mieszkańców województwa lubelskiego oraz wśród młodzieży szkolnej. Niniejsze badania zaplanowano w roku bieżącym. Zostaną one wykorzystane na potrzeby przygotowania kolejnej edycji wojewódzkiego programu.
2. Monitorowanie problematyki uzależnień na terenie województwa lubelskiego polegało na przygotowaniu raportów z realizacji wojewódzkich programów w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom oraz na przygotowaniu raportu dot. problemu narkotyków i narkomanii na terenie województwa lubelskiego przez Eksperta Wojewódzkiego ds. Informacji o Narkotykach i Narkomanii. Niniejsze dokumenty udostępniono również na stronie internetowej ROPS w Lublinie.

Rekomendacje:

1. Należy prowadzić systematyczne monitorowanie skali i charakteru występowania uzależnień w województwie lubelskim wśród osób dorosłych, dzieci i młodzieży, a także stale monitorować zapotrzebowanie i dostępność oferty pomocy dla osób uzależnionych.
2. Rekomenduje się konsolidować i udostępniać informacje z różnych źródeł w zakresie uzależnień w celu zwiększenia poziomu wiedzy na temat skali zjawiska używania substancji psychoaktywnych, a co za tym idzie, właściwego planowania i rzetelnej oceny działań z zakresu profilaktyki.
3. Należy zwiększyć liczbę publikowanych wyników badań, raportów, ekspertyz naukowych itp. udostępnianych ogółowi społeczeństwa, będących jednocześnie wsparciem informacyjnym realizacji wojewódzkiego programu oraz niezbędnych w procesie ustalania kolejnych celów i działań do realizacji.

Cel operacyjny 5: Zwiększenie dostępności do systemowego wsparcia w zakresie FAS/FASD prowadzonego przez Regionalny Punkt Diagnostyki i Terapii FAS/FASD w Lublinie

Działanie 5.1: Organizacja i/lub uczestnictwo w interdyscyplinarnych spotkaniach m.in.: konferencjach, szkoleniach, seminariach, pracach grup roboczych dotyczących FAS/FASD dla profesjonalistów, m.in. pracowników JST, pracowników służby zdrowia, pracowników socjalnych, nauczycieli, pedagogów, pracowników świetlic z programem socjoterapeutycznym i opiekuńczo-wychowawczym.

Regionalny Punkt Diagnostyki i Terapii FAS/FASD w Lublinie powstał w marcu 2021 roku jako inicjatywa SWL w odpowiedzi na nagłą potrzebę podjęcia specjalistycznej diagnostyki i terapii

dzieci z płodowym zespołem alkoholowym (FASD). W 2023 r. RPDiT FAS/FASD w Lublinie realizował szerokie działania informacyjne i promocyjne swojej działalności wraz z podkreślaniem roli punktu w działalności diagnostycznej na terenie województwa lubelskiego. Działalność punktu była też źródłem inspiracji dla innych województw na rzecz tworzenia podobnych inicjatyw, dzięki realizacji następujących działań:

- w RPDiT FAS/FASD odbyły się 2 wizyty studyjne:
  - wizyta studyjna specjalisty FASD z Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom w RPDiT FAS/FASD w Lublinie, 14.09.2023 r.,
  - wizyta studyjna przedstawicieli służb ochrony dziecka i organizacji pozarządowych z Ukrainy (Fundacja Polki Mogą Wszystko, 13.11.2023 r.),
- w ramach współpracy pracownicy RPDiT FAS/FASD w Lublinie oraz specjaliści prowadzili wykłady, prelekcje i uczestniczyli łącznie w 30 spotkaniach. Można tu wymienić:
  - spotkanie w Szkole Podstawowej nr 4 w Białej Podlaskiej (01.02.2023 r.),
  - szkolenie PRIDE: Rodzina zastępcza: „Panel: podjęcie świadomej decyzji” (13.02.2023 r., MOPR w Lublinie),
  - spotkanie w Powiatowym Zespole Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych w Kraśniku (14.02.2023 r.),
  - spotkanie w Szkole Podstawowej w Borowej (16.02.2023 r.),
  - spotkanie w Zespole Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych nr 1 w Lublinie (16.03.2023 r.),
  - spotkanie w Placówce Opiekuńczo-Wychowawczej „Promyk” w Janowie Lubelskim (23.03.2023 r.),
  - spotkanie w Szkole Podstawowej im. por. Zbigniewa Twardego ps. „Trzask” w Rudzie-Hucie (30.03.2023 r.),
  - spotkanie w PCPR w Puławach (31.03.2023. r.),
  - spotkanie w I Liceum Ogólnokształcącym im. Marii Skłodowskiej-Curie w Rykach (03.04.2023 r.),
  - spotkanie w Zespole Szkół Zawodowych nr 1 w Rykach (03.04.2023 r.),
  - spotkanie w Zespole Szkół Zawodowych nr 2 w Rykach (06.04.2023 r.),
  - spotkanie w Starostwie Powiatowym w Rykach (06.04.2023 r.),

- spotkanie w Zespole Szkół w Sobieszynie-Brzozowej (13.04.2023 r.),
- spotkanie w Zespole Szkół Zawodowych nr 1 w Dęblinie (13.04.2023 r.),
- spotkanie w Starostwie Powiatowym i Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Hrubieszowie (21.04.2023 r.),
- spotkanie w Zespole Szkół nr 3 w Kraśniku (16.05.2023 r.),
- spotkanie w Powiatowym Centrum Opiekuńczo-Wychowawczym w Puławach (18.05.2023 r.),
- spotkanie w Starostwie Powiatowym w Biłgoraju i Ośrodku Interwencji Kryzysowej w Biłgoraju (25.05.2023 r.)
- spotkanie w Caritas Lublin („Doradcy Życia Rodzinnego”, 28.05.2023 r.),
- spotkanie w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Zamościu (30.05.2023 r.),
- wykład pn. „Opieka nad noworodkiem i niemowlęciem” na kierunku „Wczesne wspomaganie rozwoju i rodziny”, w ramach przedmiotu „Opieka pediatryczna nad małym pacjentem”, lek. Paulina Jazgarska (czerwiec 2023 r.),
- spotkanie w Domu Dziecka nr 1 i nr 2 w Zwierzyńcu (08.09.2023 r.),
- spotkanie w PCPR w Łęcznej (14.09.2023 r.),
- wykład: pn. „Opieka nad dzieckiem z FAS”; Konferencja „Opieka długoterminowa w praktyce” zorganizowana przez Katedrę Geriatrii Collegium Medicum w Bydgoszczy UMK w Toruniu, Okręgową Izbę Pielęgniarek i Położnych w Chełmie oraz Vicommi Media (Chełm, 19.09.2023 r.),
- spotkanie w PCPR w Krasnymstawie (27.09.2023 r.),
- spotkanie w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Biłgoraju (29.09.2023 r.),
- spotkanie w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej oraz z pracownikami szkół w Opolu Lubelskim (7.11.2023 r.),
- spotkanie w Szkole Podstawowej Nr 52 w Lublinie (19.12.2023 r.),
- 2 spotkania z kadrą zarządzającą PCPR województwa lubelskiego. Prelekcje: „Podsumowanie współpracy z powiatami i plany na przyszłość” (23.02.2023 r.) oraz „Funkcjonowanie RPDiT FAS/FASD w Lublinie i współpraca z powiatami” (16-17.11.2023 r.).

Działanie 5.2: Prowadzenie działalności edukacyjnej i informacyjnej dotyczącej problematyki FAS/FASD zgodnie z aktualnym stanem wiedzy naukowej, w tym: profilaktyka, edukacja

zdrowotna, kampanie informacyjne społeczne na temat zagrożeń związanych z piciem alkoholu przez kobiety w ciąży.

Publikowane dane statystyczne wskazują, że spożywanie alkoholu przez kobiety w ciąży jest w naszym obszarze kulturowym zjawiskiem dość częstym. W celu uświadomienia zagrożeń, jakie niesie dla dziecka fakt spożywania alkoholu przez kobietę będącą w ciąży i przybliżenia tej problematyki reprezentantom różnych grup zawodowych, RPDiT FAS/FASD w Lublinie był organizatorem lub czynnie uczestniczył w realizacji działań, ukierunkowanych na tworzenie społecznie pozytywnego klimatu na rzecz wyeliminowania konsumpcji alkoholu przez przyszłą matkę i przyszłego ojca. Do tych działań należy zaliczyć:

- organizację seminarium „Obraz kliniczny zachowań u dzieci z FASD”, dr n. społ. Teresa Jadczyk-Szumilo, RPDiT FAS/FASD w Lublinie, 27.04.2023 r. Seminarium dla rodziców i opiekunów dzieci z FAS oraz dla specjalistów pracujących w RPDiT FAS/FASD w Lublinie, organizator: RPDiT FAS/FASD w Lublinie, uczestnicy: 40 osób, w tym 29 rodziców i opiekunów prawnych, 9 specjalistów i 3 pracowników RPDiT FAS/FASD w Lublinie – koszt: 8.617,02 zł,
- organizację Konferencji „Specjaliści o FAS – nauka, diagnoza, terapia, pomoc” w Lublinie, 7.06.2023 r. Konferencja dla rodziców/opiekunów dzieci z diagnozą FAS/FASD, przedstawicieli placówek medycznych i środowiska naukowego, specjalistów pracujących w RPDiT, pracowników poradni psychologiczno-pedagogicznych, pracowników placówek opiekuńczo-wychowawczych, pracowników Ośrodka Adopcyjnego w Lublinie. Organizator: RPDiT FAS/FASD w Lublinie, uczestnicy: 160 osób, koszt: 41.800,46 zł,
- przygotowanie nowych materiałów informacyjno-edukacyjnych udostępnionych przez Fundację „Trzeźwość”, w tym:
  - Broszury: „Jak zadbać o zdrowie swoje i dziecka”;
  - Broszury: „Dla taty”;
  - Broszury: „Jak rozmawiać z kobietą w ciąży o alkoholu”;
  - Ulotki: „Cięża - zero alkoholu”;
  - Ulotki: „Częstując moją mamę alkoholem, częstujesz też mnie”;
  - Plakatu: „Częstując moją mamę alkoholem, częstujesz też mnie”;
  - Plakatu: „Proszę nie częstuj mojej mamy alkoholem. Kiedy mama pije, ja też piję”;
  - Zakładki do książki: „Kampania STOP FAS – popieram”;

- Przekazano informację do rodziców i opiekunów nt. możliwości uczestnictwa w szkoleniach (5), webinarach (12), konferencjach (12) opisanych w punkcie 5.5. niniejszego opracowania. Ponadto, przekazano informacje o możliwości uczestnictwa w bezpłatnych badaniach i kursach on-line. Szczegółowy opis poniżej:
  - “Family Time” – Kurs on-line,
  - „Co dolega mojemu dziecku? Czy to FAS, zaburzenia więzi, a może trauma?”, dr n. med. Małgorzata Klecka, Fundacja FASTRYGA, 31.01.2023 r. – szkolenie,
  - informacja nt. możliwości bezpłatnych badań w zakresie tematyki żywienia i diety, organizowanych przez Szpital im św. Ludwika w Krakowie;
- Udostępniono materiały edukacyjne w ramach cyklu: „Kompendium wiedzy o FAS” oraz „Analizy i raporty”, a w nich:
  - „Dzieci nie spisane na straty”, Katarzyna Widera-Podsiadło w rozmowie z dr T. Jadczak–Szumiło,
  - Projekt „Młodzi mają głos”, podręcznik i Raport z badań: Wpływ pandemii na funkcjonowanie młodzieży i rodziny,
  - „FAS – choroba, której można uniknąć” – rozmowa z konsultantem wojewódzkim w dziedzinie neonatologii, dr M. Czyżewską z Oddziału Neonatologicznego Uniwersyteckiego Szpitala Klinicznego we Wrocławiu,
  - „Zespół FAS – przyczyny, objawy, leczenie. Opieka nad dzieckiem z FAS” – artykuł K. Pawlikowskiej–Lagód,
  - „Żyjemy od traumy do traumy” (podkast),
  - „Czym jest trauma dziecięca” (podkast),
  - „Dziecko z FAS – życie codzienne”. Artykuł mgr M. Sroki-Ossowskiej
  - „Czy integracja pierwotnych schematów odruchowych wg Masgutowa Neurosensorimotor Reflex Integration wpływa na poprawę funkcjonowania i jakości życia u dzieci ze Spektrum Płodowych Zaburzeń Alkoholowych?” artykuł dr K. Nowak–Wróblewskiej,
  - „Picie alkoholu przez kobietę w ciąży – skutki dla dziecka”. Artykuł A. Zdunek,
  - Alkoholowy Zespół Płodowy. Film informacyjno-edukacyjny,
  - 9 września – Światowy Dzień FAS;

- Przygotowano i przekazano materiały informacyjne w postaci ulotek, broszur, plakatów, w tym:
  - Ulotkę edukacyjną: „8 zasad postępowania z dzieckiem z FAS”, nakład 1 500 sztuk. Przekazano: 305 szt. 84 podmiotom;
  - Plakat profilaktyczny: „Nie piję alkoholu w ciąży. Czym jest FAS i FASD?”, nakład 500. Przekazano: 412 szt. do 91 podmiotów;
  - Ulotkę profilaktyczną: „Nie piję alkoholu w ciąży. Czym jest FAS i FASD?”, nakład 1 000. Przekazano: 614 szt. do 398 podmiotów;
  - Broszurę edukacyjną: „Cięża bez alkoholu”, nakład 2 000 szt. Przekazano: 280 szt. do 242 podmiotów;
  - Broszurę: „Jak zadbać o zdrowie swoje i dziecka”; nakład 500 szt. Przekazano: 15 szt. do 2 podmiotów;
  - Broszurę: „Dla taty”; nakład 300 szt. Przekazano: 5 szt. 1 podmiotowi;
  - Broszurę: „Jak rozmawiać z kobietą w ciąży o alkoholu”; nakład 400 szt. Przekazano: 25 szt. do 2 podmiotów;
  - Ulotkę: „Cięża - zero alkoholu”; nakład 1 000 szt. Przekazano: 786 szt. do 242 podmiotów;
  - Ulotkę: „Częstując moją mamę alkoholem, częstujesz też mnie”; nakład 1 000 szt. Przekazano: 560 szt. do 243 podmiotów;
  - Plakat: „Częstując moją mamę alkoholem, częstujesz też mnie”; nakład 300 szt. Przekazano: 30 szt. 1 podmiotowi;
  - Zakładki do książki: „Kampania STOP FAS – popieram”; nakład 1 000 szt. Przekazano: 486 szt. do 435 podmiotów;
  - Zakładki do książki: „Kiedy kobieta w ciąży pije alkohol, razem z nią „pije” jej dziecko”, nakład 1 000 szt. Przekazano: 560 szt. 525 podmiotom;
- Przygotowano ulotki o działalności RPDiT FAS/FASD w Lublinie, nakład 6 000 szt., przekazano: 2 597 szt. do 2 018 podmiotów,
- Podpisano umowę z MPK w Lublinie na emisję 15 sek. reklamy RPDiT FAS/FASD w Lublinie na monitorach LCD30 w 21-30 autobusach komunikacji miejskiej – emisja w okresie październik-listopad 2023 r. Koszt: 8.966,70 zł,
- W zakresie współpracy z mediami RPDiT FAS/FASD w Lublinie było obecne w:

- artykuły „Problemy rozwoju emocjonalnego dzieci z FAS. Podstawą wiedza i opanowanie”, Agata Brania – psycholog. Lubelskie.pl, nr 05 2023,
- artykuły „Regionalny Punkt Diagnostyki i Terapii FAS/FASD w Lublinie”, Justyna Syroka, Serwis Informacyjny Uzależnienia, nr 3 (103) 2023,
- TVP3 – emisja spotu o działalności RPDiT FAS/FASD w Lublinie w okresie: marzec-listopad – liczba emisji: 80, koszt: 10.000,00 zł,
- Radio Lublin – emisja spotu radiowego o działalności RPDiT FAS/FASD w Lublinie w okresie: marzec-listopad – liczba emisji: 245, koszt: 7.413,21 zł,
- artykuły w prasie, artykuł on-line na portalu: kurierlubelski.pl, koszt: 19.188,00 zł.

Działanie 5.3: Prowadzenie diagnostyki oraz terapii FAS/FASD zgodnie z aktualnym stanem wiedzy naukowej.

Podstawowym celem działania RPDiT FAS/FASD w Lublinie było prowadzenie diagnostyki dzieci i młodzieży w kierunku FAS/FASD w Lublinie oraz tworzenie oferty terapeutycznej dla dzieci z ww. diagnozą. W roku 2023 zrealizowano ww. cel w następującym zakresie:

- w okresie od 1 stycznia 2023 r. do 31 grudnia 2023 r. do Punktu zgłoszono 93 dzieci, w tym 42 dziewczynki i 51 chłopców;
- najwięcej dzieci zostało zgłoszonych przez rodziny zastępcze: 48, w drugiej kolejności klienci RPDiT FAS/FASD w Lublinie to dzieci z Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych i pieczy instytucjonalnej (16) i rodzin adopcyjnych (16). Rodziny biologiczne zgłosiły 13 dzieci;
- mówiąc o danych z powiatów województwa lubelskiego, najbardziej aktywny w zakresie zgłoszeń jest w kolejności powiat: M. Lublin - 29 dzieci, puławski - 9 dzieci, lubelski - 8 dzieci, kraśnicki - 7 dzieci, biłgorajski - 6 dzieci;
- w 2023 r. 7 dzieci z Ukrainy zostało zgłoszonych do diagnostyki, w tym 4 otrzymało diagnozę FAS, a 3 diagnozę FASD;
- w 2023 r. w RPDiT FAS/FASD w Lublinie zatrudnionych było 12 specjalistów, tj: Lekarz, Lekarz psychiatra, Psycholog diagnosta (2 osoby), Terapeuta integracji sensorycznej (2 osoby), Neurologopeda, Pedagog kliniczny, Psychoterapeuta prowadzący grupę wsparcia i konsultacje indywidualne dla rodziców i opiekunów, psycholog prowadzący grupę psychoedukacyjną i konsultacje indywidualne dla rodziców i opiekunów; terapeuta prowadzący terapię metoda S. Masgutowej, kynoterapeuta;

- w okresie sprawozdawczym zrealizowano łącznie 2 099 godzin pracy, z czego 1 723 godzin w zakresie diagnozy i terapii w zakresie FAS/FASD. Koszt diagnozy i terapii wyniósł 273.060,00 zł;
- 78 osób zakończyło spotkania ze specjalistami, ma ustalony kod diagnostyczny, z tego diagnoza w kierunku FAS/FASD dotyczy 37 osób.

Działanie 5.4: Prowadzenie grup psychoedukacyjnych oraz grup wsparcia dla rodziców i opiekunów w zakresie FAS/FASD.

Kolejnym zadaniem realizowanym przez RPDiT FAS/FASD w Lublinie w roku 2023 było tworzenie oferty pomocowej dla rodziców i opiekunów dzieci z diagnozą FAS/FASD. Problemy z jakimi rodzi się dziecko z FAS obejmują wszystkie sfery jego funkcjonowania: zdrowotną, poznawczą, emocjonalną, społeczną. Trudności te dotyczą więc cały system rodzinny i społeczny, w którym żyje dziecko. Konsekwencje tego są odczuwalne nie tylko w wymiarze jednostki, ale też są obciążeniem dla rodziców, opiekunów, rodzeństwa, szkoły, rówieśników. Stąd potrzeba stworzenia oferty wspierającej rodziców i opiekunów, aby wzmocnić ich zasoby do radzenia sobie z tą sytuacją. Wychodząc naprzeciw tym potrzebom, zrealizowano następujące działania pomocowe:

- kontynuowano spotkania grupy wsparcia. Zrealizowano 7 spotkań:
  - „Wkrótce wakacje! Czy będziemy tęsknić za przedszkolem i szkołą?”,
  - „Jak sobie radzić w codziennym życiu – co działa, a co prowadzi na manowce”,
  - „Jak się zregenerować? Sposoby dla dziecka, sposoby dla mamy i taty”,
  - „Diagnozy, opinie, orzeczenia – jak poruszać się wśród specjalistycznych terminów i zaleceń”,
  - „Zgodne rodzeństwo – czy to jest w ogóle możliwe?”,
  - „Rodzic też człowiek – sprawdzone sposoby wzmocnienia, relaksu, odpoczynku”,
  - „Fajny film wczoraj widziałem – niekonwencjonalne źródła wiedzy i inspiracji dla rodziców i opiekunów dzieci z FASD”.

Uczestnicy poza spotkaniami merytorycznymi otrzymali dyski sensoryczne i książki do wykorzystania w pracy z dzieckiem w domu.

- kontynuowano spotkania grupy psychoedukacyjnej. Zrealizowano 4 spotkania:
  - „Sposoby radzenia sobie z zachowaniami trudnymi u nastolatków – wprowadzenie do zagadnienia”,

- „Przeciwdziałanie zachowaniom samobójczym – podstawowe zagadnienia”,
- „Zachowania trudne u dzieci i młodzieży”,
- „Język szakala” i „język żyrafy” – kilka słów o komunikacji”.

Uczestnicy poza spotkaniami merytorycznymi otrzymali dyski sensoryczne i książki do wykorzystania w pracy z dzieckiem w domu.

- Przeprowadzono 62 godziny konsultacji indywidualnych dla rodziców i opiekunów;
- 14 dzieci uczęszczało na terapię SI w ramach wsparcia po diagnozie FAS/FASD. (358 godzin terapii);
- 5 dzieci uczęszczało na terapię logopedyczną w ramach wsparcia po diagnozie FAS/FASD. (48 godzin terapii);
- 8 dzieci i 8 rodziców/opiekunów objęto terapią metodą S. Masgutowej (105 godzin terapii);
- 33 dzieci uczęszczało na kynoterapię w ramach wsparcia po diagnozie FAS/FASD (38 godzin terapii).

Działanie 5.5: Wspieranie zespołu diagnostyczno-terapeutycznego RPDiT FAS/FASD.

Podstawą prawidłowej i skutecznej realizacji działań diagnostycznych i terapeutycznych skierowanych do dzieci i rodziny są umiejętności i kwalifikacje zawodowe kadry RPDiT. W roku 2023 członkowie zespołu diagnostyczno-terapeutycznego uczestniczyli w wielu, zróżnicowanych pod względem formy i treści, działaniach edukacyjnych, które miały na celu podniesienie osobistych kwalifikacji i kompetencji zawodowych. Do tych form należy zaliczyć:

- **Szkolenia (5):**
  - seminarium „Obraz kliniczny zachowań u dzieci z FASD”, dr n. społ. Teresa Jadczak-Szumiło, RPDiT FAS/FASD w Lublinie, 27.04.2023 r. – 12 uczestników,
  - „Co dolega mojemu dziecku? Czy to FAS, zaburzenia więzi, a może trauma?”, dr n. med. Małgorzata Klecka, Fundacja FASTRYGA, 31.01.2023 r. - 10 uczestników,
  - „Podstawy stosowania Skali Inteligencji Wechslera dla Dzieci WISC -V”, Joanna Stańczak, Iwona Bac, Pracownia Testów Psychologicznych, 21.02-02.03.2023 r. – 1 uczestnik,
  - Szkolenie on-line „Odruchy posturalne jako kontynuacja procesu diagnozy neuromotorycznej, Cognitus, 22.3 /19.04/ 23.05.2023 r. – 2 uczestników,
  - Kurs on-line „Trener umiejętności społecznych”, Studium Prawa Europejskiego, 04.07-04.09.2023 r. – 2 uczestników;

○ **Webinary (13):**

- „FAS – wpływ alkoholu na rozwijający się mózg”, dr hab. Krystyna Rymarczyk, Fundacja na rzecz rozwoju Inspirator, 1.03.2023 r. – 6 uczestników,
- „Jak wspierać uczniów zagrożonych niedostosowaniem społecznym w szkole”, Forum Media Polska, 17.10.2023 r. – 1 uczestnik,
- „Czym jest FASD – Charakterystyka pacjenta”, dr n. med. Katarzyna Dyląg, KCPU, Naczelna Rada Pielęgniarek i Położnych – 17 uczestników,
- „Jak skutecznie motywować kobiety do zachowania abstynencji alkoholowej w ciąży”, Jadwiga Fudała, KCPU, NIPiP – 17 uczestników,
- „Alkohol a Ciąża, czyli: czy czerwone wino poprawia morfologię, a piwo laktację”, dr n. med. Tomasz Maciejewski, KCPU – 17 uczestników,
- „Spektrum Płodowych Zaburzeń Alkoholowych (FASD)”, dr n. med. Tomasz Maciejewski, KCPU, NIPiP, 12.10.2023 r. – 17 uczestników,
- „FASD Okiem psychiatry dziecięcego”, dr n.med. Agata Cichoń-Chojnacka, KCPU, NIPP, 19.10.2023 r. – 17 uczestników,
- „FASD – perspektywa psychologa”, dr Teresa Jadczak-Szumilo, KCPU, NIPP, 26.10.2023 r. – 17 uczestników,
- „Nastolatek z FASD w szkole” – cz. 2, Małgorzata Tomanik, Fundacja dla Dziecka i Rodziny „Wschodzące Słońce”, 30.10.2023 r. – 16 uczestników,
- „FASD. Co nowego?”, dr n. med. Katarzyna Anna Dyląg, KCPU, NIPP, 9.11.2023 r. – 17 uczestników,
- „FASD – powszechne, ale wciąż mało znane zaburzenie. Polskie rekomendacje diagnostyczne FASD.”, Prof. Robert Śmigiel, Fundacja dla Dziecka i Rodziny „Wschodzące Słońce”, 24.11.2023 r. – 17 uczestników,
- „FASD jako trauma rozwojowa i relacyjna”, dr n. med. Małgorzata Klecka, KCPU, NIPP, 14.12.2023 r. – 16 uczestników,
- „FASD z perspektywy neurologa”, dr n. med. Seweryna Konieczna, KCPU, NIPP, 21.12.2023 r. – 16 uczestników;

○ **Konferencje (12).**

- ✓ Organizacja i współorganizacja konferencji:

- „Specjaliści o FAS – nauka, diagnoza, terapia pomoc”, udział 154 osób, w tym 11 specjalistów zatrudnionych w RPDiT FAS/FASD w Lublinie i 3 pracowników, 07.06.2023 r.,
- „Ku trzeźwości Narodu. Wezwani do działania. Odpowiedzialność samorządu lokalnego”. Stowarzyszenie DIAKONIA Ruch Światło-Życie, ROPS w Lublinie, udział 80 osób, w tym 8 pracowników, 23.11.2023 r.,
- ✓ Kadra RPDiT FAS/FASD podnosiła swoje kwalifikacje poprzez uczestnictwo w 10 konferencjach. Można tu wymienić:
  - X Konferencja „Uzależnienia – Polityka, Nauka, Praktyka. Podążając za zmianami”, KCPU, 19-21.06.2023 r.- 2 uczestników,
  - „Opieka Długoterminowa w Praktyce”, Vicommi Media, Konsultant Krajowy w dziedzinie Pielęgniarstwa Opieki Długoterminowej, Konsultant Wojewódzki w dziedzinie Pielęgniarstwa Opieki Długoterminowej w woj. Lubelskim, 19.09.2023 r. – 2 uczestników,
  - Konferencja naukowa „Zdrowie psychiczne nastolatka z FASD”, Fundacja dla Dziecka i Rodziny „Wschodzące Słońce”, 22.09.2023 r.- 16 uczestników,
  - „FASD-profilaktyka, diagnostyka, rehabilitacja”, Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Krakowie, Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnienia i Współuzależnienia Szpitala klinicznego im. dr Józefa Babińskiego SP ZOZ w Krakowie, Ekspert Wojewódzki ds. Informacji o Narkotykach i Narkomanii Woj. Małopolskiego, 02.10.2023 r. – 2 uczestników,
  - „Substancje psychoaktywne w ruchu drogowym”, Fundacja dla Dziecka i Rodziny „Wschodzące słońce”, 13.10.2023 r. – 1 uczestnik,
  - Konferencja „Człowiek w sieci uzależnień”, Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej, 23.10.2023 r. – 2 uczestników,
  - V Międzynarodowa Konferencja „Profilaktyka i monitorowanie uzależnień na poziomie lokalnym - wyzwania oraz szanse”, KCPU, Warszawa, 25-26.10.2023 r. – 16 uczestników,
  - „Partnerstwo dla samodzielności”, UMCS w Lublinie, Stowarzyszenie „SOS Wioski Dziecięce w Polsce”, 15.11.2023 r. – 1 uczestnik,
  - „Adopcja – Rodzicielstwo serca. Wspieranie rozwoju dziecka w rodzinie adopcyjnej”, OA w Rzeszowie, ROPS w Rzeszowie, 30.11.2023 r. – 2 uczestników,
  - Konferencja szkoleniowa FASD, KCPU, 11-12.12.2023 r. 2 uczestników.

- o „**Superwizję** dla specjalistów pracujących w RPDiT FAS/FASD w Lublinie, organizator: RPDiT FAS/FASD w Lublinie, uczestnictwo: 11 osób, 18 godzin superwizji (12 godz. on-line, 6 godz. stacjonarnie) – koszt: 3.630,00 zł.
- o **8 spotkań** Zespołu diagnostyczno-terapeutycznego.

Wskaźniki:	Bazowa wartość wskaźników	Osiągnięta wartość wskaźników	Docelowa wartość wskaźników
liczba szkoleń/ konferencji/seminariów dla profesjonalistów	13	29	40
liczba profesjonalistów uczestniczących w szkoleniach/konferencjach/seminariach	135	286	400
liczba pozostałych interdyscyplinarnych spotkań dla profesjonalistów w ramach współpracy pomiędzy instytucjami i podmiotami realizującymi zadania z zakresu FAS/FASD m.in. grupy robocze, wizyty studyjne	24	32	80
liczba działań edukacyjno-informacyjnych realizowanych przez RPDiT FAS/FASD	24	38	80
liczba upowszechnionych/udostępnionych informacji (m.in. komunikatów, ogłoszeń, podstron, kampanii społecznych, informacyjnych)	14	11	40
liczba podmiotów, które otrzymały materiały informacyjno-edukacyjne	2 318	4 538	7 000
liczba osób zgłoszonych do diagnozy	59	93	400
liczba zakończonych diagnoz	25	78	250
liczba dzieci uczestniczących w terapii	0	60	50
liczba grup psychoedukacyjnych dla rodziców i opiekunów	0	1	4
liczba uczestników grup psychoedukacyjnych	0	13	40
liczba grup wsparcia dla rodziców i opiekunów	0	1	4
liczba uczestników grup wsparcia	0	18	40
Liczba superwizji dla zespołu diagnostyczno-terapeutycznego RPDiT FAS/FASD	1	1	4

Wnioski:

1. Podstawowym celem pracy Regionalnego Punktu Diagnozy i Terapii FAS/FASD w Lublinie jest prowadzenie diagnozy i terapii dla dzieci z FAS. Punkt realizuje kompleksową diagnozę w oparciu o 4-cyfrowy Kwestionariusz Diagnostyczny FASD. W bieżącym roku było 15 zgłoszeń mniej niż w 2022 r. (93/108). Przeprowadzono 78 postępowań diagnostycznych, z czego FAS/FASD zdiagnozowano u 37 osób. 60 osób korzysta z terapii w RPDiT FAS/FASD w Lublinie. W ubiegłym roku było 8 dzieci. To wzrost o 650%. Klienci mogą uczestniczyć w terapii integracji sensorycznej. Tu liczba prowadzonych godzin terapii

wzrosła o 114% ze 167 godz. w 2022 r. do 358 godz. w 2023 r. Podobnie w terapii logopedycznej, przepracowano 48 godz. w 2023 r. (w 2022 było to 8 godz.). Nowością w 2023 r. było wprowadzenie terapii metodą dr S. Masgutovej oraz kynoterapii.

2. Ważnym elementem pracy RPDiT FAS/FASD w Lublinie jest pomoc rodzicom i opiekunom dzieci z diagnozą FAS/FASD. Uruchomiono grupę wsparcia i grupę psychoedukacyjną. Prowadzono konsultacje indywidualne z psychologami, psychoterapeutami. To co cieszy najbardziej, to utworzenie stabilnej grupy rodziców i opiekunów, która systematycznie, choć powoli rośnie. Rodzice chwalą sobie zarówno udział w spotkaniach grupowych, jak też indywidualnych ze specjalistami. Dużą popularnością cieszy się wprowadzona w 2023 r. terapia metodą Masgutovej, która obejmuje zarówno dzieci jak i rodziców. Terapeuci SI prowadzili instruktaż dla rodziców do pracy w warunkach domowych lub szkolnych. Rodzice otrzymali też książki edukacyjne do pracy z dzieckiem w domu, a także dyski sensoryczne do wykorzystania w domu lub w szkole.
3. Celem współpracy RPDiT FAS/FASD w Lublinie z przedstawicielami instytucji oraz podmiotów realizujących zadania z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych jest promocja działalności Punktu, wzrost świadomości społecznej w zakresie możliwości diagnostycznych i terapeutycznych prowadzonych przez Punkt dla mieszkańców naszego regionu oraz edukacja w zakresie możliwości i korzyści, jakie daje wczesna diagnoza dziecka. Rozwijaniu współpracy służyły takie działania jak organizacja interdyscyplinarnych spotkań oraz udział w nich. W ramach działalności Regionalnego Punktu Diagnozy i Terapii FAS/FASD w Lublinie prowadzono spotkania o charakterze lokalnym i ogólnopolskim. Odbywały się konferencje i spotkania, na których przedstawiciele RPDiT FAS/FASD w Lublinie prowadzili wykłady i prelekcje. Odbiorcami byli koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej, przedstawiciele PCPR, pracownicy poradni psychologiczno-pedagogicznych, pedagodzy, lekarze, pracownicy oświaty, placówek opiekuńczo-wychowawczych, rodzice i opiekunowie, studenci wydziałów lekarskich, pedagogicznych, psychologicznych i resocjalizacyjnych. Zorganizowano wizyty studyjne dla podmiotów polskich i zagranicznych (Ukraina), aby przekazać dobre praktyki w zakresie pomocy osobom z FAS i ich rodzinom.
4. Jednym z zadań RPDiT FAS/FASD w Lublinie jest prowadzenie działalności edukacyjnej i informacyjnej w zakresie promocji zdrowego stylu życia, szczególnie w okresie ciąży. Edukacja dotycząca zagrożenia, jakim jest spożywanie alkoholu w czasie ciąży realizowana była zarówno poprzez zwiększanie poziomu kompetencji osób mających w pracy zawodowej styczność z problematyką FAS, jak i poprzez edukację rodziców i opiekunów dzieci z FAS. W ramach tej działalności zorganizowano szkolenie dla rodziców i opiekunów, a także przekazywano im informacje na temat bezpłatnych szkoleń, seminariów, webinarów

czy konferencji, tak by mogli poszerzać swoją wiedzę. Przygotowano tłumaczenie filmu edukacyjnego z języka angielskiego. Film wykorzystywany był podczas prelekcji i spotkań edukacyjnych z zakresu FAS/FASD. Na stronie internetowej funkcjonuje zakładka edukacyjna: „Kompendium wiedzy o FAS”, gdzie publikowane są artykuły specjalistów. RPDiT FAS/FASD w Lublinie podjął współpracę z mediami polegającą na emisji spotów w TVP Lublin i Radio Lublin, MPK Lublin, ale też na publikacji artykułów merytorycznych w czasopiśmie. Przygotowano i przekazano materiały informacyjne w postaci broszur, ulotek i plakatów.

5. Ofertę edukacyjną przygotowano również dla specjalistów zatrudnionych w RPDiT FAS/FASD w Lublinie oraz pracowników zatrudnionych w Punkcie. Celem tego działania było podnoszenie kwalifikacji zespołu diagnostyczno-terapeutycznego. W efekcie diagnoza i terapia prowadzone były na wysokim poziomie, a specjaliści realizowali swoje zadania w oparciu o najnowsze standardy. RPDiT FAS/FASD w Lublinie zorganizował szkolenie, w którym udział wzięło 9 specjalistów i 3 pracowników ROPS w Lublinie. Zorganizowano również I Regionalną konferencję poświęconą tematyce FAS. Ponadto, kadra RPDiT FAS/FASD w Lublinie uczestniczyła w szkoleniach merytorycznych, branżowych. Zespół diagnostyczno-terapeutyczny znajduje się pod stałą opieką superwizyjną. Superwizja to specyficzna metoda szkolenia specjalistów i wspomaganie procesu pomocy klientom. Na spotkaniach omawiane były wątpliwości diagnostyczne, analizy przypadków, konsultowano dokumenty. Specjaliści mieli również możliwość korzystania z czasopism i literatury branżowej.
6. Wyzwaniem w pracy Punktu w 2023 r. było przeprowadzenie pierwszych diagnoz dla dzieci ukraińskich. Do Punktu zgłoszono 7 dzieci. Wydano diagnozy. U 4 dzieci stwierdzono FAS, a u 3 dzieci postawiono diagnozę FASD. Specjaliści zostali przygotowani do tego w 2022 roku. Aktualnie brakuje specjalisty w zakresie logopedii znającego język ukraiński, który może diagnozować dzieci starsze oraz prowadzić terapię logopedyczną ukraińskich dzieci z FAS przebywających na terenie woj. lubelskiego.
7. W 2023 r. łączna suma wydatków to: 436.183,42 zł, w tym: działalność diagnostyczna i terapeutyczna to 273.060,00 zł.

Rekomendacje:

1. W dalszym ciągu rekomenduje się zabezpieczać środki finansowe na działalność RPDiT FAS/FASD przy ROPS w Lublinie, ukierunkowaną na poprawę życia dzieci ze spektrum płodowych zaburzeń alkoholowych, utrzymanie dotychczasowej oferty pomocowej lub jej rozszerzenie o dodatkowe elementy (np. inne formy terapii, realizowanie turnusów rehabilitacyjnych itp.). Potrzeby w zakresie terapii będą wzrastać.

2. Kontynuacja działań pomocowych skierowanych do rodziców i opiekunów dzieci z FAS, w tym prowadzenie grupy wsparcia, grupy psychoedukacyjnej. Ważną częścią tych działań jest prowadzenie konsultacji indywidualnych ze specjalistami.
3. Stałe rozwijanie współpracy z podmiotami działającymi w obszarze problematyki uzależnień poprzez organizację interdyscyplinarnych spotkań i udział w nich. Udzielanie wsparcia merytorycznego osobom pracującym w przedmiotowym obszarze. Zapewnienie możliwości konsultowania swoich działań z zewnętrznymi ekspertami, stworzenie warunków do wymiany informacji, wiedzy, doświadczeń i dobrych praktyk. Zabezpieczenie środków finansowych na ten cel.
4. Prowadzenie sprofilowanej działalności edukacyjnej, w tym prowadzenie superwizji dla specjalistów - dla trzech podstawowych grup odbiorców:
  - a. rodziców i opiekunów,
  - b. osób pracujących w dziedzinie uzależnień, w tym osób pracujących z dziećmi z FAS,
  - c. specjalistów pracujących w RPDiT FAS/FASD w Lublinie.
5. Podejmowanie działań informacyjno-promocyjnych, zwiększających rozpoznawalność RPDiT FAS/FASD w Lublinie. Zwiększanie świadomości mieszkańców woj. lubelskiego w zakresie możliwości diagnostycznych i terapeutycznych w zakresie FAS/FASD. Wśród rekomendowanych inicjatyw zaleca się współpracę z: mediami (radio, telewizja, prasa), kuratorium oświaty, poradniami pedagogiczno-psychologicznymi, kuratorami sądowymi, PCPR.

Efekty realizacji Programu. Podsumowanie

Problemy wynikające z zażywania środków psychoaktywnych należą do najpoważniejszych problemów społecznych występujących zarówno na terenie województwa lubelskiego, jak i całego kraju. Rzetelna wiedza dotycząca tego tematu oraz świadomość skutków stosowania środków psychoaktywnych ma istotne znaczenie dla skuteczności przedsięwzięć podejmowanych na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom.

Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2025 jest ofertą Samorządu Województwa Lubelskiego opracowaną w związku z potrzebą prowadzenia szerokich działań profilaktycznych będących odpowiedzią na utrzymującą się w naszym regionie, jak i w całej Polsce, wzrostową tendencją konsumpcji alkoholu, używania narkotyków i innych substancji psychoaktywnych przez dzieci, młodzież, dorosłych jak również przez osoby starsze.

Tak postawioną tezę potwierdzają liczne badania społeczne, a w naszym regionie badanie przeprowadzone na terenie miasta Lublina przez Towarzystwo Nowa Kuźnia w Lublinie. Wyniki tego badania przedstawił Pan dr Ireneusz Siudem w prelekcji pod nazwą „Społeczne konsekwencje spożywania napojów alkoholowych” wygłoszonej podczas konferencji „Ku trzeźwości narodu – wezwani do działania. Odpowiedzialność samorządu lokalnego”, zorganizowanej w dniu 23 listopada 2023 r. przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie we współpracy ze Stowarzyszeniem Diakonia Ruchu Światło-Życie w Krościenku nad Dunajcem i Instytutem Nowej Kultury w Warszawie jako realizatorami zadania zleconego przez Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, w ramach Narodowego Programu Zdrowia. Uczestnikami konferencji był aktyw ruchu trzeźwościowego z terenu gmin i powiatów województwa lubelskiego.

Ograniczenie spożycia napojów alkoholowych oraz zmianę struktury jego spożywania, inicjowanie i wspieranie przedsięwzięć mających na celu zmianę obyczajów w zakresie sposobu spożywania tych napojów, działania na rzecz trzeźwości w miejscu pracy, przeciwdziałanie powstawaniu i usuwanie następstw nadużywania alkoholu, a także wspieranie działalności w tym zakresie organizacji społecznych i zakładów pracy realizowane było na kilku polach aktywności Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie. Zrealizowane zadania były istotnym czynnikiem procesu kształtowania i realizacji polityki społecznej w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi i przeciwdziałania narkomanii.

Realizacja działań Programu była walką o trzeźwość naszego społeczeństwa oraz eliminowanie problemów zdrowotnych i społecznych wynikających z używania w celach innych

niż medyczne środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych.

W pierwszym i w drugim przypadku chodziło o zachowanie dobrostanu jednostki na gruncie zdrowia psychicznego oraz obniżanie kosztów społecznych powstających na skutek występowania uzależnień, które, co potwierdzają liczne badania naukowe, powodują znaczne szkody zdrowotne i społeczne obciążające całe społeczeństwo i gospodarkę narodową.

Zaplanowane w Programie treści przekazów informacyjnych i działań terapeutycznych, mające za zadanie wypełniać funkcję promocji zdrowia, w tym zdrowia psychicznego, były przekazywane w następujących obszarach działań:

1. Grupa działań o profilu informacyjno-edukacyjnym

Za podstawową formę działania przyjęto edukację publiczną podkreślającą występowanie szerokiego zakresu szkód społecznych i zdrowotnych powstających w wyniku nadmiernego i szkodliwego spożywania alkoholu, używania narkotyków i innych substancji psychoaktywnych.

Działania te polegały na dystrybucji do gmin i rozpowszechnianiu w środowiskach szkolnych materiałów informacyjnych opracowanych i wydanych na zlecenie ROPS w Lublinie i innych instytucji, w tym Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom. Dobór treści przekazu był skorelowany z zakresem problemów występujących w związku ze szkodliwym i ryzykownym spożywaniem alkoholu, używaniem narkotyków i substancji psychoaktywnych. Łatwy dostęp do materiałów edukacyjnych miał na celu zwiększenie prawdopodobieństwa wywołania osobistej refleksji oraz podniesienie świadomości w zakresie ryzyka powstania szkód zdrowotnych, społecznych, ekonomicznych w życiu jednostki i rodziny, takich jak: przemoc, ubóstwo, stygmatyzacja, wykluczenie społeczne, choroby somatyczne, choroby psychiczne oraz powstanie uzależnienia czy współuzależnienia wśród osób z najbliższego otoczenia rodzinnego.

Ogółem, do kilkudziesięciu środowisk społecznych przekazano kilkanaście tysięcy sztuk certyfikowanych przez środowiska naukowe, w tym przez Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, pakietów edukacyjnych tj. broszur, ulotek, biuletynów informacyjnych, wydawnictw o charakterze specjalistycznym.

2. Grupa działań oparta na treściach będących podstawą rekomendowanych programów profilaktycznych

W ramach realizacji działań profilaktycznych skierowanych do konkretnego odbiorcy realizowano programy profilaktyki i promocji zdrowia psychicznego o naukowych podstawach lub o potwierdzonej skuteczności. Dotyczyły one trzech poziomów profilaktyki: uniwersalnej,

selektywnej i wskazującej. Są to programy o największej wartości profilaktycznej, co wynika z faktu, że zostały opracowane w oparciu o współczesną wiedzę dotyczącą czynników ryzyka, czynników chroniących i sprawdzonych modeli oddziaływań profilaktycznych. Mają one też wbudowane procedury ewaluacyjne, pozwalające oceniać efektywność oddziaływania. W ich realizację zaangażowane były organizacje pozarządowe od lat współpracujące z ROPS w Lublinie. Dobór konkretnego programu z grupy programów rekomendowanych był ściśle skorelowany z potrzebami społecznymi i deficytami wiedzy danej grupy odbiorców, czyli uwzględniał sporządzoną na tę okoliczność diagnozę potrzeb. Grupami tych odbiorców były:

- a) grupy społeczne (dzieci, młodzież szkolna, dorośli), wobec których zastosowano działania z zakresu profilaktyki uniwersalnej, oparte na modelu wszechstronnego wpływu społecznego i podejmowano je bez względu na stopień indywidualnego ryzyka występowania problemów alkoholowych,
- b) jednostki i grupy zwiększonego ryzyka, wobec których zastosowano działania z zakresu profilaktyki selektywnej, ponieważ ze względu na swoją sytuację społeczną, rodzinną, środowiskową lub uwarunkowania biologiczne osoby te były narażone na większe od przeciętnego ryzyko wystąpienia problemów alkoholowych lub/i innych zaburzeń zdrowia psychicznego,
- c) jednostki i grupy wysokiego ryzyka, które demonstrowały wczesne symptomy problemów alkoholowych lub/i innych zaburzeń zachowania lub problemów psychicznych, ale jeszcze nie spełniały kryteriów diagnostycznych picia szkodliwego, uzależnienia od alkoholu lub innych zaburzeń związanych z nadużywaniem alkoholu opisanych w Międzynarodowej Klasyfikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych ICD-10. Wobec tych osób i grup zastosowano działania profilaktyczne właściwe dla kategorii profilaktyki wskazującej.

3. Grupa działań kreujących społeczną świadomość w zakresie szkodliwego zjawiska uzależnień skierowana do masowego odbiorcy

Głównymi odbiorcami działań profilaktycznych były dzieci, młodzież szkolna, osoby dorosłe jak również mieszkańcy wybranych środowisk lokalnych. Stosowaną formą działania były debaty publiczne, spotkania informacyjne, warsztaty nabycia kompetencji osobistych, kampanie medialne. W tym zakresie należy podkreślić efektywną współpracę prowadzoną z Komendą Miejską Policji w Lublinie, z Komendą Powiatową Policji w Kraśniku oraz grupą kilkudziesięciu szkół i placówek opiekuńczo-wychowawczych.

Ważnym wydarzeniem w roku 2023 było zorganizowanie konferencji informacyjnej o zasięgu wojewódzkim pn. „Ku trzeźwości narodu – wezwani do działania. Odpowiedzialność samorządu lokalnego”.

4. Grupa działań ukierunkowanych na redukcję szkód zdrowotnych i społecznych powstałych w wyniku ryzykownego spożywania alkoholu i używania narkotyków

W tym zakresie działania o charakterze instytucjonalnym zostały skierowane do osób uzależnionych wymagających terapii i leczenia oraz dzieci obciążonych syndromem FASD. W pierwszym przypadku udzielono wsparcia finansowego na organizację działań edukacyjnych dla pracowników Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Lublinie, działającego w strukturach Szpitala Neuropsychiatrycznego im. Prof. Mieczysława Kaczyńskiego. W drugim przypadku były to działania o wielokierunkowym charakterze, które miały na celu wzmocnienie zasobów własnych w celu zwiększenia dostępności wsparcia i rozwinięcie zasięgu oddziaływania Regionalnego Punktu Diagnostyki i Terapii FAS/FASD funkcjonującego w strukturze Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie.

5. Grupa działań szkoleniowych i informacyjnych skierowana do kadry instytucji profilaktyki uzależnień i jej otoczenia instytucjonalnego

Przyjęte założenia organizacyjne o potrzebie konsekwentnego podnoszenia efektywności oddziaływań profilaktycznych, uzasadniało organizowanie dla osób należących do grupy edukatorów promocji zdrowia wielu nowoczesnych form podnoszenia kompetencji osobistych. Na poziomie wojewódzkim zorganizowano kilka szkoleń tematycznych, których organizatorem był ROPS w Lublinie. Korzystano również z oferty edukacyjnej innych podmiotów szkoleniowych, w tym z propozycji bezpłatnego udziału w cyklach konferencji popularno-naukowych i seminariów specjalistycznych, opracowanych tematycznie przez Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom.

Przy planowaniu i realizacji działań mających na celu niwelowanie zagrożeń związanych z używaniem substancji psychoaktywnych brano pod uwagę dopasowanie oddziaływań do potrzeb konkretnych grup odbiorców przyjmujących środki psychoaktywne (młodzież, młodzi dorośli, kobiety, osoby starsze uzależnione, niepełnosprawni) i kontekstów, w jakich dochodzi do ich spożycia czy zażywania (szkoły, miejsca rekreacji i wypoczynku, imprezy masowe, zacisze domowe).

Realizacja Programu pozwoliła w dużym stopniu zainicjować u wielu osób z poszczególnych grup ryzyka proces trwałych zmian w życiu osobistym, społecznym i rodzinnym. Świadczą o tym deklarowane i faktyczne zmiany postaw uczestników warsztatów terapeutycznych, programów rekomendowanych, uczestników psychoterapii indywidualnej i grupowej przekazywane organizatorom działań w czasie po ich zrealizowaniu. Postawione cele szczegółowe Programu w sposób jasny i logiczny podkreślały sposoby osiągnięcia celu

głównego, a wartości ilościowe przyjętych wskaźników potwierdzają, że zaplanowana zmiana społeczna zachodzi.

Środki finansowe na pokrycie wydatków związanych z prowadzoną działalnością profilaktyczną ujęte były w Budżecie Województwa Lubelskiego i przekazane do dyspozycji Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie. Na ten cel w roku 2023 przeznaczono kwotę **1.952.785,38 zł**, która została wydatkowana w następujący sposób:

- a) dotacje celowe z budżetu jednostki samorządu terytorialnego na dofinansowanie zadań zleconych przekazanych do realizacji organizacjom pozarządowym prowadzącym działalność pożytku publicznego w obszarze przeciwdziałania alkoholizmowi i zwalczania narkomanii – **669.199,57 zł**;
- b) działalność Regionalnego Punktu Diagnozy i Terapii FAS/FASD w Lublinie – **436.183,42 zł**;
- c) dofinansowanie do działalności Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Lublinie – **30.000,00 zł**;
- d) dofinansowanie Centrów Integracji Społecznej – **717.493,47 zł**;
- e) zakup usług związanych z realizacją działań edukacyjno-informacyjnych – **61.748,92 zł**;
- f) zakup usług szkoleniowych – **38.160,00 zł**.

Informacje zawarte w Raporcie potwierdzają konsekwentne postępowanie realizatora Programu, tj. Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie i jego partnerów wykonawczych, w zakresie prawidłowego doboru treści i działań, które kształtowały prozdrowotny styl życia ze szczególnym uwzględnieniem redukcji szkód o charakterze rodzinnym, społecznym i zdrowotnym, związanych ze spożywaniem alkoholu, używaniem substancji psychoaktywnych oraz uzależnieniami behawioralnymi.

Drugi raport z realizacji Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2025 potwierdza, że w naszym regionie nadal będzie wzrastać zapotrzebowanie na działalność profilaktyczną, co będzie miało ścisły związek ze zwiększającą się na rynku konsumenta dostępnością do alkoholu, narkotyków i innych substancji psychoaktywnych.

Żyjemy bowiem w rzeczywistości, w której alkohol jest akceptowalnym składnikiem diety, a zażywaniu narkotyków i innych substancji psychoaktywnych sprzyja wiele okoliczności o subiektywnym charakterze, ze świadomością lub jej brakiem, co do ich destrukcyjnych skutków dla organizmu, a następnie dla bliższego, jak i dalszego otoczenia społecznego.

Lublin, dnia 13.03.2024 r.